

Stress veroorzaakt geen kanker, maar kanker veroorzaakt wel stress

Lonneke van Tuijl onderzoeker

WETENSCHAP 28

Halve marathon
Chinese robots
rennen nu sneller
dan de mens

BUITENLAND 16-17

Oliecrisisplan
Kabinet komt in
beweging met
'fase 1'

IN HET NIEUWS 5

Libanon
'We praten
liever niet over
de oorlog'

IN HET NIEUWS 10-11

Amalia
Kroonprinses
stuift door
Amsterdam

BINNENLAND 14-15

Auschwitz-opera
Huiveringwekkende
afdaling in de geest
van het kwaad

CULTUUR C4

ASIELBELEID

Uitzetbeleid loopt vast na uitspraak Hof van Justitie

Een groeiende groep uitgeprocedeerde asielzoekers kan niet worden uitgezet als gevolg van een uitspraak van het Europese Hof van Justitie. Organisaties die het terugkeerbeleid uitvoeren, maken zich zorgen.

Andreas Kouwenhoven en
Martin Kuiper

AMSTERDAM

Uitgeprocedeerde asielzoekers die langer dan in totaal achttien maanden in vreemdelingen-detentie zaten, moeten worden vrijgelaten als gevolg van een recente uitspraak van het Europese Hof van Justitie. Daarmee vervalt een dwangmiddel om hen te kunnen uitzetten. Bij organisaties die het terugkeerbeleid uitvoeren, bestaan zorgen over deze nieuwe groep 'onuitzetbaren', zeggen bronnen tegen NRC.

De regels voor vreemdelingen-detentie zijn aangepast door een recente uitspraak van het Hof van Justitie. De hoogste Europese rechter bepaalde in maart dat alle tijd die een vreemdeling vastzit in een uitzetcentrum, ook als dat jaren geleden was, bij elkaar opgeteld nooit langer dan achttien maanden mag bedragen.

Dit bemoeilijkt de terugkeer van de groep vreemdelingen die al lastig uit te zetten was, zegt de woordvoerder van minister Bart van den Brink (Asiel en Migratie, CDA) in een reactie. Voor wie langer dan achttien maanden in vreemdelingendetentie heeft gezeten, is uitzetting nu „niet meer mogelijk” als gevolg van de uitspraak, aldus de woordvoerder.

Direct na het Europese arrest heeft Nederland dertig uitgeprocedeerde asielzoekers moeten vrijlaten omdat bij hen de termijnen waren overschreden, zegt het ministerie. Dat aantal is afgelopen weken verder gegroeid, aldus ingewijden. Sommigen hebben een schadevergoeding van duizenden euro's meegekregen.

De vrijlatingen komen op een gevoelig moment. Dinsdag stemt de Eerste Kamer over de strafbaarstelling van illegaliteit. Minister Van den Brink zei die maatregel nodig te hebben om juist deze groep via het strafrecht alsnog tot vertrek te dwingen. De PVV dreigt het wetsvoorstel te blokkeren, omdat dit niet ver genoeg zou gaan.

Beschikbaar voor uitzetting

Vreemdelingenbewaring is een bestuurlijke maatregel om mensen 'beschikbaar te houden' voor hun uitzetting. De cellencomplexen staan in Rotterdam, Schiphol en Zeist. Ongeveer de helft

Direct na de uitspraak van het Europese hof moest Nederland dertig uitgeprocedeerde asielzoekers vrijlaten

van de uitgeprocedeerde asielzoekers kan na twee maanden in vreemdelingenbewaring worden uitgezet. De rest zit er langer, omdat het aanvragen van reispapieren bijvoorbeeld niet lukt, of het land van herkomst niet aan uitzetting wil meewerken.

In zo'n geval bepaalt de rechter dat iemand moet worden vrijgelaten, om te voorkomen dat mensen eindeloos lang blijven vastzitten zonder dat er zicht is op uitzetting. Tot voor kort kon een uitgeprocedeerde asielzoeker later wel weer worden vastgezet, bij nieuwe aanknopingspunten,

Lees verder op pagina 2

NIEUWSBRIEVEN

De hele dag op de hoogte
nrc.nl/nieuwsbrieven/actueel

REDACTIE

redactie@nrc.nl
nrc.nl/overons

ABONNEMENTSVRAGEN

ga voor meer informatie
naar nrc.nl/service

Deze uitgave komt voort uit
Algemeen Handelsblad (1828)
en Nieuwe Rotterdamse
Courant (1844)

PRIJS €4,70

Jaargang 56
no. 169
BELGIË € 5,70

IN HET LAND
MARKER WADDEN
HANS STEKETEE

In het Markermeer zal de horizon krimpen

W eidsheid en leegte - je hoeft er niet voor naar Spanje of Schotland. In Lelystad stap ik op de veerboot van Natuurmonumenten en sta ik drie kwartier later op een onbewoond eiland in de onmetelijke oceaan. Blauwe hemel, cumuluswolkjes, tetterende vogels, een vrij goed humeur. Je bent hier voor werk, vriend, lach ik mezelf uit.

De Marker Wadden zijn geen wadden. Er is geen getij en het water is al heel lang niet zout meer. Het is een kunstmatige archipel, geboetseerd uit zand, klei en het slib dat het water vertroebelde en de Markermeerbodem verstikte. Win-win voor een helderder meer en voor de vogels, vissen en planten die zich hier hebben gevestigd. 'Geschapen natuur' is in Nederland geen oxymoron.

Dit is het nieuwste speeltje van Rijkswaterstaat en werkverschaffing voor de baggerlobby, dacht ik vroeger. Nu ik er voor het eerst ben, geef ik me gewonnen. Natuurlijk, het is ook een pleisterplaats voor vogelaars en oudere wandelaars op verstandige schoenen, er passen zestig jachtjes in de haven en via Landal kun je er een 'duurzaam eilandhuisje' huren. Ook de archipel is geen natuur-alleen - daarvoor moet je dus wel naar Spanje of Schotland.

Maar dit licht vind je alleen op groot water. In het westen blinkert iets wat Enkhuizen moet zijn. Aan de zuidelijke horizon alleen de torens van Almere. Daar moeten ook de Oostvaardersplassen liggen, die met de Marker Wadden behoren tot het Nationaal Park Nieuw Land.

Toch kan het hier weleens minder weids en leeg worden. Lelystad heeft ambitieuze plannen voor huizenbouw en een „bruisend recreatief en toeristisch gebied“ in het Markermeer.

En de Tweede Kamer nam vorige week met algemene stemmen een motie aan die de regering vraagt om onafhankelijk onderzoek naar nieuw land voor woningbouw in Markermeer en IJmeer - de driehoek Amsterdam, Marken, Almere. Plus uitbreiding van de Marker Wadden, vermoed-

delijk als 'natuurcompensatie'. Het plan voor 'Ijstad' is al oud. Het dook ook op als een van de tien nieuwe steden die D66 wil bouwen. „Ijstad wordt min of meer onmogelijk gemaakt door hoe wij het Markermeer bestemmen, namelijk als zoetwaterbuffer“, zei Pieter Grinwis (Christen-Unie) in de Tweede Kamer.

Wat er uit dat onderzoek moet komen, staat voor hem al vast, zei hij. „Als je gaat rekenen, klopt dat niet. Dan is het gewoon veel te makkelijk opzij geschreven door het vorige kabinet slash de ambtenaren.“ Ook met woningbouw blijft erg genoeg Markermeer over, zei hij.

Nederland houdt vol dat belangen niet ten koste van elkaar gaan, dat we het land van én-én blijven

N egeer dat Markermeer en IJsselmeer in 2024 bijna overstroomden toen ze de rivierafvoer moest bergen na bibelse regenval in Duitsland en spuien via de Afsluitdijk wekenlang niet lukte, door aanhoudend hoog water in de Waddenzee. En never mind de periodes van droogte, vaker en langer, waarvoor extra zoetwater onmisbaar is.

Een open Markermeer dempt zulke schokken. 'Slash de ambtenaren' hebben misschien gelijk. Het is niet voor niets dat langs de hele ex-Zuiderzee dijken worden verhoogd. Wees blij dat de Markerwaard er nooit is gekomen, dan was er nog minder meer.

„We willen Lelystad verbinden met Nationaal Park Nieuw Land en gebruik maken van de ligging aan het grote, open water“, schrijft de gemeente. „Onderscheidend wonen met uitzicht op de natuur.“

Voor het hele Markermeer is dit het uitzicht: ruimte kan zich moeilijk verdedigen. Nederland houdt vol dat belangen niet ten koste van elkaar gaan, dat we niet hoeven kiezen. Dat wij het land van én-én blijven.

Zorgen bij IND om nieuwe situatie

» Vervolg van voorpagina

bijvoorbeeld als het land van herkomst wél gaat meewerken. Dan begon de teller weer op nul. Volgens het Europese Hof mag dat niet meer: alle eerdere periodes in detentie moeten nu bij elkaar worden opgeteld, tot maximaal achttien maanden.

Dat heeft grote gevolgen, zegt advocaat Esther Schoneveld. „Vreemdelingen die hun tijd van achttien maanden hebben uitgezeten, kunnen daarna niet meer worden vastgezet - en dus ook niet uitgezet.“ Zij boekte er een week na de Europese uitspraak al succes mee. Een Marokkaanse cliënt die in de afgelopen jaren diverse malen in detentie zat, kreeg ze direct vrij. Hij kreeg 2.000 euro schadevergoeding mee, voor de tijd die hij - volgens de nieuwe berekening - onrecht doorbracht in detentie.

Ook vreemdelingen die nog niet aan hun maximale termijn zitten, kunnen vrijkomen. Na zes maanden moet de overheid namelijk onderbouwen waarom langere opsluiting nog nodig is voor de uitzetting. Omdat oude detentietijd nu meetelt, blijken sommige mensen achteraf al over die grens

heen te zijn gegaan zonder zo'n verleningsbesluit. Ook dan is de bewaring onrechtmatig.

Reeks vrijlatingen

Het heeft al geleid tot een reeks vrijlatingen en schadevergoedingen. Zo werd een Nigeriaanse man vrijgelaten omdat zijn detentie volgens de nieuwe rekensom eerder officieel verlengd had moeten worden. Hij ontving ruim 3.000 euro aan schadevergoeding. Hetzelfde overkwam een Ghanees, die volgens de overheid niet meewerkt aan het

Vreemdelingen die hun tijd van achttien maanden hebben uitgezeten, kunnen daarna niet meer worden vastgezet - en dus ook niet uitgezet

Esther Schoneveld advocaat

vaststellen van zijn identiteit. Hij kwam vorige maand op grond van de nieuwe Europese uitspraak vrij met een schadevergoeding van bijna 8.000 euro.

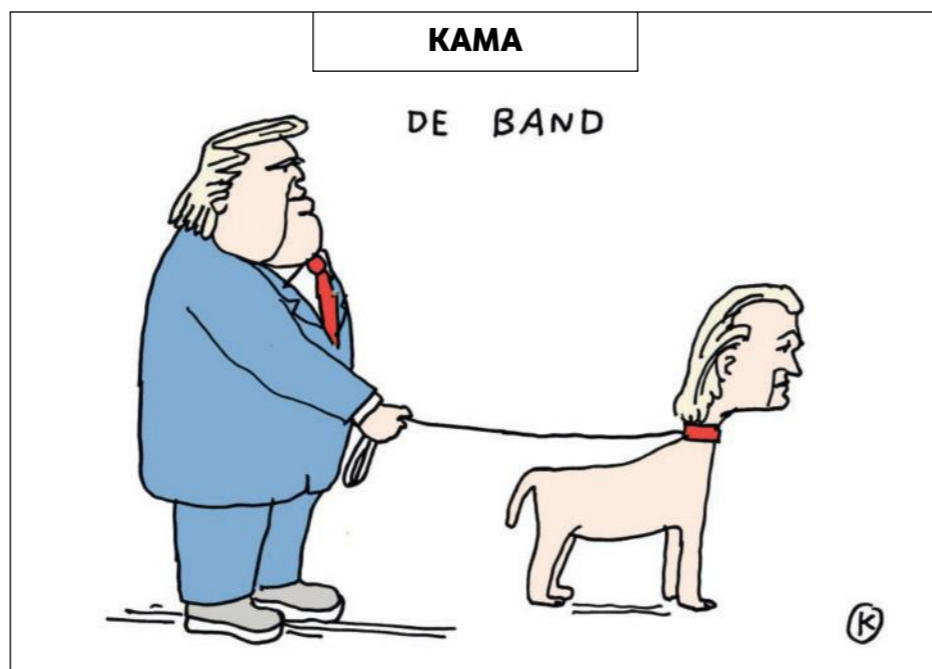
Bij overheidsdiensten die betrokken zijn bij uitzettingen - de IND, de vreemdelingenpolitie en de Dienst Terugkeer en Vertrek (DT&V) - bestaan zorgen over de nieuwe praktijk. Vorige maand is een interne werk-instructie gedeeld over de nieuwe situatie. De diensten moeten in alle dossiers nalopen hoeveel dagen iemand in het verleden al in bewaring heeft gezeten.

Medewerkers zeggen dat de DT&V nu „tactisch“ moet omgaan met de resterende gevangentijd van vreemdelingen. Wie bijvoorbeeld nog maar enkele maanden over heeft tot de grens van achttien maanden, wordt mogelijk niet meer vastgezet, om dit middel te bewaren voor een later moment waarop uitzetting het meest kansrijk lijkt.

Het ministerie hoopt dat in de nieuwe Europese terugkeerregels, waarover op dit moment in het Europees Parlement wordt gesproken, „meer mogelijkheden worden geboden voor vreemdelingenbewaring“. Zo liggen er plannen om de maximale tijd in vreemdelingdetentie op te hogen naar twee jaar, en om een langere termijn te hanteren voor vreemdelingen die crimineel gedrag vertonen.

Het gebouw van het Europese Hof van Justitie in Luxemburg. FOTO GETTY IMAGES

Een taart voor de viering van 244 jaar Nederlands-Amerikaanse betrekkingen tijdens de Dutch American Friendship Day Reception. FOTO BART MAAT

REPORTAGE DIPLOMATIE

Nederland en VS: 'Soms knallende ruzie, maar het blijft familie'

Nederland en de VS herdachten deze week hun historische vriendschapsband. Donald Trump was de olifant in de kamer.

Hans Steketeer
WASSENAAR

I k val in dit land erg in de smaak“, schreef John Adams in maart 1782 met een scheut zelfspot aan zijn vrouw Abigail, thuis in Massachusetts. „In elke stad en provincie klinkt het Mynheer Adams en De Heer Adams.“ De eerste ambassadeur van de Verenigde Staten, de piepjonge, onzekere en kwetsbare voormalige Britse kolonie, zou de opvolger van George Washington worden als president. Maar dat kon Nederland - 'Holland' schrijft hij voor het gemak - nog niet weten.

In andere landen, met name Frankrijk, was Adams eerder iets minder goed in de smaak gevallen. Maar de Republiek - die zichzelf ook bevrijd had en wier Akte van Verlatinghe (1581) als model had gediend voor de Declaration of Independence (1776) - sloot hem en zijn land in het hart. „Er [is] in deze natie een nationale verbondenheid met Amerika die we moeten koesteren, want er zijn geen trouwere bondgenoten dan zij“, schreef Adams, nu volkomen ernstig.

In een zaaltje van het oude Raadhuis De Paauw in Wassenaar, met zo'n zestig genodigden, onder het oog van een jonge koningin Juliana, werd dat bondgenootschap woens-

dag vaak genoemd tijdens de jaarlijkse herdenking van de Nederlands-Amerikaanse vriendschap, die in 1982 officieel is vastgelegd in een resolutie van het Congres.

De Amerikaanse onafhankelijkheid, die op 4 juli de 250ste verjaardag viert, werd als eerste door Nederland erkend. En met geen ander land ter wereld hebben de VS langer ononderbroken diplomatieke betrekkingen onderhouden: 244 jaar, zo was in opgespoten cijfers ter lezen op de ice-glazed taart die na de speeches werd aangesneden.

Maar de vraag of beide landen tijdens de tweede termijn van Donald Trump als president nog dezelfde waarden delen was de olifant in de kamer.

Nieuwe politiek

„Nederland is een vriend van de eerste orde, door dik en dun, vanaf het begin“, zei Marcus Micheli, plaatsvervangend ambassadeur van de VS in Den Haag. Hij is een carrièrediplomaat en - anders dan ambassadeur Joe Popolo, een voormalig zakenman - geen politieke benoeming. Met een reeks posten in onder meer Rusland, de Baltische staten en Oost-Europa heeft hij hem niet uit te leggen hoe Poetins Rusland denkt en doet. Maar de president die hij dient, lijkt er anders over te denken. Verder dan dat „er mensen nodig zijn

om principes levend te houden“, gaat hij niet.

Op de vraag of nieuwe politiek oude vriendschap begint te hinderen, wil Micheli niet ingaan. „Er zijn zoveel connecties“, zegt hij. „Daar ligt de focus nu.“ Het idee van de vriendschapsviering is aan haar keukentafel ontstaan, zegt Roberta Enschede, Amerikaanse die sinds 1965 met haar Nederlandse man in Wassenaar woont en onder meer les gaf aan de Internationale School van Den Haag. Zij is de vrouw achter het vier-

Nederland is een vriend van de eerste orde, door dik en dun, vanaf het begin

Marcus Micheli
plv. ambassadeur VS

jaarlijkse verkiezingsontbijt in het Scheveningse Kurhaus tijdens Amerikaanse presidentsverkiezingen, de viering van Martin Luther King-dag, een Thanksgivingdienst in de Leidse Pieterskerk, een jaarlijkse kanslegging op oorlogskerkhof Margraten en vele andere initiatieven. Als je vraagt hoe oud ze is, lacht ze heel hard. Het begon allemaal in 1982, tijdens de massademonstraties te-

gen het besluit om Amerikaanse kruisraketten in Nederland te stationeren. „Er was enorme verdeeldheid“, zegt ze. „Als Amerika in Nederland konden we niet langer doen alsof het business as usual was. Toen bedacht ik: we moeten de Nederlanders iets geven, erkennen hoe belangrijk Nederland voor ons is. En toen kwam ik op onze diepe historische verbondenheid uit.“

Bill Alexander, lid van het Huis van Afgevaardigden en een kennis via het Democrats Abroad-netwerk, was bereid een resolutie te schrijven die de Nederlands-Amerikaanse band uitroep „tot model voor alle volkeren“. De resolutie werd door Huis en Senaat goedgekeurd, en in 1982 bekrachtigd door president Ronald Reagan. Sindsdien is 19 april officieel Dutch-American Friendship Day.

Maar vandaag is die dag beladen, zegt Enschede. „Zo beladen, dat ik me eerst afvroeg of we het wel door moesten laten gaan. Ik wil mensen niet in verlegenheid brengen. Maar toen bedacht ik: het is nu des te belangrijker om het juist wél te doen.“

En zo geschiedde. Met een toespraak in Neder-Engels van de burgemeester, de voorzitter van de American Women's Club, de plaatsvervangend ambassadeur en twee schooljongens op hun paas-

best die aandoenlijk twee historische teksten voorlezen.

Voor haar inspanningen om „Wassenaar en de wereld een betere plaats te maken“ kreeg Enschede een erpenning uit handen van burgemeester Leendert de Lange.

Zustersteden

„Wat vanzelf sprak, is in deze tijd wel moeilijker geworden“, erkent ook Anja Adriaans, oprichter van de vriendschapsvereniging Nijmegen-Albany. De zustersteden vonden elkaar door de hulp van burgers uit Albany, hoofdstad van de staat New York, aan het tijdens operatie Market Garden bevrijde (en verwoeste) Nijmegen.

Uitwisselingen van onder meer scholieren en militaire herdenkingen moeten de band onderstrepen. „Maar het is wel wennen“, zegt ze. „We proberen niet politiek te zijn, maar we maken wel keuzes. Natuurlijk mag je verschillen van mening, maar er zijn wel grenzen waar je andere mensen pijn doet als je eroverheen gaat.“

De stedenband bestaat al tachtig jaar, dus hopelijk is het alleen „een lastige episode“, zegt Adriaans. Aan dat idee klampt ook Roberta Enschede zich vast. „Ik zie het maar als een familie“, zegt ze. „Soms is iedereen het eens, en soms is er knallende ruzie. Maar het blijft familie.“

ANALYSE OORLOG VS-IRAN

Trump deed zeven beweringen in een uur. 'Alle zeven waren ze onjuist'

Een schip dat voor anker ligt in de Straat van Hormuz, bij het eiland Queshm. FOTO ASGHAR BESHARATI/AP

Vrijdag zou de Straat van Hormuz geheel opengaan, inmiddels zit de zeestraat weer potdicht. Wat heeft de situatie doen kantelen?

Derk Walters

AMSTERDAM

Met het einde van het staakt-het-vuren in zicht lijkt een overeenkomst tussen de Verenigde Staten en Iran buiten bereik. Vrijdag hing er nog ontspanning in de lucht, toen de Iraanse minister van Buitenlandse Zaken de Straat van Hormuz tot geopend verklaarde. Daarna volgde misverstand op misverstand, en inmiddels zit de zeestraat weer potdicht.

Het bericht van de Iraanse buitenlandminister Abbas Araghchi werd nog verwelkomd door Donald Trump, die Iran bedankte voor het openen van de zee-enge. Ook dankte de Amerikaanse president de tegenstander voor de nucleaire concessies die het gedaan zou hebben: een volledig einde aan de nucleaire activiteiten en de export van zijn uraniumvoorraad naar de VS.

Wat een doorbraak - als het waar was. Zowel het bericht van Araghchi als de uitleg ervan door Trump leek echter bij de Revolutionaire Garde tot blinde razernij te hebben geleid. Voor zover er al reden tot optimisme was, heerst inmiddels weer het wantrouwen.

Om te beginnen bleek de minister niet namens het regime te hebben gesproken. Persbureau Tas-

min, dat aan de Revolutionaire Garde verbonden is, verklaarde dat het bericht van de minister „zonder de noodzakelijke en toereikende uitleg was gepubliceerd en diverse onduidelijkheden creëerde”.

Araghchi zou, volgens latere uitleg van de Revolutionaire Garde, bedoeld hebben dat de zeestraat alleen toegankelijk was voor schepen die goedkeuring hadden van de marine van de Revolutionaire Garde en die gebruikmaakten van de zogenoemde 'tolpoort': een route dicht langs de Iraanse kust waar schepen tegen betaling doorheen mogen. De correctie op het bericht van Araghchi bewijst wie de macht heeft in Iran: niets gebeurt zonder instemming van de Garde.

Iedereen erdoor of niemand

Zaterdagochtend kondigde Trump aan dat de Amerikaanse tegenblokkade van Iraanse havens gehandhaafd bleef. Daarvan waren de Iraniers niet gesharmerd; als reactie sloten zij, 24 uur na heropening, ook de tolpoortroute weer af. Parlementsvoorzitter Mohammad Bagher Ghalibaf zei dat het „voor anderen onmogelijk [is] om door de Straat van Hormuz te varen zolang wij dat niet kunnen”. Kortom: iedereen erdoor of niemand erdoor. Voorlopig is het niemand.

Uit de reactie van de Iraniers op het handhaven van de tegenblok-

kade blijkt andermaal hoe groot het wantrouwen is. Het militaire leiderschap zei dat Washington een geschiedenis heeft van het „herhaaldelijk niet nakomen van afspraken” en noemde de tegenblokkade een vorm van „maritieme piraterij”.

'Leugens'

Ook de stelling van Trump dat Iran nucleaire concessies gedaan zou hebben, werd stevig weersproken. Trump, zei Ghalibaf, heeft zeven beweringen in een uur gedaan „en

alle zeven waren ze onjuist”. „Met zulke leugens hebben ze geen overwinning op het slagveld behaald en zullen ze al helemaal nergens komen tijdens de onderhandelingen.”

Trump waarschuwde Iran op zijn beurt om de VS niet te chanten, maar ook dat de Amerikanen niet chantabel zijn.

Zaterdag namen de Iraniers twee Indiase schepen onder vuur in de Straat van Hormuz, terwijl ze eerder nog toestemming zouden hebben gekregen om de zeestraat te

passeren. India heeft Iran om ophefing gevraagd.

Optimisme én dreigementen

Het staakt-het-vuren loopt woensdag af. Trump verklaarde dat er vooruitgang werd geboekt met de Iraniers, en dat de oorlog zijn einde zou naderen. Zoals zo vaak begeleidde hij die optimistische teksten met dreigementen: als de wapenstilstand zonder akkoord afloopt, dreigt hij opnieuw het land in de as te leggen.

Trump doet voorkomen alsof hij degene is die bij machte is om de tegenpartij zijn wil op te leggen. Maar nog altijd lijkt het erop dat de oorlog krachten heeft losgemaakt die hij niet kan controleren. Zolang Iran de Straat van Hormuz blokkeert, en daarmee de wereldeconomie afknijpt, is er weinig dat Trump kan doen om Iran tot een akkoord te dwingen.

Het bericht van minister Araghchi deed vrijdag de olieprijs sterk dalen, van 96 tot zo'n 90 dollar per vat. Zoals steeds tijdens de oorlog reageren de markten scherp op verbale aankondigingen uit het ene of het andere kamp - ook Trump wist eerder met enkele uitspraken de olieprijs sterk te beïnvloeden. Maar nu de cruciale zeestraat weer hermetisch gesloten is, lijkt dat markt-optimisme van vrijdag niet gerechtvaardigd.

De Straat van Hormuz toch weer geblokkeerd

NRC 150426 / ES

DRIE VRAGEN OVER LANDELIJK CRISISPLAN OLIE

Het kabinet komt in beweging en oliecrisisplan gaat 'fase 1' in

Met het crisisplan worden energiebesparende maatregelen voorbereid. Of het kabinet die ook gaat uitvoeren, is de vraag.

Steven Frölke

AMSTERDAM

Maandag activeert het kabinet het Landelijk Crisisplan Olie, door op te schalen naar de zogenoemde 'alerteringsfase'. Dat bevestigen ingewijden aan NRC, na berichtgeving van *De Telegraaf*. Dit crisisplan moet er onder meer toe leiden dat burgers en bedrijven zuiniger met olie(producten) omgaan.

De internationale oliemarkt is krap sinds de Amerikaans-Israëli-sche aanvallen op Iran, en de blokkades van de Straat van Hormuz door Iran én de VS. Heel even was de zeestraat dit weekend weer geopend, maar in het beste geval blijft de olievoorziening voorlopig onzeker en het aanbod laag.

Het Landelijk Crisisplan Olie staat los van het pakket aan steunmaatregelen dat maandag ook bekend wordt gemaakt en al grotendeels is uitgelekt. Dat pakket van maximaal 1 miljard euro, zoals een hogere reiskostenvergoeding en een energienoodfonds, moet met name de economische pijn van de energiecrisis verzachten.

Het oliecrisisplan is gericht „op het voorkomen en beperken van de maatschappelijke ontwrichting” door een olietekort. Want Nederland is sterk afhankelijk van aardolie: een groot deel van het wegtransport rijdt op diesel, en olie is een belangrijke grondstof voor allerlei producten, van luiers tot bouwmaterialen.

Drie vragen en antwoorden over de maatregel.

1 | Wat houdt het oliecrisisplan precies in?

Het crisisplan is geen gedetailleerde uitwerking van maatregelen, maar beschrijft vier verschillende 'escalatiefasen'. Het kabinet gaat nu opschalen vanaf fase 0 ('de voorfase') naar fase 1 ('alertering'), waar nog geen concrete markt-ingrepen bij horen. Er zijn geopolitieke spanningen, verstoringen in de aanvoer en prijsstijgingen, maar de oliemarkt functioneert nog wel omdat er geen fysieke tekorten zijn.

Dat betekent vooral: meer overleg. Er wordt een 'Adviesteam Olie' ingericht dat de situatie „nauwlettend monitort”, zo staat in het plan. Overleggroepen in de sector worden „geactiveerd” zodat die maatregelen kunnen voorbereiden. De publiekscommunicatie wordt opgeschaald. Als de Europese Unie of het Internationaal Energie Agentschap (IEA) daartoe oproept, kunnen de strategische olievoorraden worden ingezet: olie die de Europese sector opzij heeft gezet. Dat laatste heeft het kabinet in maart al gedaan.

Indien de situatie verder verslechtert, kan het kabinet verder

Een vrachtwagenchauffeur tankt diesel bij een benzinepomp. FOTO REMKO DE WAAL / ANP

opschalen naar fase 2: 'vroegetijdige waarschuwing'. Er moet dan duidelijk een beperkte beschikbaarheid zijn van ruwe olie, bijvoorbeeld doordat landen hun strategische olievoorraden sterk aanspreken. Dat laatste is overigens al gebeurd: vorige maand hebben dertig landen 400 miljoen olievaten uit hun reserves gehaald, Nederland bracht een vijfde van de totale strategische voorraad op de markt.

De maatregel straalt uit dat de overheid waakzaam is, de situatie goed in de gaten houdt

Machiel Mulder
hoogleraar energie-economie

De energiebesparende maatregelen worden in het plan niet in detail uitgewerkt. Maar te denken valt aan bedrijven vragen om hun medewerkers meer thuis te laten werken, of burgers vragen om meer te carpoolen. Bij fase 2 valt de dwang van dat beleid nog mee: werkgroe-

pen krijgen de opdracht om te „adviseren over mogelijke maatregelen” en over welke gebruikers mogelijk voorrang kunnen krijgen in de olievoorziening. Bij fase 3 ('alarm') kan de minister in een noodtoestand dwingende maatregelen inzetten om olievraag of aanbod te veranderen. Voor fase 4 ('afkondiging oliecrisis of nood situatie') moet er sprake zijn van een fysiek tekort dat de markt niet kan oplossen. Dan kan het kabinet rantsoeneren en exportbeperkingen opleggen - altijd in samenwerking met andere EU-landen of landen aangesloten bij het Internationaal Energie Agentschap.

2 | Waarom wordt deze maatregel nu pas genomen?

Volgens Jilles van den Beukel, energie-analist bij denktank HCSS, is het logisch dat het kabinet deze stap nu neemt. Het is nu het moment om te „monitoren en overwegen strategische voorraden vrij te geven”. Bovendien, zegt Van den Beukel, is er de laatste weken achter de schermen al naar toegevoerd, door te praten met brancheorganisaties.

Ook werd dit weekend bekend

dat de Europese Commissie lidstaten gaat aansporen om maatregelen te nemen die de vraag naar fossiele energie laten afnemen, zo meldde de *Financial Times*. Die adviezen moeten naast een lagere energievraag ook energie-efficiëntie en de groene transitie verbeteren, voor een „onmiddellijke verlichting” van energiekosten. Een voorbeeld is door bedrijven aan te moedigen om hun medewerkers ten minste een dag per week thuis te laten werken.

3 | Wat moeten de effecten zijn van de maatregelen?

Mocht het kabinet een stap verder gaan door op te schalen naar fase 2 of hoger, dan is het doel in de eerste plaats: de vraag naar olie(producten) verlagen. Mogelijk door bedrijven en burgers hun gedrag aanpassen, waardoor ze bijvoorbeeld minder benzine nodig hebben.

Het is de vraag of maatregelen, zoals meer thuiswerken, daarvoor noodzakelijk zullen zijn. „Dit gaat door de markt opgelost worden, via vraagvermindering doordat de prijs zo ver oploopt”, denkt Van den Beukel. „Mijn verwachting is

dat we daardoor niet in de hoge fasen aankomen - en dat we geen fysieke leveringsproblemen zullen krijgen.” Hij wijst ook naar de energiecrisis van 2022: toen heeft Nederland nooit hoeven opschalen naar hogere crisisfasen voor gas, terwijl de levering beperkter was.

Ook Machiel Mulder, hoogleraar energie-economie aan de Rijksuniversiteit Groningen, verwacht niet dat het kabinet stevigere ingrepen zal hoeven doen, zegt hij. De Nederlandse voorraden zijn groot, en er is een grote olieoverwingindustrie en petrochemische sector. Onze ruwe olie hoeft niet uit het Midden-Oosten te komen, maar kan grotendeels uit andere delen van de wereld geïmporteerd worden; Nederland zelf maakt daar onder andere kerosine, benzine of diesel van.

Desondanks vindt Mulder het een goed idee om nu 'fase 1' in te luiden, vooral omdat het „de maatschappij een beetje geruststelt”. De maatregel straalt uit dat „de overheid waakzaam is, de situatie goed in de gaten houdt. Mocht het later nodig zijn, dan hebben we de maatregelen al voorbereid.”

OORLOG TEGEN IRAN

Vance, Kushner en Witkoff voor overleg naar Pakistan

Hetzelfde drietal dat eerder met Iran in Islamabad over vrede sprak, zal dit nu weer doen. Volgens Iran is een akkoord nog ver weg.

Luuk van der Sterren
AMSTERDAM

De Amerikaanse vicepresident JD Vance, speciaal gezant Steve Witkoff en Donald Trumps schoonzoon Jared Kushner komen in de nacht van maandag op dinsdag (Nederlandse tijd) aan in Pakistan voor nieuw vredesoverleg met Iran. Dat heeft het Witte Huis zondag medegedeeld aan persbureau Reuters.

De Amerikaanse president Trump schreef zondag op zijn eigen platform Truth Social dat een delegatie naar Pakistan zou reizen voor gesprekken. Kort daarop bevestigde Reuters dat het om hetzelfde drietal ging dat eerder ook in Islamabad was. Iran heeft de gesprekken nog niet bevestigd.

Woensdag loopt het staakt-het-vuren tussen de VS en Iran af. Trump liet zaterdag weten dat er „goede gesprekken” waren ge-

weest, maar gaf geen details. Ook de Iraanse parlementsvoorzitter Mohammad Bagher Ghalibaf sprak van vooruitgang, maar voegde eraan toe dat een akkoord over een eind aan de oorlog nog ver weg is.

Iran zei vrijdag zijn blokkade van de Straat van Hormuz te hebben opgeschort, als blijk van goede wil. Nadat duidelijk werd dat de VS Iraanse havens bleven blokkeren, stelde Iran de blokkade weer in.

Oorlogsmisdaad

In zijn socialemediabericht zondag beschuldigde Trump Iran ervan het staakt-het-vuren te hebben geschonden door schepen in de Straat van Hormuz te beschieten. Hij dreigde dat als Iran deze week niet inbindt, de VS „elke afzonderlijke elektriciteitscentrale en elke afzonderlijke brug in Iran” zullen „uitschakelen”. Om er, in hoofdletters, aan toe te voegen: „NO MORE MR. NICE GUY!”.

Het willekeurig bombarderen van civiele infrastructuur als bruggen en elektriciteitscentrales, is een oorlogsmisdaad. Zelfs dreigen met zulke aanvallen kan al een oorlogsmisdaad zijn, zei hoogleraar militair recht Marten Zwaneburg eerder deze maand tegen NRC.

REPORTAGE BESTAND IN LIBANON

‘Soms is licht aan het einde van de tunnel een trein die recht op je afkomt’

Donderdag ging er in Libanon een tiendaags staakt-het-vuren in tussen Israël en Hezbollah. Biedt dat Libanezen een adempauze die wellicht leidt tot rustiger dagen? Vluchtelingen verlangen naar hun eigen huis: „Ons dorp is alles, het is je adem, je ziel, je hele zijn. Er gaat niets boven het zuiden.”

Cosette Molijn
BEIROET

Op een regenachtige vrijdagavond - een dag nadat er een tiendaags staakt-het-vuren tussen Israël en Hezbollah is ingegaan - druppelen wat mensen The Black Sheep Tavern binnen. Het café zit in een klein oud steegje naast een karaokebar en een Ierse pub waar enkele gasten naar de Aziatische Champions League kijken. „A reason to gather. A reason to celebrate”, leest de aankondiging van de uitnodiging van het café voor vanavond.

Eigenaar en barman Patrick Jarjour (47) bereidt met zijn collega de avond voor. Ze hopen veel gasten te verleiden met een *happy hour*; het tweede drankje is tot tien uur vanavond gratis. „We moeten creatief zijn”, zegt Jarjour. „Met een actie als deze spelen we quite, maar we willen mensen laten zien dat we er voor ze zijn. Dat de situatie misschien wel goed komt en het beter wordt.”

Bij een ander café zit Christian (hij wil alleen met zijn voornaam genoemd worden) met drie vrienden te drinken. Hij is optimistisch over het bestand. „We hebben geen drones meer over ons hoofd vliegen, het voelt of we even kunnen ontladen en op ons best kunnen zijn. Voor ondernemers zoals ik is het een kans op financiële stabiliteit. En we zijn blij dat onze nachten en neven uit de Golfstaten ons weer kunnen opzoeken in de zomer.”

Vanavond gaat het groepje uit in een exclusieve bar, LucyLu. Hij wijst erop dat Libanezen „weerbaar” zijn en „positief denken”. „We praten liever niet over de oorlog maar over de toekomst.” Tegelijkertijd weet hij dat hij en zijn vrienden goed af zijn. „Wij hebben het geluk dat we positief kunnen zijn. Mensen die ontheemd zijn hebben die luxe niet.”

Waar sommigen zich proberen vast te klampen aan de hoop op een verlenging van het staakt-het-vuren en dat die, zonder nieuwe oorlog, overgaat in betekenisvolle onderhandelingen, lijkt de realiteit minder optimistisch.

‘Zuiveren’ van het gebied

Net als in 2024 behoudt Israël volgens de afspraken „te allen tijden” het recht op „zelfverdediging tegen geplande, dreigende of lopende aanvallen”. En dus is sinds het ingaan van het bestand

nog geen dag voorbijgegaan zonder nieuwe aanvallen in Zuid-Libanon. Het Israëlische leger gaat door met beschietingen en met de systematische vernietiging van grensdorpen, zoals ook het geval was tijdens het eerste bestand van eind 2024. En net als eerder in Gaza heeft het IDF nu ook dit gebied afgebakend met een zogeheten ‘gele lijn’. Tienduizenden bewoners van de 55 dorpen die daar binnen vallen kunnen sowieso niet terug.

Commandanten binnen het Israëlische leger IDF zeggen tegen de Israëlische krant *Haaretz* dat civiele woningen, publieke gebouwen en scholen worden gesloopt als onderdeel van een breder beleid om het gebied „te zuiveren”. Ingehuurde aannemers zouden met tientallen bulldozers en graafmachines in het gebied aan het werk zijn, en worden betaald op basis van het aantal vernietigde gebouwen. Sommige zouden dit eerder in Gaza hebben gedaan.

Eerder deze week schreef *Haaretz* al dat het IDF nieuwe bases in het gebied bouwt, naast de vijf die het vorig jaar al had neergezet.

Vanwege het gevaar op beschietingen en een plotselinge hervatting van de oorlog, waarschuwen de Libanese autoriteiten én Hezbollah bewoners niet terug te gaan naar hun dorpen. Dit weekend waren er alweer files richting het noorden.

In Zuid-Beiroet houdt Hezbollah strikt de controle. Journalisten mogen op maar een paar plekken fotograferen en interviews houden. Hezbollah wil op die manier geen gevoelige informatie weggeven over specifieke locaties die Israël wel of niet gebombardeerd zou hebben. Maar ook de verwoesting zelf vormt een gevaar. Glas, gevels en stukken puin van beschadigde gebouwen kunnen elk moment naar beneden vallen, zeker met de harde wind van dit weekend. Daarnaast is het Libanese leger nog bezig om onontpofte munitie te ontmantelen.

‘Ons dorp is alles’

Moeder en dochter Loubna en Zahra Fakhir staan met wat tassen te wachten voor de ingang van een hoog appartementengebouw. Ze hebben glas en ander puin geruimd in het huis. Vrijwel elk appartement in deze straat heeft grote schade opgelopen bij een bombardement op een gebouw. „We voelen ons ondanks het bestand niet veiliger”, zegt Loubna. „Ons dorp valt

We praten liever niet over de oorlog maar over de toekomst

Christian
Inwoner van Beiroet

Een man op een scooter rijdt langs een verwoest gebouw in een van de zuidelijke buitenwijken van Beiroet. FOTO DANIEL CARDE

Meer dan een miljoen mensen zijn op de vlucht in Beiroet. FOTO DANIEL CARDE

Katerine (links), speelt met andere kinderen in Beiroet. FOTO DANIEL CARDE

binnen het bezette gebied. Op satellietbeelden hebben we gezien dat het dorp grotendeels is verwoest.”

Zelfs hier in Dahieh, in het zuiden van Beiroet, willen de vrouwen niet lang blijven. Hezbollah heeft ook hier mensen gewaarschuwd niet permanent terug te gaan. „Dit is geen echt bestand. Wat is het nut als ik maar een half uur terug kan om schoon te maken en spullen te pakken?”

Vlakbij Zeituna Bay, een luxueuze haven met grote jachten en dure restaurants, stonden de afgelopen anderhalve maand duizenden tenten en auto's van vluchtelingen uit Zuid-Libanon en Zuid-Beiroet. Somaya (ze wil alleen met haar voornaam genoemd worden) zit voor haar tent, ze neemt een diepe hijs van haar waterpomp. Een groot gedeelte van de vluchtelingen is sinds vrijdag weer naar huis vertrokken, maar Somaya denkt er niet aan. „Hoe kun je verwachten dat deze

tien dagen vredig zullen verlopen? Elk moment kan de boel weer escaleren. Ik zal eerlijk zijn, ik ben heel bang om daarnaartoe te gaan en weer terug te moeten komen. Voorlopig blijven we hier.”

Het verlangen naar haar dorp is groot. „Mijn ouders hebben daar het familiehuis gebouwd. We gaan er elke zomer heen. Ons dorp is alles, het is je adem, je ziel, je hele zijn. Er gaat niets boven het zuiden. Ik zou alles geven voor de aarde, elke zandkorrel is meer waard dan wat dan ook in de hele wereld. Het eenvoudige eten, zoals peter-sel die je zelf hebt gepland, smaakt beter dan die van honderd restaurants. Net zoals jij over je eigen land zou zeggen - dat is hoe ik het voel.”

De hoop even te kunnen rusten

Een van de mensen die alweer is teruggekeerd is Ali Itai, die vrijdag met zijn vrouw en dochter terug naar huis

Dit is geen echt bestand. Wat is het nut als ik maar een half uur terug kan om schoon te maken en spullen te pakken?

Loubna Fakhir
Inwoner van Zuid-Beiroet

hoopte te gaan. Eenmaal aangekomen bleek dat de inboedel grotendeels was gestolen en dat de schade aan het huis groot was. „In de nacht werd het dorp weer beschoten door het IDF. Toen zijn we halsoverkop weer vertrokken. Nu zijn we in Beiroet gestrand, en hebben we niet eens geld voor benzine om naar familie in Tripoli te komen.” Hij wijst wanhopig naar het dashboard waar de wijzer voor de brandstof op nul staat.

Even verderop pakt een ander gezin juist net de tentjes en andere spullen in. „We wonen in Dahieh, die wijk is heel erg zwaar gebombardeerd”, zegt Iman Abdel Wahab. „Het is er helemaal niet veilig, bijna niemand is nog teruggekeerd en het flatgebouw is leeg.”

Toch wagen ze de gok, zegt de 29-jarige vrouw. „Ik ben zwanger, voel me duizelig en ben vaak misselijk maar er zijn hier geen toiletten. We hebben

jonge kinderen, en hebben onder zeilen moeten slapen, op de koude grond, terwijl het regende en waaide. Al onze kleren zijn natgeregend. We zijn uitgeput en lopen erbij als daklozen. Ik hoop dat het bestand blijft. We proberen er niet aan te denken en hopen gewoon heel even te kunnen rusten.”

Bareigenaar Patrick Jarjour probeert koste wat kost door te gaan. De afgelopen maand was het café niet alleen een veilige haven voor buurtbewoners en vrienden, maar ook een inzamelplek voor noodhulp aan Zuid-Libanezen. „Ik kom zelf uit het zuiden, de dorpen daar hebben het erg moeilijk.” Desondanks maakt hij zich geen illusies. „Valse hoop is waardeloos. Mensen zeggen wel eens dat er licht aan het einde van de tunnel is. Maar soms is dat licht een trein die recht op je afkomt.

[+] Libanon-veteranen pagina 10-11

Advertentie

BijzondereZaken.nl

Zoek & vind alle zaken die bijzonder zijn!

Contact

Relatiebemiddeling

RELATIEBEMIDDELING

Ook u kunt weer verliefd worden!

mens & relatie

BEL

www.mens-en-relatie.nl 088 - 022 19 00

LATE LIEFDE VOOR 60-70 en 80 jarigen

ALERTE RELATIEBEMIDDELING
0613863420 - www.hellasmeeets.nl

Ze bestaat. Echt.

DPSPartnerSearch.nl distinguished & discreet

VAN SLOBBE
EXCLUSIEVE
PARTNER SEARCH

VANSLOBBEDATING.NL +31 (0)6 5397 54 26

Vind alle aanbieders op één rij!

BijzondereZaken.nl

REPORTAGE SPANJE

Dit is het moment voor actie, vinden de progressieve politici op hun congres

Tijdens de Global Progressive Mobilisation kwamen progressieve politieke leiders uit de hele wereld bijeen in Barcelona. Nu radicaal-rechts aan succes inboet, zijn de socialistische en sociaaldemocratische partijen aan zet, vinden ze.

Veerle Schyns

BARCELONA

W e kijken naar „een horizon vol onzekerheden”. Met die woorden begon de Spaanse premier Pedro Sánchez, nadat het gejoel en applaus enigszins tot bedaren was gekomen, zaterdag zijn toespraak op de Global Progressive Mobilisation in Barcelona. „Radicaal-rechts schreeuwt zo hard tegen ons dat het lijkt alsof er geen andere stemmen zijn”, vervolgde hij, „maar laat je niet voor de gek houden. Ze schreeuwen niet omdat ze winnen, ze schreeuwen omdat ze weten dat hun tijd opraaft. Hun beleid heeft alleen maar oorlog, inflatie, ongelijkheid en sociale verdeeldheid gebracht.”

In een toespraak van ruim tien minuten zette Sánchez uiteen hoe de progressieven het tij volgens hem kunnen keren: door zich te verenigen en trots te zijn op de pro-

De Spaanse premier **Pedro Sánchez** (links) en de Braziliaanse president **Lula da Silva** zaterdag in Barcelona. FOTO JOAN MONFORT/AP

gressieve beweging. Sánchez, gestoken in een pak dat het midden houdt tussen paars en blauw, spreekt in het Spaans, vol passie en met veel handgebaren: „De schaamte behoort aan hen die zwijgen in het aangezicht van onrecht, aan hen die arbeiders uitbuiten, aan hen die oorlog en geweld steunen.”

Die eenheid, die de Spaanse premier als eerste onderdeel noemde, was precies de reden dat progressieve politici van over de hele wereld zich verzameld hadden in Barcelona. De locatie is passend: Barcelona is de enige grote Spaanse stad waar alle politieke macht, van de burgemeester tot de regionale regering, in handen is van de socialisten. Het idee voor de Global Progressive Mobilisation ontstond op het congres van de Party of European Socialists (PES) in Amsterdam, afgelopen oktober, vertelt mede-organisator, voormalig premier van Zweden en president van PES Stefan Löfven op het podium. Om de progressieve visie verder uit te kunnen dragen, wilden socialistische en sociaaldemocratische politici een internationale bijeenkomst organiseren, door sommigen ook gezien als de linkse tegenhanger van de jaarlijkse conservatieve conferentie CPAC.

‘Forward together now’
Die missie is geslaagd. De tweedaagse Global Progressive Mobilisation werd bijgewoond door onder meer politici, academici en vakbondsleiders uit meer dan honderd landen. Onder de 120 sprekers waren onder meer de vicepresident van Botswana, Ndaba Galathe, de premier van Barbados, Mia Amor Mottley, de Braziliaanse

president Lula da Silva en de Amerikaanse gouverneur Tim Walz.

Aan de plenaire sessie van ruim vijf uur die de Global Progressive Mobilisation zaterdag in de vroege avond besluit, ging anderhalve dag van panelgesprekken vooraf. Van kunstmatige intelligentie en het Spaanse migratiebeleid tot democratie in Latijns-Amerika: voor de drieduizend bezoekers was er veel te kiezen. Toch draaide het congres om meer, zei PRO-leider Jesse Klaver tussen de bijeenkomsten door. „De panels zijn eigenlijk een excuus om elkaar te spreken, daarin zit de meerwaarde van dit evenement.”

De contacten zijn belangrijk voor de progressieve politici die het con-

“
We kunnen nu de rechtse nationalistenverslaan, maar dan moeten we wel veranderen

Elly Schlein DP Italië

gresbezoeken, want er heerst een groot gevoel dat er nu iets moet gebeuren. „Forward together now”, staat groot projecteerd boven de ingang van het congresgebouw. Die urgentie spreekt uit vrijwel elke rede. „Dit is hét moment voor actie”, zegt de Zuid-Afrikaanse president Cyril Ramaphosa op het podium. Magdalena Andersson, oud-premier van Zweden, is het er mee eens, omdat „we nu de gevolgen van autoritaire systemen zien, de man in het Witte Huis populariteit verliest en de Hongaren de macht van Orbán hebben afgepakt”. „De tijd van rechtse nationalistenvers-

voorbij”, stelt ook Elly Schlein van de Italiaanse oppositiepartij DP. „We kunnen ze verslaan, maar daarvoor moeten we wel veranderen.”

Feest van de gastheer

Global Progressive Mobilisation was vooral het feestje van de gastheer. Sánchez is al langere tijd bezig aan een opmars als internationale leider van de linkse beweging en kreeg dit weekend van vrijwel alle aanwezigen complimenten over zijn rol. Alleen zijn naam noemen en dat deed iedere spreker om hem te bedanken voor het initiatief-leidde al tot oververdoend applaus.

Dat Sánchez een lange week achter de rug had na een bezoek aan China en een formele corruptieaanklacht tegen zijn vrouw, was niet te zien. Hij baande zich glimlachend een weg naar de zaal door honderden roepende fans en belangstellenden, terwijl hij de ene na de andere aangereikte telefoon aanpakte voor een selfie. En toen hij aan het einde van zijn toespraak de woorden „ja tegen vrede, nee tegen oorlog” uitsprak, refererend aan het „no a la guerra” waarmee hij begin maart zijn standpunt over de Amerikaans-Israëlische aanval op Iran duidelijk maakte, ging de zaal in één adem staan.

Voor Sánchez, die op nationaal niveau lang niet altijd op zoveel steun kan rekenen als internationaal, was de tweedaagse in Barcelona een groot succes. Voor de rest van de progressieve politici moet de komende periode blijken waar al deze contacten toe gaan leiden. Komt er inderdaad het kantelpunt dat velen in haast toespreken voor of blijft links te veel hamejeren op de verschillen?

Verkiezingswinnaar en aankomend premier **Peter Magyar** arriveert op 15 april bij de Hongaarse president Tomáš Solyuk. Hij zal Solyuk oproepen zo snel mogelijk af te treden. FOTO BERNADETT SZABO/REUTERS

WEEK NA DE HONGAARSE VERKIEZINGEN

‘Aan deze leugensfabriek komt een einde’: Magyar meteen in actiemodus

In de eerste week na zijn klinkende overwinning laat de (aankomende) Hongaarse premier Peter Magyar duidelijk zien klaar te zijn voor de afrekening met Orbáns bewind. Hij wil vaart maken met plannen voor een democratischer Hongarije, en vindt dat ook president Tamás Sulyok „onmiddellijk” moet aftreden als de nieuwe regering is gevormd.

Mark Middel

WARSCHAU

Met een zelfvoldane glimlach kijkt hij even rond in de tv-studio. Daar zit hij dan, voor het eerst in anderhalf jaar tijd. Peter Magyar die vorige week zondag de Hongaarse parlementsverkiezingen met een ruime meerderheid won, is uitgenodigd voor een interview bij de Hongaarse publieke omroep.

„Het voelt goed om hier te zijn”, zegt Magyar. „Ik voel geen persoonlijke wrok. Niet over jullie beledigingen richting mij, mijn familie en mijn naasten”, gaat hij verder, „maar aan deze fabriek van leugens komt een einde. We stoppen dit misleidende nieuwskanaal meteen.”

Zonder scrupules nam Magyar plaats in de tv-studio van de publieke omroep, die onder de zestiende jaar van premier Viktor Orbáns bewind verworden was tot een propagandamachine van Orbáns partij Fidesz. Magyar beloofde tijdens de uitzending dat zodra zijn regering volgende maand aan de macht komt, die een „onafhankelijke en objectieve” nieuwsorganisatie opzet.

Om vervolgens nog een uitbrander te zien: „Wat hier [de publieke omroep] sinds 2010 is voortgebracht, zou Goebbels of de Noord-Koreaanse dictator doen watertantren op de verschillen?”

Na zijn verkiezingsoverwinning gaat Magyar er met een gestrekt been in. Niet alleen tijdens de tv-uitzending. Al tijdens zijn overwinningsspeech riep hij zeven hoogwaardigheidsbekleders op, onder wie de leidinggevenden van het Hooggerechtshof, het Constitutioneel Hof en de procureur-generaal om af te treden, anders zou hij deze „marionetten en steunpilaren van het systeem” ontslaan.

Die boodschap zette hij voort tijdens een rondleiding in het presidentieel paleis door de president van Hongarije, Tamás Sulyok. Nadat hij met de president, die een nagenoeg ceremoniële functie heeft in Hongarije, op de foto was gegaan zette hij een bericht op X: „Tamás Sulyok is onwaardig om de eenheid van de Hongaarse natie te vertegenwoordigen. [...] Na de vorming van de nieuwe regering moet Tamás Sulyok onmiddellijk aftreden.”

Even later werd Magyar gefilmd op het balkon van het paleis, terwijl Viktor Orbán een balkonverderop diep verzonken was in een paar A4-tjes. Magyar lachte, zwaaide naar Orbán en noemde het net een filmscène.

Bevriende rechtens
In de eerste week na zijn klinkende overwinning drukt Magyar duidelijk zijn stempel. Hij is klaar voor de afrekening met Orbáns bewind en wil vaart maken met plannen voor een democratischer Hongarije.

Onder Orbán werden de rechtbanken gevuld met bevriende rechters, kwamen de opposities van staatsinstellingen in handen van loyalisten en is zo’n 80 procent van de media in handen van bevriende oligarchen. Magyar kondigde „het begin van een nieuwe tijdperk” aan, geen „simpele regeringswisseling, maar een totale regimeverandering”.

Magyar kondigde „het begin van een nieuw tijdperk” aan, een „totale regimeverandering”

Veel EU-leiders reageerden verheugd op de overwinning van Magyar. Maar dat enthousiasme kan snel bekoelen als duidelijk wordt dat Magyar niet op alle punten in de pas zal lopen met Brussel. Over het migratiepact toonde hij zich al uitermate kritisch, evenals over versnelde toetreding van Oekraïne tot de EU.

Zo kondigde Magyar aan dat hij de grondwet dusdanig wil wijzigen dat een toekomstig premier maar twee termijnen mag aanlijven. Geldt dit met terugwerkende kracht, dan zou Orbán geen premier van Hongarije meer kunnen worden. Ook deed Magyar de toezegging om zich aan te sluiten bij het Europees Openbaar Ministerie dat onderzoek kan doen naar corruptie onder Orbáns 16-jarige regeerperiode.

Voor zijn eerste bezoeken als premier zal hij naar Polen en Brussel afreizen. Vooral Brussel kijkt uit naar zijn komst, omdat Magyar al heeft aangekondigd dat het Hongaarse veto over de EU-lening aan Oekraïne van 90 miljard euro wordt ingetrokken. Bovendien zal hij EU-sancties tegen Rusland steunen en wil hij Hongarije voorbereiden op een invoering van de euro in 2030.

Met die toezeggingen hoopt Magyar een deel van de bevroren EU-miljarden, die Brussel blokkeerde vanwege rechtsstaatschendingen, vrij te spelen. Maar hij moet Brussel snel tevreden stellen, want een aanzienlijk deel van die EU-miljarden raakt Hongarije kwijt als het land de benodigde rechtsstaathervormingen niet voor augustus doorvoert.

Groter mandaat dan verwacht
Dit weekend werd ook duidelijk dat Magyar mandaat nog groter is dan verwacht. Na het tellen van alle stemmen heeft Magyar zijn partij Tisza in totaal 141 van de 199 zetels gekregen. Op de verkiezingsavond werden 138 zetels verwacht, maar door stemmen uit het buitenland is dat aantal gestegen. Orbáns Fidesz heeft 52 zetels behaald en het extreemrechtse Mi Hazánk zes. De verwachting is dat de regering van Magyar in de eerste week van mei van start zal gaan.

Met die ruime tweederdemeerderheid kan Magyar de grondwet wijzigen, net als Orbán de afgelopen regeerperiodes kon doen. Magyar belooft „de rechtsstaat, de pluralistische democratie en het systeem van checks and balances te herstellen, zonder antidemocratische maatregelen te gebruiken”. Hoe hij dat precies gaat doen, is afwachten. Veel Hongaren die NRC de afgelopen week sprak, zijn bang dat Magyar mogelijk zijn machtsconcentratie zal misbruiken.

Ook Orbán liet zich deze week van zich horen in een interview op televisie. Hij noemde het verlies „pijnlijk” en een „schok”, en zei dat zijn tegenstander simpelweg sterker was. Volgens hem kan „de rechtse beweging niet langer op dezelfde manier doorgaan als tot nu toe”. Hij wil onderzoek doen naar het verlies om sterker terug te komen. Persoonlijke consequenties verbond hij niet aan de uitslag, bovendien schudde hij alle corruptieverwijten onder zijn bewind van zich af: „Ik heb nooit enige vorm van corruptie getolereerd.”

Advertentie

BijzondereZaken.nl

Zoek & vind alle zaken die bijzonder zijn!

Zaken & Transacties

CURSUS DAYTRADEN Risicooloos leren

GROEPS-CURSUS 675-
2e persoon half geld extra

Wat krijgt u voor uw geld?
✓Cursus in Hotel vd Valk
✓Warm lopend buffet
✓Gratis Handelsrobot
✓8 weken live meekijken
✓Opfrisdag naar keuze

Maak alle fouten op een demo-account voordat u met echt geld begint

Cursusdata Hotel vd Valk Breukelen: vrijdag 24 april en 12 juni
Aanmelden: 010 519 21 15 of robwessels.nl

Originele reacties cursisten

■ **Geen abracadabra**
Ik heb de daytrading-cursus van Rob Wessels gevolgd en ben erg tevreden. De uitleg is duidelijk, praktisch en stap voor stap opgebouwd, waardoor je ook zonder ervaring goed kunt meekomen. De live ochtendsessies geven extra waarde: je ziet direct hoe de theorie in de praktijk wordt toegepast. Rob drinkt er een borrel bij en wij winst bij de koffie.

■ **Leren & lachen**
De sfeer tijdens de cursusdag is professioneel maar ontspannen. Adam en Robbin nemen echt de tijd voor vragen. Rob legt intussen met humor uit wat er gebeurt en vooral waarom het waarschijnlijk gebeurt. Al met al een leerzame en inspirerende ervaring die mij het vertrouwen heeft gegeven om te starten met daytraden op de DAX.

WWW.ROBWESSELS.NL 010 519 21 15
Let op! U kunt snel winst boeken maar net zo snel verlies lijden

EINDHOVEN

Sommige dingen kun je alleen in je eentje verwerken. Voor veteraan Jan Karremans (65) uit Rijswijk is de oorlog die Israël nu voert in Libanon daar een voorbeeld van. Hij kijkt doorgaans zo min mogelijk naar het nieuws. „Doet te veel pijn.” Maar als hij het doet, kiest hij een moment waarop hij alleen is. Zodat zijn vrouw hem niet ziet. „Dan kan ik mijn emoties even helemaal laten gaan”, zegt hij. „Vloeken als ik dat wil, stoom afblazen, of huilen.” Zijn hond mag er wel bij zijn.

Karremans vertrok als 19-jarige in 1980 tijdens zijn dienstplicht naar Libanon. Nederland zond daar destijds dienstplichtigen en beroepsmilitairen naar uit, als bijdrage aan de vredesmissie van de Verenigde Naties Unifil. In Libanon woedde toen een burgeroorlog, die duurde van 1975 tot 1990. Om de soevereiniteit van Libanon te bewaken, stelden de VN een vredesmacht in.

Karremans - opgeleid als slager - verzorgde in Libanon samen met twee andere slaggers vanuit zijn post in het Zuid-Libanese dorp Haris het vlees voor het hele bataljon. „Wij sneden het vlees voor alle Nederlandse VN-soldaten”, vertelt hij. „Vanuit daar werd dat naar andere militaire posten gebracht.”

Deze zaterdag heeft Karremans de trein naar Eindhoven genomen om samen met andere veteranen over de huidige Israëlische oorlog in Libanon te praten. Die brengt herinneringen aan hun tijd in Libanon naar boven en gevoelens van machteloosheid. Voor veel aanwezigen is Unifil inmiddels zo'n veertig jaar geleden en was het hun eerste en enige militaire ervaring. Toch voelen ze nog altijd een diepe verbinding met Libanon.

De organisatie, de Bond van Nederlandse Militaire Oorlogs- en dienstslachtoffers (BNMO), rekende op zo'n dertig mensen. Maar voor de vijftig mensen die uiteindelijk komen zijn er amper genoeg zitplaatsen. De veteranen willen weten hoe het nu in Libanon gaat. Staan de dorpen die zij hielpen opbouwen nog overeind?

Op het programma staat onder meer een lezing over *moral injury*, ook wel 'morele verwonding' genoemd. Dat is het diepe schuldgevoel dat bij militairen kan ontstaan als zij zich tijdens een missie anders hebben gedragen dan ze volgens henzelf hadden moeten doen. Gevoelens van machteloosheid die ze destijds hebben ervaren, spelen ook een rol. Dit kan uitgroeien tot een posttraumatische stressstoornis (PTSS).

„Is het normaal dat het gevoel van *moral injury* toeneemt als het onrustig is in het gebied waar je gediend hebt?”, vraagt Karremans aan de spreker. Het is inderdaad normaal, antwoordt Bart Hetebrij, humanistisch geestelijk verzorger bij de krijgsmacht.

Machteloos

Over machteloosheid gesproken: Ron Breider (67) hoorde op een middag in 1980 vanaf zijn post in het Zuid-Libanese dorp Yatar granaten over het land „zoeven”. Hij en zijn kameraden gingen met een verrekijker op het dak van hun post staan. Vanaf daar konden ze

Libanonveteranen komen samen in Eindhoven om te praten over de huidige situatie in Libanon en gevoelige thema's als „morele verwonding”.

REPORTAGE OORLOG IN HET MIDDEN-OOSTEN

In Eindhoven worstelen Libanon-veteranen met oude wonden

De oorlog die Israël in Libanon voert, brengt gevoelens van onmacht bij Nederlandse Libanon-veteranen naar boven. „Mijn tijd in Libanon is een boek dat nooit meer dichtgaat.”

Door **Sezen Moeliker** Fotografie **Merlin Daleman**

de Zuid-Libanese stad Sour aan de Middellandse Zee zien liggen.

„Door de verrekijker zagen we hoe de brokstukken van flatgebouwen afvlogen, waar burgers wonen”, vertelt Breider. De granaten kwamen waarschijnlijk van de troepen van de Libanese Majoor Haddad, denkt Breider, een van de strijdende groepen tijdens de Libanese Burgeroorlog. „Ik voelde me machteloos. Onschuldige mensen gingen dood en wij konden er niets

tegen doen.” Sour lag buiten het gebied dat Unifil moest beschermen.

Dat machteloze gevoel van toen komt bij Breider nu weer naar boven, omdat het opnieuw zo slecht gaat met Libanon. „Ik heb lang gedacht dat ik mijn tijd in Libanon wel weg kon stoppen. Maar ik kom er nu achter dat het een boek is dat nooit meer dichtgaat.”

Breider bouwde een band op met de lokale bevolking. Hij werk-

te als radiomonteur voor de vredesmissie, maar voetbalde op vrije momenten vaak met jonge Libanese. Sommigen leerden een woordje Nederlands. Aan een jongen van zestien lieten Breider en zijn kameraden zien hoe je friet bakt op z'n Hollands. „Twee keer frituren dus. Hij verdiende daar later geld mee.”

Slager Karremans neemt de mensen die hij leerde kennen tijdens zijn dienstplicht nog altijd

„in bescherming” in Nederland door het voor hen op te nemen in gesprekken over de situatie in het Midden-Oosten. Het was een van de moeilijkste dingen aan terugkomen na zijn dienstplicht: het „verkeerde beeld” dat veel Nederlanders hebben van mensen in het Midden-Oosten. Hij kreeg bijvoorbeeld de vraag of hij veel Palestijnen gedood had, alsof dat een goede zaak zou zijn. „Maar de Palestijnen zijn niet de aanstichters van

het conflict. Israël houdt zich niet aan de resoluties van de VN-veiligheidsraad. De Palestijnen en Libanese zijn slachtoffer van een situatie waar ze zelf niet voor hebben gekozen.”

Terugkeerreis

Hans Smits (62) en Michael ten Bhömer (67) ontmoetten elkaar tijdens een zogeheten terugkeerreis naar Libanon. Dat zijn reizen waarin veteranen teruggaan naar de plek van een ingrijpende uitzending. Om trauma's te verwerken, of om te zien hoe het nu met het land gaat. Smits en Ten Bhömer dienden niet tegelijkertijd in Libanon, maar dát ze er allebei hebben gezeten, is genoeg basis voor een vriendschap. Smits: „Dan hoef je niks meer te zeggen. Je begrijpt elkaar, omdat je weet hoe het was.”

Smits en Ten Bhömer vertrokken allebei in de jaren tachtig met een optimistisch gevoel naar Libanon. Ze dachten dat ze echt iets konden betekenen voor de lokale bevolking. Maar bij terugkeer waren ze „een illusie armer”, zegt Ten Bhömer. „We bleven achter met het gevoel dat we niet echt iets hebben kunnen doen. Door de manier waarop Israël nu z'n gang kan gaan, wordt dat gevoel opnieuw bevestigd. Ik begin hierdoor steeds meer afkeer te krijgen van Israël.”

Smits kwam er op latere leeftijd achter dat hij in Libanon iets heeft

meegemaakt dat grote impact op hem had. In 2013 viel hij uit door PTSS. „Ik werd er op een nacht wakker van”, vertelt hij. „Sindsdien bleven de beelden terugkomen.” Over de gebeurtenis praat hij liever niet. Hij volgde EMDR-therapie en maakte een terugkeerreis. „Zo heb ik het wat meer een plekje kunnen geven.”

Maar een dag als vandaag, als het leed in Libanon weer zo op de voorgrond staat, doet Smits „ver-

„Alles is weg” in de eerder door Nederlanders bewaakte dorpen. „Onvoorstelbaar. Hele wijken zijn weggevaagd”

schrikkelijk veel pijn”, vertelt hij. „Ik ben daar geweest. Ik ken de mensen. Mama Bouchra die soms onze was deed. Laila die een winkel had waar we chips en frisdrank kochten. Zij zijn heel lief en willen gewoon genieten van de kinderen en de kleinkinderen, maar in plaats daarvan leven ze in een oorlog. Als ik zie wat daar nu weer gebeurt, denk ik: doe normaal.”

Alles is weg

Op het grote scherm verschijnt veteraan Chris Laarhoven via een live videoverbinding. Hij zit in het zuiden van Libanon waar (ook tij-

dens het staakt-het-vuren) door Israël geschoten wordt. Laarhoven diende ook tijdens de Unifil-missie en richtte later de stichting Weerzien met Libanon op, voor terugkeerreizen voor veteranen. Toen de Israëlische aanvallen op Zuid-Libanon in maart verhevigden, was hij ter plaatse. Sindsdien kan hij niet terug.

De veteranen vragen Laarhoven wat er nog over is van het gebied dat zij destijds bewaakt hebben. Laarhoven gaat alle namen van de door hen bewaakte dorpen langs. „Alles is weg”, zegt hij. „Het is onvoorstelbaar. Hele wijken zijn weggevaagd.” Het Unifil-monument staat volgens Laarhoven nog wel overeind.

„Kom je wel op tijd terug voordat je opa wordt, Chris?”, vraagt een man. De dochter van Laarhoven zit in de zaal. Ze is zwanger. „Ik kom terug ja”, zegt Laarhoven, en laat dan een korte stilte vallen.

Terugkeren is niet simpel, weten de veteranen. Niet alleen door opgeblazen bruggen of volle vliegtuigen. Terugkeren kan voelen als opgeven, als de mensen om je heen in de steek laten. Om terug te keren moet je de plek mentaal ook loslaten. „We laten de mensen niet in de steek als we weggaan”, zegt Laarhoven. „We zitten in hun hart en zij in dat van ons. Libanon blijft bij ons. Altijd.”

In de ooghoek van Breider verschijnt een traan. „Hij heeft gelijk.”

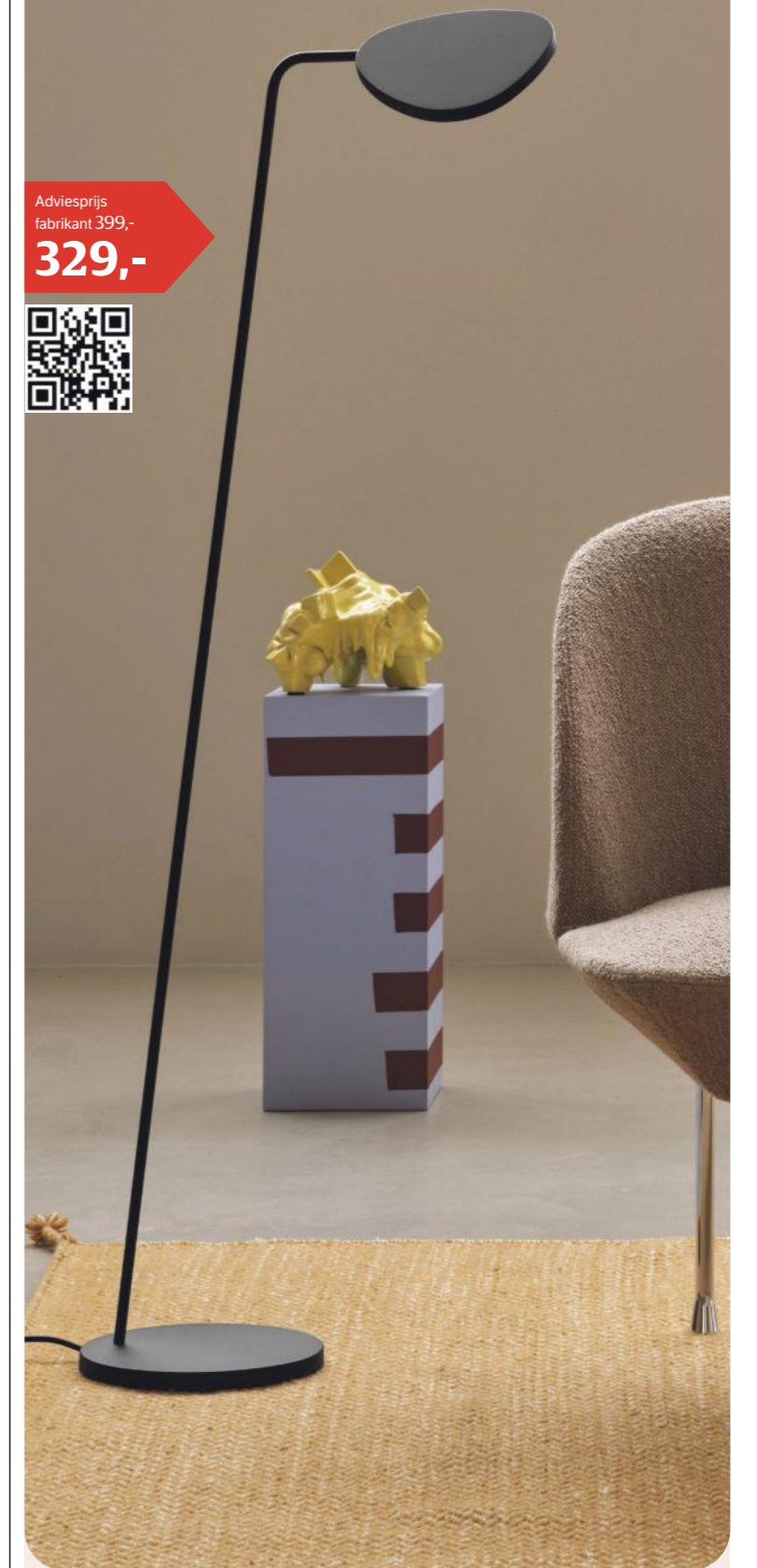
Koffie en thee voor de veteranen in Ontmoetingscentrum De Treffer in Eindhoven.

Veteranen Ontmoetingscentrum De Treffer in Eindhoven.

nrc webwinkel

Adviesprijs
fabrikant 399,-
329,-

MUUTO

Leaf vloerlamp

- › Ideaal als leeslamp
- › Draaibare, asymmetrische kap
- › Energiezuinige geïntegreerde LED

De Leaf vloerlamp van Muuto, ontworpen door Broberg & Ridderstråle, is een elegante en lichte vloerlamp met een organisch, asymmetrisch ontwerp - ideaal om te lezen. Door de draaibare kap ontstaat een subtiel spel van licht en schaduw dat de ruimte tot leven brengt. De energiezuinige LED-verlichting zorgt voor zowel gericht als sfeervol licht, ideaal voor een leeshoek of als stijlvol accent in de woonkamer. Een verfijnde designlamp die functionaliteit en Scandinavische eenvoud moeiteloos combineert.

Bestel nu > nrcwebwinkel.nl/muuto

Werken als zelfstandige? Kies voor zekerheid, voor jou én je opdrachtgever.

Met Verloning.nl werk je 100% DBA-proof, zonder gedoe met ingewikkelde contracten. Geen zorgen over schijnzelfstandigheid of naheffingen – wij bieden de zekerheid waar opdrachtgevers op kunnen vertrouwen. Zo maken we het hen makkelijk om jou in te huren, terwijl jij gewoon je vrijheid behoudt.

100%
WET DBA
PROOF

verloning.nl

DE ZITTING

Rory heeft een 'fors strafblad', maar bewijzen de beelden dat hij die dure bakfiets heeft gejat?

Waardevolle elektrische bakfietsen worden in Amsterdam om de haverklap gestolen. Maar die ene Urban Arrow in Amsterdam-Noord? Nee, die heeft Rory écht niet gestolen. „Fietsen vastgebonden aan een paal, daar begon ik nooit aan.”

Door **Jan Meeus**

De zaak

Ze hadden wat biertjes gedronken in de buurt van de tennisclub in Amsterdam-Noord, vertelt de geboren Amsterdamer Rory in april aan de politierechter. Maar wat daarna precies is gebeurd op woensdagavond 27 maart 2024? Dat herinnert hij zich niet meer.

De lange en ranke Rory is 43 jaar, maar oogt dankzij zijn baseballjack en dito petje een stuk jonger. Hij wordt verdacht van de diefstal van een elektrische bakfiets van het merk Urban Arrow. De fiets stond vlak bij de tennisclub op slot achter een afgesloten poort.

Met een slijptol zouden de sloten van de poort en de fiets zijn opengemaakt, die bewuste woensdag. Volgens de officier van justitie leidde het politieonderzoek naar Rory en een andere verdachte, die afwezig is tijdens de zitting in de rechtbank van Amsterdam.

Nadat de eigenaar aangifte had gedaan, werden Rory en de tweede verdachte aangehouden. De twee wezen tijdens het politieverhoor naar elkaar. „Hoe zit dat nou?“, vraagt de rechter. Rory: „Kijk, we kwamen vaker in die buurt. En ik heb daar weleens een Arrow voor de deur zien staan. Maar die stond altijd vastgemaakt aan een paal. En fietsen die vaststonden, daar begon ik nooit aan.”

In steden als Amsterdam is de diefstal van elektrische bakfietsen een groot probleem. Ze zijn duur: de nieuwprijs van een Urban Arrow ligt rond de 5.000 euro. Daarom zijn ze een aantrekkelijk doelwit voor dieven, die soms met busjes door woonwijken rijden en meerdere

elektrische bakfietsen stelen.

Hun gewildheid maakt het in sommige gebieden inmiddels lastig om de fietsen te verzekeren. Unigarant, het verzekeringsbedrijf van de ANWB, overwoog vorig jaar nog om te stoppen met Urban Arrow-bakfietsen verzekeren, zo vertelde een woordvoerder van de verzekeraar aan *Het Parool*.

Dat is niet gebeurd, maar de premie is wel met 50 procent omhooggegaan en komt voor de dure modellen soms uit boven de 1.000 euro per jaar. Fietsfabrikanten proberen met track and trace-systemen de bakfietsen minder aantrekkelijk te maken voor dieven. Maar een ervaren dief kan makkelijk de daarvoor gebruikte chips verwijderen.

Omdat Rory de diefstal ontkent, zit de rechter in een lastig parket, legt ze uit. Op camerabeelden is een man met een slijptol te zien. En een tweede man die lijkt te rommelen aan de poort. En die tweede man is door de wijkagent herkend als Rory.

Die schudt zijn hoofd als de rechter op een groot scherm twee foto's laat zien. Nee, dat ben ik niet. „Weet u het zeker?“, vraagt de rechter. Rory blijft ontkennen. „Het lastige is dat de wijkagent een proces-verbaal heeft opgemaakt, op basis van de

beelden, waarin hij zegt dat hij u herkent“, vertelt de rechter.

Hoewel de kwaliteit van het beeldmateriaal te wensen overlaat, snapt de rechter de conclusie van de wijkagent wel, gezien het verleden van Rory: „U heeft een fors strafblad.“ Rory, die soms moeilijk te verstaan is, vertelt over problematisch gebruik van alcohol en cocaïne.

De rechter herkent dat verhaal uit een reclaseringsrapport. Daarin staat ook dat Rory ruim een jaar geleden is gestopt met gebruiken. Hij heeft een 'zorgmactiging' opgelegd gekregen door de civiele rechter. Daarbij wordt iemand op grond van de Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg gedwongen opgenomen als ernstig nadeel dreigt voor de persoon of diens omgeving.

Sindsdien kan Rory niet meer vrij bewegen en de zorginstelling controleert of hij nog alcohol of drugs gebruikt. „Sindsdien gaat het veel beter met me“, zegt hij. „Ik heb ook afstand genomen van mensen die een negatieve invloed op me hadden.“ Achter in de zaal zitten twee behandelaars nadrukkelijk te knikken.

Maar wat te doen met die verdenking? De officier is daar heel kort over: hij eist vrijspraak. Het signalement op basis waarvan de wijkagent Rory heeft herkend, zegt de officier, is algemeen.

Bovendien is op de beelden niet te zien dat Rory betrokken is bij een voltooide diefstal. „De fiets is vermoedelijk gestolen door de andere verdachte“, aldus de officier. „Dat Rory daar bij is betrokken, staat niet vast.”

Het oordeel

Na de zitting legt de officier uit dat de tweede verdachte niet wordt vervolgd, omdat hij voor twee jaar is opgenomen in een Inrichting voor Stelselmatige Daders. Vervolging is zinloos volgens de officier nu deze verdachte al vastzit.

Het leidt geen twijfel dat u vaker in deze buurt bent geweest, zo begint de rechter. „En het idee dat de wijkagent u op basis van het signalement heeft herkend, begrijp ik dan ook heel goed gezien uw strafblad.“ De rechter stelt daarom dat er bewijs is voor de betrokkenheid van Rory.

Rory zit lichtjes voorovergebogen, maar bij de volgende woorden van de rechter veert hij op. „Maar ondanks het bewijs ontbreekt bij mij de overtuiging dat u het ook echt gedaan heeft. Daarom spreek ik u vrij van diefstal of een poging daartoe.“ Ze voegt eraan toe dat ze hoopt dat Rory de positieve ontwikkeling in zijn leven doorzet.

Prinses Amalia, hier op de Zeedijk samen met burgemeester Halsema, kreeg een toelichting kreeg over wonen, ondernemen en sociale verbinding. FOTO KOEN VAN WEEL / ANP

REPORTAGE KONINGSHUIS

Hoog inhoudelijk, hoog tempo - Amalia legt eerste werkbezoek af

De kroonprinses voelt zich al Amsterdammer. Tijdens een tweedaags bezoek leerde ze niet alleen de stad verder kennen, maar vooral ook wat haar ambt zal inhouden.

Titia Ketelaar
AMSTERDAM

Fluks stapt Amalia donderdagmiddag bij het Science Park Amsterdam uit de auto, de hand vrijwel meteen uitgestoken richting gastheer en -vrouw. Zó snel, dat burgemeester Femke Halsema, die in een andere auto zit, nog niet is uitgestapt. Zo snel dat de wachtende fotografen vooral zien hoe de wind haar haar doet opwaaien.

Als ze een paar uur later arriveert bij buurthuis Station Wildeman in Osdorp gaat het anders. Amalia stapt rustiger uit de auto, zwaait dan naar een buurtbewoner met een roze rugzak die „hoi prinses” roept, knikt naar twee oudere vrouwen en een vrouw die op haar rollator zit, en kijkt de fotografen

met een stralende lach aan. Dan staat Halsema inmiddels naast haar en gaan ze samen naar binnen.

Op vrijdagochtend, op de Zuidas, stapt ze uit. Staat ze rechtop. Zegt ze „goedemorgen” tegen de pers en loopt ze beheerst naar degenen die haar ontvangen. En als ze vrijdagmiddag bij buurthuis Van der Pek aankomt in Amsterdam-Noord, waar het wel een mini-Koningsdag lijkt, krijgen opgewonden kinderen een hand, een groep vrouwen een stralende lach. Ze blijft staan bij de tafel met thee en gevulde dadels, loopt mee naar de moestuin.

Het toont de leercurve van de 22-jarige kroonprinses tijdens dit tweedaagse werkbezoek, het eerste zonder haar ouders. Dit is geen snuffelstage: van aankomst en begroeting, van small talk en zenuw-

achtige mensen op hun gemak krijgen, tot belangstellend vragen stellen en bedanken, alles gebeurt in het openbaar.

Het is niet het eerste solo-optreden van prinses Amalia, dat was toen ze vorig jaar februari in Vlis-singen een schip doopte. En eerder

In het buurthuis komt prinses Amalia tot haar recht

dit jaar lunchte ze op de ambtswo-ning van de Amsterdamse burge-meester met andere bekende in-woners van de stad. Toen zou ook de uitnodiging zijn gedaan voor dit tweedaagse bezoek.

Maar dit is het soort bezoek dat koning Willem-Alexander en ko-

ningin Máxima dagelijks overal in het land afleggen, hoog inhoudelijk en in een hoog tempo. Nu Amalia is afgestudeerd (ze is werkzaam als militair werktudent bij de Koninklijke Luchtmacht) en een deel van haar toelage int, de onkostenvergoeding die ze van de staat krijgt en die bedoeld is voor personeel en materieel, zal ze steeds vaker dit soort bezoeken afleggen, en zichtbaarder worden.

Actief in gesprek in buurthuis

Op donderdag gaat het van brunch met de burgemeester. Naar voetballende robots op het Science Park. Naar een uitleg over culturele nuances in taal en AI-modellen. Naar een rondetafelgesprek over de uitdagingen in de techsector, en een rondleiding langs zonnecellen. Door naar een basketbalveld in Amsterdam-Zuidoost, en een ge-

sprek met jongeren over leiderschap.

Dan een buurthuis in Nieuw-West om over schimmelwoningen en renovatie te praten. Waar de eerste uren burgemeester Halsema de gesprekken domineert en af en toe via een directe vraag aan Amalia de prinses erbij betrekt, komt die hier beter tot haar recht.

Het gesprek in Station Wildeman vindt plaats aan een kleinere tafel omringd door boekenkasten en diepe leren banken, er zijn koekjes en is thee. Halsema legt haar ambtsketen in haar schoot, Amalia klemt niet langer haar handen om haar tasje.

Halima Salou en Mary Kamps, beide actieve buurtbewoners, praten volop en zeker als het gesprek gaat over onderwijs en tweetaligheid mengt Amalia zich in het gesprek. Uit zichzelf vertelt ze hoe

In een buurthuis in Amsterdam-Noord woonde prinses Amalia een kookles bij en ging ze in gesprek met bewoners. FOTO SEM VAN DER WAL / ANP

Prinses Amalia bezoekt een woningbouwproject met een mix van sociale huur, middenhuur, vrije sector en koopwoningen. FOTO RAMON VAN FLYMEN / ANP

Prinses Amalia neemt in buurthuis Station Wildemaneel aan een gesprek bij een bezoek aan Amsterdam Nieuw-West. FOTO RAMON VAN FLYMEN / ANP

haar vriendinnen Spaans, de taal van haar moeder, „een tijdje cool” vonden, en hoe ze Chinees als extra taal op de middelbare school niet heeft volgehouden door de vele accenten, waardoor woorden niet een andere betekenis kunnen krijgen.

In het nieuwe koffietentje Wilde Trots in dezelfde wijk, waar de eigenares muntthee schenken en cupcakes serveren, heeft ze een gesprek met twee leeftijdgenoten die in een safe house wonen. Om veiligheidsredenen mag hun verhaal niet gedeeld. De expressie op het gezicht van Amalia vertelt hoeveel impact het op haar heeft.

Haag van fotografen

Maar door moet het bezoek. Naar het centrum van de hoofdstad. Daar wordt gekookt door mensen die slachtoffer zijn geweest van

uitbuiting of geweld, en via een leerprogramma weer een toekomst krijgen. Na het eten volgt een snelle indruk van het Amsterdamse nachtleven.

Voorafgegaan door een haag van fotografen arriveert de prinses bij San Francisco op de Zeedijk. Halsema zal er, net zoals ze een paar keer in de twee dagen doet, een opmerking over de hoeveelheid pers maken. Even lijkt het of het geroezemoes van de volle straat stilvalt als Amalia aankomt. Maar verder pretendeert iedereen, ook in de bar zelf, dat het een gewone uitgaansavond is.

De prinses is onverstoortbaar als ze wordt voorgesteld aan een kunstenaar wiens videowerk van ejaculerende mannen boven de bar wordt vertoond. Als ze een chacha krijgt aangeboden, een Georgisch drankje. Ze neemt een klein slokje,

nrcwebwinkel

Adviesprijs fabrikant 299,-
139,-

In verschillende hoogtes verkrijgbaar

BATAVIA Telescoopladder Professional

- › Ingebouwde hoekindicator: groen = veilig (65°-75°), rood = bijstellen
- › Uniek intrekmechanisme met luchtbuffer voor gecontroleerd inschuiven
- › Antislip treden voor veilige werkhouding

Deze telescoopladder met een ingeklapte lengte van slechts 97 cm is zeer compact op te ruimen en eenvoudig te vervoeren in bijvoorbeeld de kofferbak van de auto. De ladder is uit te schuiven en te gebruiken op elke gewenste lengte tussen 0,97 en 3,80 meter.

Bestel nu > nrcwebwinkel.nl/ladder

De winnaar, van het Great Sage Team, passeert de finish. FOTO JESSICA LEE/EPA

ROBOTMARATHON

Robot 'Lightning' loopt bij een halve marathon in Beijing een 'wereldrecord'

Tijdens een halve marathon in Beijing met zowel robots als mensen is zichtbaar hoe snel de robotindustrie zich ontwikkelt. Vorig jaar deed een robot nog ruim 2,5 uur langer over de afstand. China heeft de leiding in deze tak van sport.

Tabitha Speelman

BEIJING

50 minuten en 26 seconden was de winnende tijd zondag bij een halve marathon in een buitenwijk van Beijing. De winnaar: 'Lightning'-robot van de Chinese smartphonefabrikant Honor. De tijd was zeven minuten sneller dan het vorige maand gevestigde wereldrecord op de halve marathon van de Oegandees Jacob Kiplimo. En de tijd was ook veel sneller dan de ruim 2,5 uur die de winnende robot vorig jaar tijdens de eerste editie van het evenement nodig had. Het was voor het eerst dat een mensachtige robot een halve marathon won waaraan zowel mensen als robots meededen.

Het contrast met vorig jaar laat zien hoe snel de robotindustrie zich ontwikkelt, met China als aanjager. In 2025 deden 21 robots mee aan het door de Chinese overheid georganiseerde sportevenement, waarvan slechts zes de eindstreep haalden. Dit jaar namen 105 teams van tech-bedrijven en onderzoeksinstellingen deel met hun robot: 100 Chinese en 5 internationale teams uit onder meer Frankrijk en Duitsland.

Tijdens de race liepen de menselijke marathonlopers en de robots naast elkaar, maar wel in aparte banen. Veel van de menselijke lopers vertraagden af en toe om foto's te maken van de technische hoogstandjes met wie ze de weg deelden. De robots van bekende Chinese robotproducenten zoals Unitree en Honor - met modellen zo lang als een mens, brede heupen en een

klikkende tred - startten als eerste. Na een paar zwakke eerste passen kwamen deze machines in een sprintstand waarmee ze de mensen in de andere baan snel achter zich lieten.

Robot 66 maakt dronken indruk

Achter hen was het beeld diverser. Rennende robots houden er net zoveel verschillende loopjes op na als menselijke hardlopers. Van snelwandelaars tot ganzenpassen, en van hortende en stotende robots tot exemplaren met een soepele pas, alles komt voorbij. Robot nummer 50 stampst zijn zwarte hardloopschoenen bijna stuk en robot 66 lijkt verward en maakt een dronken indruk terwijl hij over de weg deint en elke paar meter blijft staan. Ook een aantal schattige robotjes van kinderformaat waagt zich aan de afstand van 21 kilometer.

Petten, zonnekleppen en bovenkleding maken de robots herkenbaar maar zouden ook kunnen helpen tegen oververhitte motoren. Naast leeglopende batterijen is dat de grootste uitdaging. De robots zijn sneller en stabiel dan vorig jaar, toen de meesten al snel omvielen.

Ook qua aansturing is er veel veranderd. Vorig jaar werden alle robots op afstand aangestuurd. Dit jaar maakte ongeveer 40 procent gebruik van autonome navigatie. Daarbij reageert de robot zelf via sensors, AI en voorgeprogrammeerde algoritmes op de veranderende omgeving, een techniek die ze zelfstandiger maakt maar ook veel meer rekenkracht vereist. Om de focus op deze innovatie te leggen, hanteerde de organisatie dit jaar een gewogen tijdsberekening waarbij robots die autonoom navigeerden in het voordeel waren.

Niet elke robot haalt soepel de eindstreep bij de halve marathon in Beijing. FOTO IORI SAGISAWA/KYODO NEWS/AP

Een robotdeelnemer en zijn engineers tijdens de halve marathon in Beijing. FOTO PEDRO PARDO/AFP

„Het opschalen van autonome navigatie laat zien dat de 'hersenen' van de belichaamde AI het 'lichaam' beginnen bij te benen”, zei vicepresident van het Chinese Technology and Strategy Research Institute Chen Jing vorige week tegen Chinese staatskrant de *Global Times*.

Zwaaiende robot

Afgelopen paar jaar hebben Chinese bedrijven in de robotsector een leidende positie verworven. In 2025 kwam bijna 90 procent van alle wereldwijd verkochte mensachtige robots uit China. Robotbedrijf Unitree, ook bekend van de robots die optreden in vechtsporten en dans (zoals recent nog voor de Duitse president Friedrich Merz), verkocht vorig jaar 5.500 stuks. Ook andere Chinese bedrijven, zoals Agibot en UBTECH, verkochten er duizenden. Het Amerikaanse Tesla verkocht vorig jaar 150 robots.

Mensachtige robots zijn een opkomende technologie die nog niet veel toepassingen heeft. Ze worden vooral gekocht door universiteiten en andere onderzoeksinstellingen op het gebied van AI en robotica. Volgens Unitree zijn er ook steeds meer klanten die een robot 'voor de show' kopen, bijvoorbeeld om te laten rondlopen bij een toeristenattractie. De robots worden snel goedkoper. Zo werd in China eind vorig jaar kindrobot Bumi als betaalbaar exemplaar van net onder de 10.000 renminbi (zo'n 1.200 euro) op de markt werd gebracht.

Binnen de Chinese industrie worden wel al meer viervoetige robots gebruikt, bijvoorbeeld in metrotunnels en gasleidingen of in de logistiek. Sommige bedrijven experimenteren

met mensachtige robots aan de lopende band. Volgens de oprichter van techbedrijf Xiaomi Lei Jun moet dat in deze fase worden gezien als „een leerstage”.

Debat over impact op arbeidsmarkt

Hoewel tot nu toe in China zowel de staat als de samenleving enthousiast is over de verschillende vormen van AI, ontstaat ook hier meer debat over de mogelijke impact op de arbeidsmarkt. China heeft al te maken met stijgende werkloosheid door de kwakkelende economie, waarin de snelgroeiende techsector contrasteert met een zwakke groei van lonen en consumptie.

Daarnaast leidt de snelgroeiende robotindustrie, met inmiddels meer dan 150 robotproducenten, tot zorgen over „overmatige concurrentie”, aldus een woordvoerder van China's belangrijkste overheidsinstelling op het gebied van economische planning. Net als bij elektrische auto's ziet Beijing dat de competitie tussen Chinese robotbedrijven goed is voor extreem snelle innovatie, maar te veel ervan kan leiden tot prijszslagen en overcapaciteit.

De mensachtige robots die zondag deelnamen aan de halve marathon ogen indrukwekkend, maar ook beperkt. Zo is een massastart voor de robots geen optie. Elke robot start individueel en heeft een team achter zich rijden met vervangende onderdelen. Ook winnaar 'Lightning' heeft zijn batterij tijdens de race een keer laten vervangen. Verrassende interacties zijn er eveneens. Als robot nummer 84 even blijft staan om te zwaaien naar de fotografen, zwaait iedereen bijna automatisch terug.

Rennende robots houden er net zoveel verschillende loopjes op na als menselijke hardlopers

Ibrahim Ghanem bij het vluchtelingenkamp Tulkarm, waar met een bulldozer verwoestingen zijn aangericht, 16 februari 2026. FOTO AMMAR AWAD/REUTERS

ONTHEEMDING

Israël verdreef tienduizenden Palestijnen op de Jordaanoever permanent uit hun huizen

Ruim een jaar geleden begon Israël de militaire operatie 'Ijzeren Muur' in vluchtelingenkampen op de bezette Westelijke Jordaanoever. Tienduizenden verdreven Palestijnen mogen niet terug naar huis.

Remas Ghanem, 14, houdt een telefoon omhoog met een foto van het huis van de familie Ghanem voordat het werd verwoest in het vluchtelingenkamp Tulkarm. FOTO AMAR AWAD/REUTERS

De familie Ghanem (die niet in het artikel voorkomt) zit rond een vuur buiten een hutje in de buurt van Tulkarm. FOTO AMAR AWAD/REUTERS

Erik van Gameren en Derk Walters
AMSTERDAM

Wat ze het meeste mist? „Ach, het geluid van de kinderen, hun vrolijkheid, hun gelach en hun spel. Ik mis het kamp. De geur van het kamp.”

Aan het woord is Azzah Barakeh, 37 jaar oud - NRC sprak haar via spraakberichten. De lerares woonde met haar vijf kinderen in het Tulkarm-vluchtelingenkamp op de door Israël bezette Westelijke Jordaanoever. Ze is geboren in Tulkarm en woonde twintig jaar in het kamp. Dit kamp werd, net als tientallen andere, opgericht na de verdrijving van meer dan 700.000 Palestijnen uit Israël in 1948.

Een jaar geleden begon Israël de militaire operatie 'Ijzeren Muur', die officieel bedoeld was om militanten uit de vluchtelingenkampen te verdrijven. Voorafgaand aan de inval van Israëlische militairen kregen de kampbewoners te horen dat ze hun huizen moesten verlaten. Ook Barakeh moest halsoverkop vluchten met haar gezin; ze dacht voor even.

Ze ging naar familie, daar kon ze niet blijven. Inmiddels is ze een tweede keer verhuisd. Ze gaf les aan 25 kinderen uit het kamp, nu moet ze toezien hoe zelfs haar eigen kinderen niet meer naar school kunnen: te ver, te duur (met de taxi).

In de schaduw van de oorlogen in Iran, Libanon en Gaza, waarbij Israël op diverse fronten probeert schade aan te richten en gebied te veroveren, lijkt de voortgaande annexatie van de Westelijke Jordaanoever slechts een voetnoot. Al in juli 2025 zei minister Israel Katz (Defensie) dat de tijd rijp is voor volledige annexatie van „Judea en Samaria”, de bijbelse term waarmee de bezette Westelijke Jordaanoever in Israël doorgaans wordt aangeduid.

Ook geweld van kolonisten, die zich steeds minder laten tegenhouden en niet worden gehinderd door het Israëlische leger, duurt voort en is steeds heviger. Sinds begin 2026 zijn er volgens de VN 33 Palestijnen op de Westelijke Jordaanoever gedood door het Israëlische leger of door kolonisten.

'Ijzeren muur'

Twee dagen na het begin van het tijdelijke staakt-het-vuren in Gaza, in januari 2025, begon in het Jenin-vluchtelingenkamp, op de bezette Westelijke Jordaanoever, de Israëlische operatie 'Ijzeren Muur'. In de dagen erna breidde Israël de actie uit naar de vluchtelingenkampen van Tulkarm en Nur Shams.

Samar Abu Kuttneh, een 45-jarige vrouw die in het Jenin-kamp is geboren, was niet thuis toen de Apache-helikopters op 18 januari 2025 overvlogen en hevige bombardementen het kamp teisterden. NRC heeft contact met haar via WhatsApp.

Een deel van haar familie was ten tijde van de invasie in het kamp. Iedereen vluchtte, maar niemand kon iets meenemen. Hun huis is verwoest, Kuttneh leeft nu met haar familie in een slaapzaal van de Arabisch-Amerikaanse universiteit in Telfit, tien kilometer ten zuiden van Jenin.

Zo'n duizend Israëlische militairen trokken, met medewerking van

de geheime dienst en de grenspolitie, met bulldozers, drones, helikopters en bewapende voertuigen de drie kampen binnen. Ze verwoestten straten en vernietigden woningen, gebouwen en infrastructuur.

Grootste verdrijving sinds 1967

Het militaire optreden mondde uit in de grootste verdrijving van Palestijnen op de Westelijke Jordaanoever sinds 1967. Ongeveer de helft van de 66.000 inwoners van de kampen kan nog steeds niet terug naar huis. Mensenrechtenorganisatie Human Rights Watch kwalificeert de verdrijving als een misdadaad tegen de menselijkheid - een van de kernmisdrijven van het internationaal strafrecht.

In Jenin kwamen bij de Israëlische inval 41 Palestijnen om het leven door luchtaanvallen en andere gevechtshandelingen, in de andere twee kampen nog eens dertien. Volgens officiële bronnen hebben de Israëlische troepen alleen al in Jenin meer dan achtduizend huizen verwoest.

De meeste verdreven Palestijnen hebben geen bron van inkomsten meer. Ze kunnen hierdoor geen behoorlijk huis huren, amper eten kopen en geen elektriciteit of water betalen. „Hun huizen zijn weg, hun banen zijn weg, en hun leven, hun toekomst en hun verleden zijn verdwenen”, zegt lerares Barakeh. Er zijn ook geen hulporganisaties voor hen actief.

De drie vluchtelingenkampen bevinden zich in het gebied waar de Palestijnse Autoriteit de veilig-

Hun huizen zijn weg, hun banen zijn weg, en hun leven, hun toekomst en verleden zijn verdwenen

Azzah Barakeh verdreven lerares

heids- en uitvoerende taken verzorgt. De bewoners van deze kampen zijn nakomelingen van degenen die bijna tachtig jaar geleden werden verdreven tijdens de Nakba (de verdrijving van zo'n 750.000 Palestijnen uit wat nu Israël is), en die in 1953 in dit vluchtelingenkamp terecht kwamen.

Jenin wordt wel de hoofdstad van het Palestijnse verzet genoemd; er zijn geregeld intense gevechten geweest tussen de vluchtelingen en bezettingsmacht Israël. In 2023 deed het Israëlische leger meer dan 1.500 invallen in het kamp in Jenin.

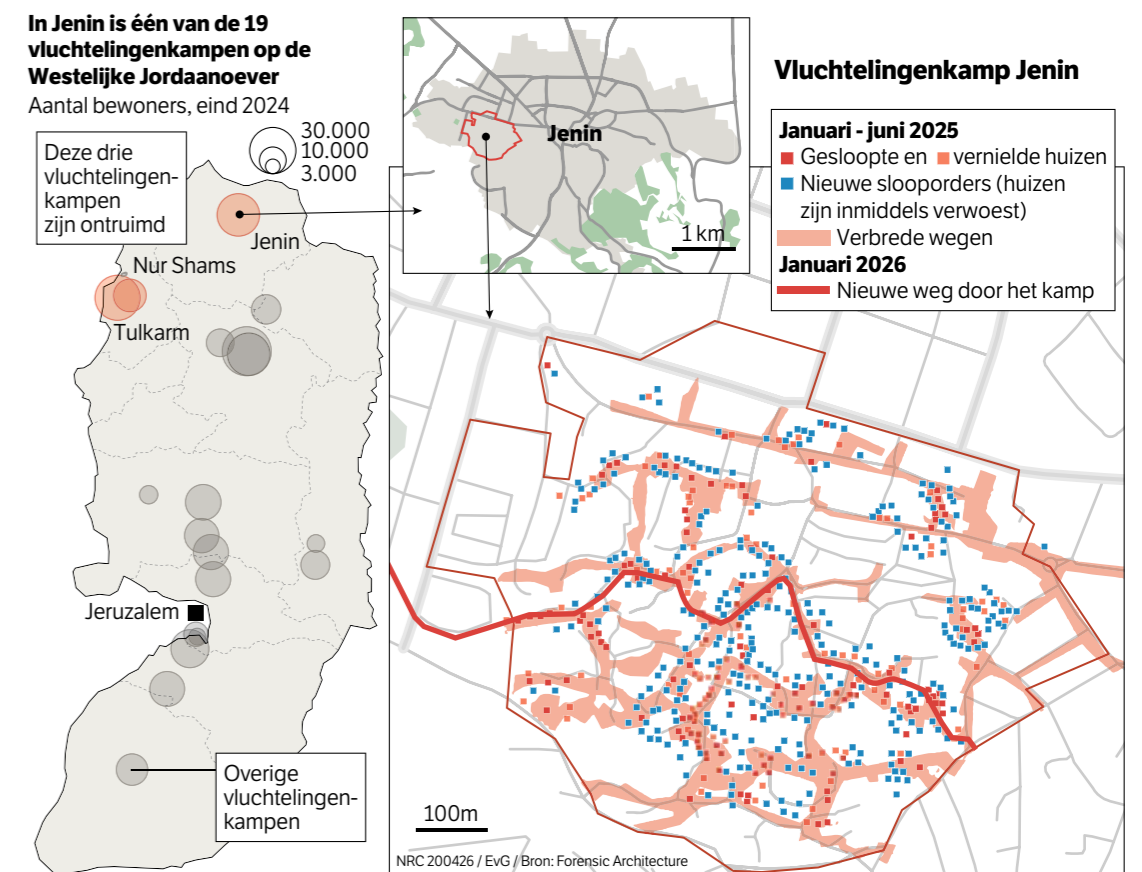
Wetten ontregelen levens

De ontruiming van de drie kampen en het voortdurende kolonisten-geweld zijn de meest zichtbare aanwijzingen dat Israël het leven van de Palestijnse bevolking goed als onmogelijk maakt. Ook via andere wegen ontregelt Israël het leven van de Palestijnse bevolking.

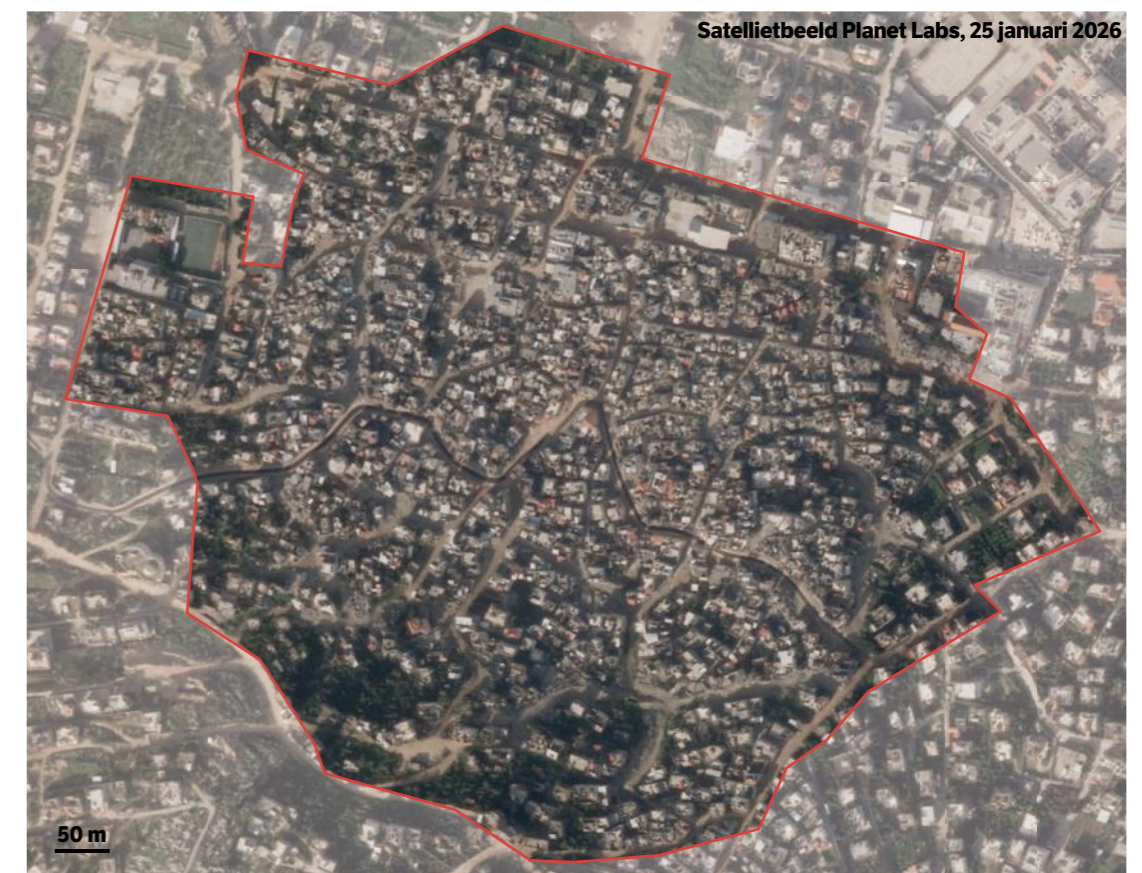
De Palestijnse administratieve autonomie is een farce. Planning, landschapsinrichting, erfgoed in de bezette gebieden: al deze domeinen zijn inmiddels door Israël overgenomen. Begin 2025 nam de Knesset een wet aan die UNRWA, de VN-organisatie voor hulp aan Palestijnse vluchtelingen, verhindert om haar werk te doen.

Door het legaliseren van neder-

Gesloopte huizen in vluchtelingenkamp in Jenin

Op deze satellietfoto uit januari 2026 is de nieuwe weg duidelijk te zien

zettingen en de snellere goedkeuring van bouwvoorvragen worden kolonisten beloofd voor hun jarenlange illegale aanwezigheid in bezet gebied; Palestijnen verdwijnen steeds meer in de marge. Het gebied wordt een marktplaats: met geld en bureaucratische overmacht nemen Israëlische leger steeds gemakkelijker Palestijns land in bezit.

Nieuwe, brede wegen aangelegd
Onlangs is het Israëlische leger begonnen met de aanleg van nieuwe, brede wegen in de voorheen nauwe

straatjes van de ontruimde vluchtelingenkampen. Israël wil al jaren dat nakomelingen van de verdreven Palestijnen van 1948 hun status als vluchteling verliezen, omdat zij met die status officieel aanspraak kunnen maken op terugkeer naar Israël.

Toen enkele verdreven Palestijnen in september vorig jaar hun huizen in het Jenin-kamp probeerden te bereiken, omdat ze dachten dat het leger zich had teruggetrokken, werden twee tieners gedood. Verder wordt de bewegings-

ruimte van Palestijnen op de Westelijke Jordaanoever steeds verder ingeperkt door nieuwe en onvoorspelbare controleposten die her en der opduiken. Nieuwe wegen voor kolonisten maken verplaatsingen steeds moeilijker.

Het doel van de Israëlische leger is om „alles uit te wissen” wat aan de Palestijnse zaak doet denken. „Het kamp is de enige getuige van onze vluchtelingenkwestie. De enige getuige van ons land. De enige getuige van onze verdrijving in 1948 en 1967.”

Vier het voorjaar met de mooiste aanbiedingen

DROOG
Shadylace parasol

Adviesprijs
fabrikant 299,-
199,-

Uniek schaduweffect geïnspireerd op een bladerdak
Comfortabele balans tussen zon en schaduw
Design van Chris Kabel

SPINWOOD
2-in-1 tuinbank + gratis beschermhoes

Adviesprijs
fabrikant 1.499,-
1.099,-

Van bank naar picknicktafel in een handomdraai
Gemaakt van tropisch hardhout en dubbel gecoat staal
Kan het gehele jaar buiten blijven

BEARCHAIR
Grizzly Bear Chair

Adviesprijs
fabrikant 795,-
695,-

Uitlimt comfort in de tuin of het terras
Gemaakt van cederhout
Comfortabele zithoogte van 42 cm

EXTREME LOUNGING
Zitzak

In de kleuren: ● ● ●

Adviesprijs
fabrikant 199,-
154,95

Ergonomisch design met rugondersteuning
Licht van gewicht en makkelijk te verplaatsen
Geschikt voor binnen én buiten

LAFUMA
Transaswing stoel

In de kleuren: ● ●

Adviesprijs
fabrikant 139,95
114,95

Ideaal voor gebruik op de camping of het terras
Eenvoudig aan te passen naar de gewenste zitzpositie
Flexibele rugleuning voor ultiem comfort

LAFUMA
Evolution Becomfort ligstoel

Adviesprijs
fabrikant 399,95
319,95

Ontspan het lichaam door optimale gewichtsverdeling
Meerdere verstelbare standen
Inclusief ademend en waterafstotend kussen

M/V/X IN HET NIEUWS **ROELF MEYER** AMBASSADEUR ZUID-AFRIKA

Nieuwe ambassadeur moet relatie Pretoria-Washington ontdooien

De aanstelling van Afrikaner Roelf Meyer als ambassadeur is een doordachte keuze, gezien de verzuurde relatie met de VS.

Naim Derbali

AMSTERDAM

Roelf Meyer is iemand met wie Cyril Ramaphosa graag eens een hengel uitgooit. Maar hun gedeelde liefde voor vissen is zeker niet de hoofdreden dat de Zuid-Afrikaanse president hem nu als ambassadeur naar Washington stuurt. De 78-jarige bemiddelaar en adviseur is precies wat Pretoria nodig heeft: een diplomatiek figuur met gezag die vastgelopen verhoudingen kan openbreken.

Als Afrikaner, een afstammeling van Europese kolonisten, die meewerkte aan het einde van de apartheid, ondergraaft hij het door de regering-Trump verspreide beeld dat Afrikaners slachtoffers zijn van de Zuid-Afrikaanse staat. Tegelijkertijd bracht hij de voorbije decennia, als hoofd van het internationale adviesbureau In Transformation Initiative, zijn ervaring in bij moeizame verzoeningsprocessen in landen als Rwanda, Myanmar en in Noord-Ierland.

De woensdag naar voren geschoven Meyer komt terecht in een relatie die het afgelopen jaar is dichtgeslibd, met een publieke confrontatie tussen Ramaphosa en Donald Trump in het Witte Huis afgelopen zomer als dieptepunt.

'Genocide' Afrikaners

Als rode draad loopt daar het vanuit Washington geconstrueerde verhaal over een 'genocide' tegen witte Afrikaners doorheen. Op de achtergrond speelt Pretoria's zaak tegen Israël vanwege de genocide in Gaza een rol. Sinds de vorige ambassadeur Ebrahim Rasool vorig jaar door Washington de deur werd gewezen nadat hij Trump beschuldigde van het mobiliseren van 'witte overheersing', beloofde de benoeming van diens opvolger een beladen keuze te worden.

De keuze voor Meyer, wiens „toegankelijke karakter” volgens de Zuid-Afrikaanse krant *Daily Maverick* diens grootste troef is, lijkt dan ook weloverwogen.

Opgegroeid in het toenmalige Port Elizabeth (nu Gqeberha) vond Meyer al vroeg zijn weg naar de politiek, eerst via de Afrikaanse Studentebond en later als parlements lid voor de Nasionale Party. Tegen het einde van de jaren tachtig behoorde hij tot de hervormingsgezinde stroming binnen die partij, die inzag dat het apartheids-systeem niet meer houdbaar was. In die periode kwam hij tegenover vakbondsmans Cyril Ramaphosa te staan aan de onderhandelingstafel. Tussen beide mannen ontstond een werrelatie die mede het verloop van de gesprekken over het einde van de apartheid bepaalde. Meyer, die na de afschaffing van de apartheid in 1994

Voormalig minister en onderhandelaar voor een democratische grondwet **Roelf Meyer** (midden, opkijkend) tijdens de aftrap van de Nationale Dialoog aan de Universiteit van Zuid-Afrika (UNISA) in Pretoria, in augustus 2025. Zuid-Afrikanen konden daar de problemen van hun land bespreken. FOTO PHILL MAGAKOE/AFP

minister werd en later toetrad tot Ramaphosa's ANC, trok zich uiteindelijk terug uit de politiek.

De kloof tussen Washington en Pretoria werd sinds de herverkiezing van Trump steeds dieper. Los van de terugkerende 'genocidebeschuldiging' waaierden de spanningen uit tot een bredere confrontatie over koers en gezag. Trump liet zijn onvrede blijken met gerichte Amerikaanse handelstarieven en de door Washington geregisseerde uitsluiting van Zuid-Afrika bij G20-bijeenkomsten.

„Meyers benoeming is vooral een weloverwogen antwoord op de huidige spanningen”, zegt Melanie Verwoerd, voormalig Zuid-Afrikaans ambassadeur in Ierland. Hoewel hij nooit een klassieke diplomatieke post heeft bekleed, ziet Verwoerd in haar partijgenoot - ze is zelf oud-parlementslid voor het ANC - „een ultieme diplomaat”. Volgens haar heeft Ramaphosa „duidelijk behoefte aan een

vaste hand” in Washington. „Hij moet in de eerste plaats rust brengen. Hij kent de complexiteit van de Amerikaanse politieke werkelijkheid en heeft eerder laten zien dat hij bruggen kan slaan, ook binnen een verdeeld politiek landschap. Wat nodig is, is iemand met

„Meyer heeft eerder laten dat hij bruggen kan slaan, ook binnen een verdeeld politiek landschap

Melanie Verwoerd ex-ambassadeur van Zuid-Afrika in Ierland

diplomatiek instinct, die zich moeiteloos beweegt in gevoelige en ingewikkelde situaties.”

Belangenorganisaties van Afrikaners als AfriForum en Solidariteit zien hem niet als de man die hun belangen in Washington zal

vertolken, maar eerder als iemand uit het kamp van Ramaphosa die het Amerikaanse verhaal over Afrikaners moet pareren. Rechtse conservatieve Afrikanerorganisaties in de VS trokken in februari vorig jaar naar Washington om bij de regering-Trump aandacht te vragen voor wat zij zien als „discriminatie van Afrikaners”.

Ze wezen op zogenoemd anti-Afrikaner beleid en geweld op boerderijen. Onderzoek en politiciëfers plaatsen dat geweld echter in de context van de bredere criminaliteit, zonder aanwijzingen voor een systematisch raciaal patroon. Daarnaast groeide, mede aangewakkerd door techmijljaridair Elon Musk, de onvrede over Black Economic Empowerment. Dat beleid dwingt bedrijven zwarte Zuid-Afrikanen meer economische kansen te geven, maar wordt door Afrikanerorganisaties gezien als benadeling van witte minderheden. Washington zette de breuk

verder op scherp met een speciaal vluchtelingenprogramma voor Afrikaners, waarbij bijna 4.500 vrijwel allemaal witte Zuid-Afrikanen werden toegelaten tot de VS.

Historische geheugen

In dat licht is Meyers aanstelling volgens Verwoerd betekenisvol. Als Afrikaner, gevormd in het apartheidsverleden en later betrokken bij de ontmanteling ervan, belichaamt hij een geschiedenis die zich niet laat vangen in eenvoudige tegenstellingen, zegt ze. „Hij hoeft het hele genocideverhaal niet eens actief te weerleggen. Door wie hij is, spreekt hij dat verhaal al tegen. Meyer beschikt bovendien over het historische geheugen dat weleens ontbreekt in deze discussies en weet hoe precair de raciale verhoudingen zijn. Zijn opdracht is om de toon te temperen en opnieuw ruimte te creëren voor redelijkheid.”

REPORTAGE VOORMALIGE MARINEBASIS VS

De Filippijnse liefde voor de VS is bekoeld: 'Trump is een bully'

Ook lang nadat de Filippijnen een Amerikaanse kolonie waren, bleef het land voor militaire steun afhankelijk. Maar de kritiek op de hechte banden groeit. „We moeten onze eigen belangen voorop zetten.”

Door **Saskia Konniger** Fotografie **Pau Villanueva**

OLONGAPO

Over deze straat, de Magsaysay Drive, liepen dag en nacht Amerikaanse soldaten heen en weer”, vertelt de Filippijnse barmanager Jason Luna (48). „Ze bezochten de *girly bars*. Olongapo stond bekend als het Sin City van de Filippijnen.” Aan de rand van de stad lag Subic Bay, decennialang de grootste Amerikaanse marinebasis buiten de Verenigde Staten.

Tot op de dag van vandaag zijn de Filippijnen afhankelijk van Amerikaanse militaire bescherming tegen Chinese agressie. Maar nu president Donald Trump illegale aanvallen uitvoert in andere delen van de wereld, krabben de Filippijnen zich achter de oren. Zijn de VS nog wel betrouwbaar? Wordt het tijd om de relatie met de Amerikanen op de schop te nemen en in de richting van China te bewegen?

Nadat de VS Venezuela binnenvielen, ging het nieuwe gezicht van de VS steeds meer Filippijnse politici tegenstaan. „Een aanval op het fundament van de internationale rechtsorde,” reageerde een groep senatoren in een verklaring. „Het zet een catastrofaal precedent voor alle staten die onafhankelijk willen zijn.” Als voormalige Amerikaanse kolonie is de situatie voor de Filippijnen extra ingewikkeld. Na een oorlog met het Spaanse koloniale bewind kwam het land in 1901 in Amerikaanse handen. In 1946 werden de Filippijnen onafhankelijk, maar de relatie met de VS bleef hecht. In 1951 sloten ze een verdrag: als een van beide landen wordt aangevallen, schiet de ander te hulp.

In 1992 besloot het Filippijnse parlement dat de tijd voor een permanente Amerikaanse militaire aanwezigheid op Filippijns grondgebied voorbij was. In plaats daarvan kwam er een roulersysteem van Amerikaanse troepen en materieel op Filippijnse bases. Marinebasis Subic Bay werd een economische vrijhandelshaven. Wel meren er nog altijd Amerikaanse marineschepen aan en zullen Amerikaanse militaire faciliteiten, zoals munitieopslag, dit jaar worden uitgebreid.

‘Overall waren mooie vrouwen’

Overall in Olongapo Stad en Subic Bay is de Amerikaanse invloed zichtbaar. Alleen al door de Amerikaanse militairen van aangemeerde marineschepen en veteranen die hun pensioen in de Filippijnen doorbrengen. In zijn kantoor ‘Retired Activities Office’ aan het

strand van Subic Bay staat veteraan Jack Walker (74) lotgenoten bij. In de jaren zestig en zeventig was Subic Bay de belangrijkste uitvalsbasis van de VS voor de Vietnamoorlog.

Walker werd drie keer uitgezonden, vertelt hij vanachter zijn bureau. Op zijn tafel staat een mok met een foto van Trump. „Best president ever. He is taking down the bad guys.” De periodes die hij als soldaat doorbracht in Subic Bay ziet de veteraan als de mooiste tijd van zijn leven. „De Filippijnen waren een paradijs. Prachtig landschap, lekker eten en overal waar je kwam werd je benaderd door mooie vrouwen.”

Na zijn pensioen ging hij er wonen. En hij is niet de enige. Officieel leven er zo’n 350.000 Amerikaanse veteranen in de Filippijnen. Walker helpt hen met de bureaucratie die erbij komt kijken. Hij is in 2013 getrouwd met een veertig jaar jongere Filippijnse vrouw. „Ik ben een gezegend man.”

Zo’n leeftijdsverschil is niet ongebruikelijk in Filippijns-Amerikaanse relaties. „Zelfs als je tachtig bent kun je hier aan de vrouw geraken”, zegt Walker. Hij verwerpt het idee dat deze relaties wel eens ongelijkwaardig zouden kunnen zijn. „Het is win-win. Je zou kunnen zeggen, dat de Filippijnse vrouwen en Amerikaanse mannen elkaar uitbuiten.”

„Natuurlijk zijn die relaties ongelijk”, reageert Alma Bulawan (64) in een buitenwijk van Olongapo op het relaas van Walker. „Dergelijke mannen komen naar de Filippijnen omdat het hier goedkoop is.” Sinds enkele jaren werkt Bulawan voor de organisatie Buklod, die opkomt voor prostituees en hun kinderen. Als jonge vrouw kreeg ze zelf te maken met de donkere kant van de militaire aanwezigheid in Olongapo.

Haar familie was arm. Op haar achtentiende ging ze in de bediening werken. „Als een manager je vroeg om met een soldaat mee te gaan, voor seks tegen betaling, dan kon je niet weigeren. Dan werd je ontslagen. Je kreeg er maar een paar euro voor. Het grootste deel ging naar de bareigenaar.” In die periode kreeg ze een zoon van een van haar klanten. „We weten wie zijn vader is.” Haar zoon is dit jaar een procedure gestart om Amerikaans staatsburger te worden. Ze hoopt dat hij in de VS betere economische kansen heeft.

Toestemming om te vissen

De worsteling met de afhankelijkheid van de VS komt ook terug in de geopolitieke verhoudingen. Zo is steun van de Amerikaanse marine essentieel in de verdediging tegen Chinese agressie op zee. In 2013 gingen de Filippijnen

naar het Internationale Hof van Arbitrage, omdat China grote delen van de Zuid-Chinese Zee als haar grondgebied bleek te beschouwen. Toen het Hof in 2016 oordeelde dat de Chinese claim niet rechtsgeldig is, weigerde China de uitspraak te accepteren.

De grootmacht ging nog meer patrouilleren en legde legerbases aan op opgesloten eilanden in het gebied. Rolan Paulino (63) was destijds burgemeester van Olongapo. „Visseren vertelden me dat ze zelfs in ons eigen zeegebied aan de Chinezen toestemming moesten vragen om hun netten uit te gooien.”

De politicus beziet Trumps huidige offensieve acties in Zuid-Amerika en het Midden-Oosten met zorg. „Trump is een *bully*, een pestkop. We hebben liever dat de Amerikanen China lastigvallen. Maar we moeten de situatie accepteren zoals die is. Als China wil, varen er zo honderdvijftig of driehonderd marineschepen in de West-Filippijnse Zee. Wij hebben er twee.”

De burgemeester pleit voor pragmatisme. „Laten we vooral niet tegen China vechten. Daar kunnen we toch niet tegenop. We eten hun voedsel al en we vieren het Chinese Nieuwjaar. Laten we zaken doen.” Ondanks Trumps onvoorspelbaarheid is hij niet bang dat de VS de Filippijnen in de steek zullen laten. „Het gaat de VS niet om ons, ze hebben ons nodig om hun toegang tot Taiwan vast te houden.” Hij vertrouwt erop dat de Filippijnen als springplank naar het Zuid-Chinese Zeegebied voor de Amerikanen van essentieel strategisch belang blijven.

Maar dat is volgens politoloog Clarita Carlos (79) juist het probleem. Ze werd in 2022 benoemd tot veiligheidsadviseur van president Ferdinand Marcos Jr., maar nadat ze pleitte voor toenadering tot China, raakte ze in 2023 uit de gratie. Ze is nog wel officieel adviseur van de invloedrijke parlementariër Martin Romualdez, een neef van Marcos. Ze denkt dat haar dwarse standpunten een rol hebben gespeeld bij haar ontslag. „Toen Nancy Pelosi in 2022 Taiwan bezocht, zou ze via onze militaire basis Clark naar het eiland vliegen. Ik heb de president toen geadviseerd om dat niet toe te staan.”

Sinds 1975 accepteren de Filippijnen het Chinese uitgangspunt dat Taiwan een provincie van China is. Taiwan ziet zichzelf als onafhankelijke staat. En Pelosi wilde met haar bezoek de Amerikaanse steun aan het eiland benadrukken. Officieel erkennen de VS Taiwan niet als onafhankelijke natie, maar de Amerikanen geven wel militaire middelen waarmee Taiwan zich kan verdedigen als China aanvalt.

Alma Bulawan werkt voor de organisatie Buklod, die opkomt voor prostituees en hun kinderen.

In 1951 sloten de Filippijnen en de VS een verdrag: als een van hen wordt aangevallen, schiet de ander te hulp

Halfgeleiders, geen broccoli

Volgens Carlos zijn het de VS die hierdoor spanningen veroorzaken. „De Taiwan-kwestie is niet onze strijd. Het is een interne zaak. De VS spelen het veel te hoog op. China heeft geduld. Ze hebben altijd gezegd dat ze op korte termijn niets drastisch zullen doen. Maar juist omdat de Amerikanen het eiland bewapenen, neemt Chinese agressie toe.” Carlos hekelt de Amerikaanse hypocrisie. „Het gaat de Amerikanen niet om de Taiwanese. Het gaat om de supergeleiders die in Taiwan worden gemaakt. Denk je dat de Amerikanen om Taiwan zouden geven als de mensen er broccoli verbouwd?”

Tijdens het gesprek in haar woning op de Diliman universiteitscampus in Manila, waar ze nog steeds doceert, pleit Carlos voor strategische autonomie. „We moeten onze eigen belangen voorop zetten. Niet aan de leiband van de VS lopen, ook niet de kant van China of Rusland kiezen. We moeten zoveel mogelijk economische relaties aangaan. Geen militaire allianties.” Het Wederzijdse Defensiepact noemt ze „niet van deze tijd”. „Stel dat we worden aangevallen door China. Dan moet om de supergeleiders die in Taiwan worden gemaakt. Denk je dat de Amerikanen om Taiwan zouden geven als de mensen er broccoli verbouwd?”

Ook verzette ze zich in 2023 als adviseur tegen de uitbreiding van de tijdelijke Amerikaanse militaire bases. „Juist omdat we ons laten gebruiken als marionetten van de VS, liggen we in de frontlinie. We worden meegesleurd in een machtsstrijd tussen de VS en China. Het is idioot om Amerikaanse munitiedepots op ons grondgebied toe te staan.”

De politoloog is ervan overtuigd dat onderhandelen met China over de Zuid-Chinese Zee de Filippijnen verder zal brengen dan leunen op Amerikaanse militaire steun. „We moeten koffie drinken met elkaar, gemeenschappelijke doelen vinden.” Carlos stelde tij-

dens een recent bezoek in Beijing voor om beschermd natuurgebied te maken van een deel van de door China opgesloten eilanden, om de koraalriffen te sparen. Ze zegt dat ze gehoor vond bij haar Chinese gesprekspartners. Volgens Carlos zullen de Chinezen door samenwerking hun agressieve acties verminderen.

‘Geen centimeter toegeven’

Maar dat is volgens legerwoordvoerder Roy Trinidad (56) naïef. „We gaan geen centimeter van ons grondgebied toegeven. China zegt te willen praten over vrede, maar valt tegelijkertijd in onze economische zone onze schepen

aan,” zegt hij in zijn kantoor in Manila. „Ze zeggen het een en doen het ander.” Als marineofficier gelooft hij juist in de kracht van militaire allianties. „Niet alleen met de VS. We hebben onze militaire relaties de laatste jaren uitgebreid. We doen nu ook oefeningen met Canadezen, Japanners. Met Frankrijk. Met naties die ook de mondiale rechtsorde willen verdedigen.”

De officier heeft alle begrip voor Trumps acties. „Trump wil Amerika weer groots maken. Met de inval in Iran wil hij economische belangen veiligstellen.” Dat de president daarbij het internationaal recht schendt dat voor de Filippijnen zo belangrijk is, is voor de officier minder relevant. „Dat is aan Trump om uit te leggen.”

Het lijkt erop dat Carlita Carlos ondanks haar ontslag het oor van president Marcos niet is kwijtgeraakt. In een recent interview met persbureau Bloomberg vertelde Marcos over opvallende toenadering tot China. Vanwege vijandelijkheden op zee stonden diplomatieke gesprekken over de Zuid-Chinese en West-Filippijnse Zee het afgelopen jaar stil. Die zijn deze maand weer opgepakt. Onderdeel van zijn plannen is om samen olie te pompen uit het Reed rifgebied dat in de Filippijnse wateren ligt.

Maar zelfs als de Filippijnen in de richting van China bewegen, blijven ze op vele manieren verbonden met de VS. Zo zijn er naar schatting een half miljoen ‘Amerasians’, zoals kinderen van Filippijnse vrouwen en Amerikaanse soldaten worden genoemd. Brenda Moreno (59) heeft twee jaar geleden haar vader gevonden, een Amerikaanse militair die in Subic Bay was gelegerd.

Zoals veel Amerasians heeft het Moreno niet meegezet. Als tienjarig meisje belandde ze bij een gezin waar ze het huis moest schoonmaken. Ze is altijd arm gebleven, maar sinds ze met behulp van de organisatie Buklod via een DNA-databank een Amerikaanse tante heeft gevonden, heeft ze iets meer lucht gekregen.

Haar vader is inmiddels overleden. Sinds enkele weken helpt Moreno’s tante haar met het verkrijgen van het Amerikaans staatsburgerschap, zodat ze op bezoek kan. Moreno hoopt dat haar kinderen kunnen meereizen en in de VS werk kunnen vinden. Ze is dankbaar voor de relatie met haar tante, maar als ze Amerikaanse soldaten in de stad ziet lopen, voelt ze vooral woede. „Ze hebben zoveel baby’s verwekt. Hun lot kan ze niets schelen.”

“We worden meegesleurd in een machtsstrijd tussen de VS en China

Clarita Carlos
Politoloog en voormalig regeringsadviseur

Veteraan Jack Walker (74) helpt Amerikanen die zich op de Filippijnen willen vestigen.

Brenda Moreno met haar zoon. Haar vader was een Amerikaanse militair die niet meer leeft.

Zeegebied betwist

Weekdeals

GELDIG T/M 26 APRIL 2026

DE WITTE LIETAER Kleurig bed- en badtextiel

- > Hoge kwaliteit katoenen badtextiel in diverse kleuren
- > Verschillende badmatten van katoen
- > Dekbedovtreksets van katoensatijn
- > Bekijk meer van De Witte Lietaer online

ADVIESPRIJS FABRIKANT V.A. 14,95
6,95

ADVIESPRIJS FABRIKANT V.A. 24,95
12,95

ADVIESPRIJS FABRIKANT V.A. 79,95
39,95

BEKIJK ALLES VAN DE WITTE LIETAER ONLINE

LENCO Muziekstelsysteem

ADVIESPRIJS FABRIKANT 269,00
159,00

DAB+, CD, MP3 EN BLUETOOTH

- > Elegante combinatie van klassiek hout en modern wit
- > Ook geschikt als wekker en draadloos oplaadpunt
- > Bekijk meer Lenco producten online

WILLIAM DE FAYE Dames overhemd

ADVIESPRIJS FABRIKANT 89,00
34,95

GEMAAKT VAN LINNEN EN VISCOSE

- > Oversized model met lange mouwen en streep patroon
- > Voelt heerlijk koel en ademend aan
- > Bekijk meer William de Faye kleding online

FLINQ Staalstofzuiger

ADVIESPRIJS FABRIKANT 159,95
119,99

PAST AUTOMATISCH ZUIGKRACHT AAN

- > 35 kPa zuigkracht; ideaal voor elk type ondergrond
- > Lange accuduur, wendbaar en lichtgewicht
- > Bekijk meer Flinq producten online

MGO Herenvest

ADVIESPRIJS FABRIKANT 119,95
79,95

GEVOERD MET FLEECE

- > Comfortabel door 2-laags ademend en warm materiaal
- > Met opstaande kraag en ritsluiting
- > Bekijk meer MGO kleding online

GEASY Pillendoos

ADVIESPRIJS FABRIKANT 29,95
14,95

GESCHIKT VOOR 7 DAGEN

- > 1 doos met daarin losse doosjes met 2 of 3 vakken
- > De donkere kleur biedt bescherming tegen de zon
- > Bekijk meer Geasy producten online

VITAPUR Antisnurk kussen

ADVIESPRIJS FABRIKANT 79,95
24,95

MOEDIGT ZIJWAARTS SLAPEN AAN

- > Ergonomisch ontwerp voor een optimale slaappositie
- > Traagschuim met bamboe houtskool en zilverionen
- > Bekijk meer Vitapur producten online

Tijdens het 'Davos van DC' waren naast de ceo's van grote bedrijven Amerikaanse en internationale politici aanwezig. Mede daarom wordt het evenement vergeleken met het World Economic Forum in het Zwitserse Davos. Een van de sprekers was waarnemend minister van Justitie **Todd Blanche** (rechts) die na het recente ontslag van justitieminister Pam Bondi haar taken overnam. FOTO KENT NISHIMURA/AFP

Milo van Bokkum
WASHINGTON

REPORTAGE VERENIGDE STATEN

Bedrijfsleven VS roemt beleid Trump - vóór de schermen in ieder geval

Dagenlang trok een parade van Amerikaanse bestuursvoorzitters voorbij in een hotel in Washington DC. Ze waren vol lof over de regering-Trump, maar kwamen volgens de organisatie achter de schermen genuanceerder over.

Het was bij vlagen pijnlijk om naar te luisteren. Ongemakkelijk bijna. „Dit is beschaamd”, mompelde een aanwezige vrouw op donderdagochtend. Maar voor wie wilde zien hoe het Amerikaanse bedrijfsleven zich verhoudt tot de regering-Trump, waren de interviews in hotel The Conrad in Washington DC de afgelopen week de perfecte plek.

Het digitale nieuwsmiddeel Semafor huurde het luxehotel vijf dagen lang af, voor gesprekken met een schier eindeloze parade bestuursvoorzitters en managers van grote bedrijven - van Chevron tot US Steel. Het evenement heette al snel het 'Davos van DC', naar het World Economic Forum dat elke winter in de Zwitserse wintersportplek wordt georganiseerd. Niet in de laatste plaats omdat, net als in Davos, ook talloze Amerikaanse en internationale politici aanschoven (zelfs de minister van Financiën van Syrië kwam langs).

Aan het einde van de week bleek het een onthullend evenement. Niet alleen waren topbestuurders opvallend optimistisch over de Amerikaanse economie, maar ook over iets anders: de regering-Trump. Althans: vóór de schermen. Op bijna het exacte moment dat het Internationaal Monetair Fonds enkele straten verderop dramatische scenario's voor de wereldwijde economie presenteerde op zijn voorjaarsvergadering, had Hilton-topman Chris Nassetta dinsdagochtend een andere boodschap. „2026 wordt beter dan 2025.”

Waarom? Nassetta wees, zonder Trump bij naam te noemen, op een aantal maatregelen van de president. „Een van de krachtigste dereguleringsgolven uit de geschiede-

nis. Gunstig belastingbeleid. Een enorme investeringsgolf in de VS.” Hij was pas de eerste. David Burritt, topman van staalgieter US Steel, vond het 'gouden aandeel' (met extra zeggenschap) dat de president vorig jaar in zijn bedrijf nam „geweldig”. „Ik ben er heel blij mee”, klonk het, tegen de decennialange Amerikaanse afkeer van staatsingrijpen bij ondernemingen in.

Nu had hij tenminste zekerheid over grote bedragen die hij kon investeren, vertelde Burritt. Dat hij niet zonder toestemming van de regering de naam US Steel mocht veranderen, of het hoofdkantoor mocht verplaatsen, maakte niet uit. „Dat zijn we toch niet van plan.” Naast hem op het podium roemde Steve Nelson, *executive vice president* van apotheek- en verzekeringsreus CVS Health,

in extreem vage bewoordingen het „partnerschap” met de regering. Bestuursvoorzitters die niet direct de regering prezen, roemden in de gesprekken vaak wel de Amerikaanse economie - iets wat de president maar al te graag hoort. Op zich is dit niets nieuws: dat het bedrijfsleven in de VS zich volledig heeft gevoegd naar de grillen van Donald Trump, is bekend. De angst een doelwit te worden van de president, zoals universiteiten, advocatenkantoren en mediabedrijven al overkwam, heeft hen stil gemaakt. Ook over maatregelen die hen negatief raken, zoals importheffingen en het tornen aan de onafhankelijkheid van de centrale bank.

Desalniettemin stond de positiviteit van de afgelopen dagen in een wel erg schril contrast met de zorgen over de wereldwijde economie

die het IMF op zijn voorjaarsvergadering verderop in Washington uitte. Daar klonk waarschuwing na waarschuwing, over de „grootste energiecrisis in de geschiedenis”, zoals het Internationaal Energieagentschap de situatie omschreef. Een crisis die is veroorzaakt door het besluit van Trump (en premier Netanyahu van Israël) om Iran aan te vallen.

Negeren van de werkelijkheid Veel bestuursvoorzitters leken het noch daarover te willen hebben, noch over andere negatieve gevolgen van het beleid van de regering-Trump. Deels is dat begrijpelijk, want de Amerikaanse economie staat er ook daadwerkelijk beter voor dan veel andere. Maar dat Hilton-topman Nassetta zei dat de „inflatie structureel daalt”, een paar dagen nadat die dankzij

de Hormuz-crisis op het hoogtepunt in jaren uitkwam, klonk meer als het negeren van de werkelijkheid.

Het weerwoord kwam vooral van topmannen die al een duidelijke politieke kleur hebben. Peter Orszag van zakenbank Lazard zei dat de wereldwijde economie op het punt staat in de afgrond te storten, maar hij was begrotingsdirecteur onder Obama en geldt als een uitgesproken Democratische stem.

De scherpste kritiek - relatief - op Trump kwam van Kenneth Griffin van investeringsmaatschappij Citadel. De openlijk Republikeinse donateur zei dat de wereld op een recessie afstevende als de Straat van Hormuz niet snel opengaat. Volgens hem had de regering een „fout” gemaakt - niet zozeer door de oorlog te beginnen, maar door de wereld niet duidelijk uit te leggen waarom ingrijpen in Iran nodig was.

Het zwaarbeveiligde Semafor-evenement - er stond permanent politie voor de deur - had een duidelijke scheiding tussen vóór en achter de schermen: sprekers kwamen op vanuit een plek die niet toegankelijk was voor bezoekers, en verdwenen daar ook weer heen. Ook hadden ze een aparte entree.

Tegen het einde van de week werd door dat de bezoekers niet het hele verhaal hadden gekregen. Semafor-hoofdredacteur Ben Smith schreef op vrijdag in zijn nieuwsbrief dat hij achter de schermen heel andere geluiden had gehoord.

Hij sprak van een „discrepancie”, en parafraseerde Cisco-topman Chuck Robbins. Die had hem blijkbaar *on the record* - maar niet op het podium - verteld dat het bedrijfsleven „heeft geaccepteerd publieke confrontatie te vermijden, omdat het gemakkelijker is in besloten kring met het Witte Huis dingen gedaan te krijgen”. Dat was een nuttige bijsluiting, maar wel een die de vraag oproep: waar hebben we dan de hele week naar geluisterd?

VOETBAL

WK-kwalificatie in eigen hand na 1-1 van Oranje tegen grootmacht Frankrijk

Het Nederlands vrouwenelftal is na de 1-1 in Auxerre tegen grootmacht Frankrijk koploper in de WK-kwalificatiegroep.

Juliët Boogaard

AMSTERDAM

Het werd een gelijkspel, maar het resultaat van de Oranje Leeuwinnen tegen Frankrijk werd in Auxerre gevierd als een overwinning: met de 1-1 houdt Oranje kwalificatie voor het WK in Brazilië volgend jaar in eigen hand. Spectaculair was het spel niet, veel kansen werden niet afgemaakt en voorzetten kwamen niet goed aan, maar de ploeg hield knapstand tegen het op papier veel sterkere Frankrijk. Daarmee behoudt het Nederlands elftal zijn positie als koploper in de poule.

Net als afgelopen dinsdag miste bondscoach Arjan Veurink zeven basisspelers vanwege blessureleed. En net als afgelopen dinsdag bleek zijn alternatieve elftal prima in staat de boel van hen over te nemen: toen won Nederland in Breda zelfs met 2-1 van Frankrijk. En ook deze zaterdagavond bleek het allesbehalve een gemankeerd team. Dat leidde na afloop van de wedstrijd direct tot speculatie: speelt Veurink straks door met dit elftal dat tot twee keer toe een onverwacht goed resultaat haalde tegen favoriet Frankrijk, of krijgen de ontbrekende routiniers straks - in juni volgen kwalificatieduels tegen Ierland en Polen - hun plek weer terug? „We zullen zien hoe dat straks verder gaat”, zei Veurink daarover tegen de NOS.

Weinig kansen
Oranje begon de wedstrijd gedeceerd en gecontroleerd. Maar hoe wel het zelf niet in de problemen kwam, vormde de ploeg ook geen

Wieke Kaptein (links) viert de gelijkmaker (1-1) tegen Frankrijk met haar ploeggenoten in de WK-kwalificatiewedstrijd, zaterdag in Auxerre. FOTO TOBIAS KLEUVER / ANP

concreet gevaar voor Frankrijk, op een schot van Esmee Brugts na. Maar ook dat schot passeerde Franse doelvrouw Pauline Peyraud Magnin niet. En toen, in de minuut extra tijd van de eerste helft, maakte spits Maria-Antoinette Katoto de 1-0 voor Frankrijk.

In een wat slordige tweede helft kwam in de 76ste minuut toch de verlossing van Wieke Kaptein: zij

kopte op aangeven van Brugts de gelijkmaker in het doel. Kaptein speelde inmiddels met de aanvoerderband, sinds de wissel van Lineth Beerensteyn, die weer aanvoerder was in afwezigheid van de geblesseerde Dominique Janssen. De pas 20 jaar oude Kaptein voetbalde de hele wedstrijd gretig en werd door de NOS-commentatoren tot beste voetbalster van de avond uitgeroepen.

19-jarige Van Asten weer sterk

Ook verdediger Renée van Asten speelde wederom een sterke wedstrijd, onder meer met een slimme gele kaart om een potentieel gevaarlijke actie van Frankrijk te dwarsbomen. De 19-jarige Ajax-verdediger was één van de jonge talenten die dinsdag al de kans kregen: ze debuteerde in het Nederlandse elftal en was met de openingstreffer en haar rol bij de

tweede goal meteen bepalend.

Na de 1-1 gingen de Fransen hard op zoek naar een winnende goal. In de laatste minuten kwam Frankrijk veel in het strafschopgebied van Nederland, maar zonder resultaat. En dus kan Nederland de komende twee wedstrijden zelf bepalen of het doorgaat naar het WK. Op 5 juni speelt Oranje uit bij Ierland en op 9 juni thuis tegen Polen.

Paula Blasi viert haar overwinning met haar ploeggenoten. FOTO MARCEL VAN HOORN/ANP

REPORTAGE AMSTEL GOLD RACE

Talent Blasi wint race waar ze tot vorig jaar nooit van had gehoord

De onbekende oud-triatleet Paula Blasi (23) uit Spanje verraste grote favorieten als Demi Vollering. „Dromen is gratis, toch?”

Thijs Niemantsverdriet

VALKENBURG AAN DE GEUL

Nee, moest Paula Blasi erkennen, tot vorig jaar had ze nog nooit gehoord van de Amstel Gold Race, de wedstrijd die ze zondag vanuit het niets op haar naam scheef. „Het enige wat ik van wielrennen kende, was de Tour de France en Tadej Pogacar.”

Niemand had de naam van Blasi (23) op het favorietenlijstje staan. Toch wist ze zondag in Zuid-Limburg alle grote namen te verrassen. Na een demarrage op de Cauberg pakte ze binnen korte tijd een flinke voorsprong, die ze in de laatste twintig kilometer met soepele pedaaltried verdedigde. Kasia Niewiadoma (Polen) en Demi Vollering, allebei oud-winnaar van de Tour de France, kwamen nog terug tot op een halve minuut maar moesten genoegen nemen met plek twee en drie.

En dan te bedenken dat Blasi, geboren in een voorstad van Barcelona en tot twee jaar terug triatleet, pas anderhalve dag op de startlijst stond. Nadat een teamgenoot eind vorige week ziek was geworden, haalde ploegleider Michel Cornelisse (UAE Team ADQ) haar over om het vliegtuig naar een

trainingskamp in Spanje te laten schieten en van start te gaan in de Amstel Gold Race, zo vertelde hij na afloop. Een verkenning van het notoir onoverzichtelijke parcours zat er niet eens in - op zaterdag waren de Limburgse heuvels gevuld met tienduizenden toerfietzers. „Gisteravond na de teambespreking heb ik gezegd: ga nou even wat eerdere edities bekijken op YouTube.”

Hoewel Blasi voor de buitenwereld een onbekende naam is, geldt ze als een van de grote talenten in het vrouwenwielrennen. Een blessure noopte haar twee jaar geleden haar carrière als triatleet op te geven, waarna ze zich aanmeldde bij een lokale amateurwielploeg. Sinds ze een jaar geleden tekende bij UAE, viel Blasi op in verschillende koersen: zo werd ze vorig najaar Europees kampioen bij de beloften. „Het was een kwestie van tijd voordat ze een grotere wedstrijd zou winnen”, constateerde Vollering na afloop.

Blasi is de tweede volstrekt onbekende winnaar van een grote vrouwenkoers in een half jaar tijd: in oktober werd de Canadese Magdeleine Vallieres vanuit het niets wereldkampioen op de weg. Dat zegt veel over de snelle ontwikkeling die zich op dit moment voltrekt in het vrouwenwielrennen:

voortdurend komen er nieuwe talenten op, en ze komen vanuit verschillende landen, ploegen en achtergronden.

‘Waarom niet?’

Vooraf was de verwachting dat deze Amstel Gold Race - de laatste van koersdirecteur Leo van Vliet - bij de vrouwen zou uitdraaien op een krachtmeting tussen de grote favorieten. Dat pakte anders uit. Tot twintig kilometer voor de finish slaagde geen van de belangrijke kanshebbers erin om de wedstrijd naar haar hand te zetten. Anna van der Breggen (SD Worx) probeerde het. De Lidl-Trek-ploeg

probeerde het. En FDJ Suez, de ploeg van Demi Vollering die al het hele voorjaar sterk koerst en zes voorjaarsklassiekers wist te winnen, probeerde het. Telkens lukte het niet.

En toen was daar ineens Blasi, die op de op-een-na-laatste beklimming van de Cauberg wegreed samen met de Nederlandse Nienke Vinke - om niet veel later solo verder te gaan. Met nog twintig kilometer te gaan leek dat de al behoorlijk uitgeputte favorieten moesten haar laten rijden. Haar voorsprong groeide al gauw naar een minuut - genoeg om na de laatste beklimming van de Cauberg zegevierend over de finish te gaan.

Ze had flink pijn geleden, vertelde Blasi na afloop aan verzamelde journalisten. Eerder in de koers had ze zelfs een keer moeten lossen uit het peloton. „Maar ik nam wat cafeïne en dat heeft enorm geholpen, denk ik. Toen ze voorin wat rustiger gingen rijden, kon ik herstellen en dacht ik: waarom waag ik het er niet gewoon op?” Haar zege noemde ze „absoluut mijn grootste overwinning tot nu toe”.

Gratis dromen

Ploegleider Cornelisse leerde Blasi wat beter kennen in het vliegtuig

naar de Tour Down Under in Australië, in januari. Wat hij haar vervolgens in Australië zag doen, „was ongelooflijk. Ze was daar verreweg de sterkste bergop.” Binnen de ploeg staat Blasi bekend als iemand die graag en veel traint. „We moeten haar soms een beetje afremmen”, zegt teamgenoot Karlijn Swinkels na afloop. „Ze wil altijd méér en harder. Ze kan behoorlijk hard zijn voor zichzelf. Als ze vandaag niet had gewonnen, was ze heel boos geweest.”

Blasi zit als „een heel mooie atleet op de fiets” en is „een heel complete renner”, zegt Cornelisse. „Ik zie haar in de toekomst misschien ook wel Parijs-Roubaix winnen of de Ronde van Vlaanderen.” De komende week staat de Spaanse aan de start van haar eerste „monument”: Luik-Bastenaken-Luik. Daarvoor rijdt ze nog de Waalse Pijl. Een andere, vrij gewaagde voorspelling van haar ploegleider: binnen vijf jaar is Blasi wereldkampioen op de weg.

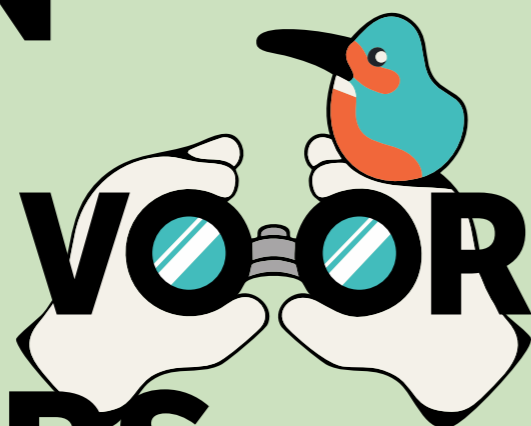
Zelf wilde de winnares die voorspelling niet herhalen. „Ik heb nog niet zo veel ervaring”, zo zei ze in een rappe woordenstroom die verdraaide dat de cafeïne nog niet was uitgewerkt, „dus dan is zo’n doel stellen het laatste wat je moet doen”. Maar, zo voegde ze daaraan toe: „Dromen is gratis, toch?”

Advertentie

VOGELEN

Leer in zes weken
kijken als een vogelaar
en ga zelf op pad

BEGINNERS

NRC masterclasses zijn speciaal voor abonnees. In een masterclass leer je een vaardigheid van een NRC-redacteur. Je ontvangt elke week een nieuwe les, direct in je inbox.

Schrijf je in via nrc.nl/masterclass

nrc masterclass

INTERVIEW **LONNEKE VAN TUIJL** KLINISCH PSYCHOLOOG

'Stress veroorzaakt géén kanker, maar kanker veroorzaakt wel stress'

Er is een verband gelegd tussen kanker en psychosociale factoren, ten onrechte. „Wij hopen dat uitkomst geruststellend is.“

Nienke Beintema

Als je veel stress hebt, of eenzaam of angstig bent, dan heb je géén verhoogd risico op kanker. Dat concludeert een internationaal team van wetenschappers onder leiding van het UMC Groningen uit een grootschalig, langlopend onderzoek. De studie verscheen eind maart in het tijdschrift *Cancer*.

„Veel mensen denken wél dat psychosociale factoren kanker kunnen veroorzaken“, vertelt hoofdonderzoeker Lonneke van Tuijl. Zij is nu universitair docent klinische psychologie aan de Universiteit Utrecht, maar leidde het onderzoek toen ze nog in Groningen werkte. „En er zijn ook studies die wél dat soort verbanden suggereren. Wij hebben daarom in ons onderzoek veel meer gegevens bij elkaar gelegd, van in totaal ruim 421.000 mensen. En dan blijven die verbanden niet overeind.“

Wat was er dan mis met die eerdere studies?

„Die hielden vaak geen rekening met zaken als leeftijd en leefstijlfactoren, zoals roken. En veel studies kijken terug in de tijd. Ze onderzoeken dan bijvoorbeeld of mensen met kanker in het verleden depressief of eenzaam zijn geweest. Dat gebeurt aan de hand van vragenlijsten. Maar de kanker zélf roept vaak stress, angst of depressieve gevoelens op. Dat geeft soms ook een vertekend beeld van je eigen verleden. Je denkt al snel terug aan perioden waarin dingen misschien niet helemaal goed gingen.“

Hoe hebben jullie het onderzoek dan opgezet?

„Wij keken juist vóóruit. Dat kan als je heel grote datasets hebt van mensen die je jarenlang volgt. Wij gebruikten verschillende Nederlandse databases, waaronder Lifelines en de Rotterdam Study, plus grote databases uit Engeland, Noorwegen en Canada. Die bevatten allerlei metingen, met gestandaardiseerde vragenlijsten, van psychosociale en leefstijlfactoren. Vervolgens kijk je een aantal jaren later bij diezelfde mensen wie van hen kanker heeft gekregen. Dan krijg je een veel betrouwbaarder beeld. En doordat wij zulke grote datasets gebruikten, beschikten we over genoeg vragenlijsten die op een vergelijkbare manier waren afgenomen - en die vroegen naar dezelfde risicofactoren. Ook dat is namelijk problematisch bij veel eerdere studies.“

Is de uitkomst verrassend?

„Eerdere studies hebben dus nooit een consistent beeld gegeven. En je kunt je wel voorstellen dat er een link is tussen stress en kanker, bijvoorbeeld via het immuunsysteem: stress beïnvloedt het im-

Kanker kan stress, angst of depressieve gevoelens oproepen, aldus **Lonneke van Tuijl**. FOTO KEES VAN DE VEEN

muunsysteem, en het immuunsysteem kan een rol spelen bij het ontstaan van kanker. Intussen denken heel veel mensen dat kanker door stress kan komen - in een Britse studie zelfs de helft van de mensen. Veel mensen redeneren dus dat je kanker in die zin aan jezelf te wijten hebt.“

Naar welke kankers hebben jullie gekeken?

„Naar heel veel verschillende, plus

alle kankers samengenomen. Over de gehele linie vonden we geen correlatie tussen psychosociale factoren en kanker, zelfs als je niet corrigeert voor leefstijlfactoren. Alleen bij longkanker vonden we een kleine correlatie. Als je daarop inzoomt en corrigeert voor bekende risicofactoren zoals roken en overgewicht, blijft er alleen een verband overeind tussen het verlies van een dierbare en longkanker. Maar het is heel moeilijk om

perfect te corrigeren voor roken. Er zijn bijvoorbeeld ook veel mensen die meer roken, en daar hadden we geen informatie over. 'Verlies van een dierbare' gaat vaak over een overleden partner, en misschien heeft die wel gerookt. Dus die uitkomst vraagt nog om nader onderzoek.“

Ze zegt: 'we corrigeren voor leefstijl'. Maar leefstijl en psychosociale factoren zijn toch heel lastig

uit elkaar te halen?

„Dat klopt. Daarom is het dus zo mooi dat we ook in dat eerste stuk van het onderzoek, toen we niet corrigeerden voor leefstijl, al geen verband vonden met kanker. Maar inderdaad: gaat iemand die gestrest is, eerder roken, of worden mensen die roken, wellicht eerder gestrest? Of is er een andere factor die zowel het roken als de neiging tot stress verklaart? Dat weten we nog niet goed.“

Wat betekent jullie onderzoek nu voor de praktijk?

„Mensen die een kankerdiagnose krijgen, gaan vaak op zoek naar een verklaring. Er kunnen allerlei schuldgevoelens ontstaan. Wij hopen dat onze uitkomst geruststellend is: door stress of negatieve gedachten krijg je echt geen kanker. Tegelijkertijd ben ik wel voorzichtig: het is niet alsof dat schuldgevoel bij een andere uitkomst wél terecht was geweest. Stress hoort

Het is heel moeilijk om perfect te corrigeren voor roken.

bij het leven: iederéén heeft het, in meer of mindere mate. Het is wel fijn dat wij nu kunnen onderbouwen dat je daar geen kanker van krijgt. En het is fijn dat een 'nulbevinding', iets wat je niet vindt, nu zoveel aandacht krijgt. Iets wat je wél vindt is natuurlijk sexyer.“

Als je iets niet vindt, betekent dat toch niet per se dat het er niet is?

„Op zichzelf niet, maar deze uitkomst hing natuurlijk niet op één database. Het beeld was heel consistent over alle cohorten. Daarnaast hadden wij eerder al vergelijkbaar onderzoek gedaan naar depressie en angst in relatie tot kanker. Daar kwam precies hetzelfde uit.“

En hoe zit het met stress, angst en depressie ná een kankerdiagnose? Beïnvloeden die het beloop van de ziekte?

„Dat zouden we heel graag nog willen onderzoeken. Iedereen gaat daar maar van uit, maar ook hier geven eerdere studies geen goed beeld. Dit haakt in op dat hele concept van 'fighting spirit'. Veel kankerpatiënten ervaren dat als heel frustrerend: het idee dat je de kanker kunt 'overwinnen' als je maar positief blijft. En dat is dus 'faalt' als het niet goed afloopt. Dat geeft veel druk om je voortdurend op een bepaalde manier te gedragen, terwijl je vaak gewoon doodmoe bent. Dus dat zou ik wel eens goed willen uitzoeken. Ik denk dat dat mensen veel rust kan geven.“

Commentaar

ONDERWIJS

Caribisch Nederland verdient een gelijkwaardige behandeling

Tweederangsburgers. Zo voelen veel inwoners van Caribisch Nederland zich niet alleen, zo worden ze ook behandeld. In januari oordeelde de rechtbank Den Haag dat Bonairianen gediscrimineerd worden, omdat Nederland het eiland niet dezelfde klimaatbescherming biedt als Europees Nederland. Deze week kwam de Onderwijsraad met een vergelijkbaar verhaal over het onderwijs: Nederland slaagt er niet in om goed onderwijs te garanderen in Caribisch Nederland, terwijl de Grondwet daar wel toe verplicht. Sinds de staatkundige hervormingen in 2010 de BES-eilanden Bonaire, Sint Eustatius en Saba tot bijzondere gemeenten van Nederland maakte, werd ook het onderwijs op die eilanden onderdeel van het Nederlandse onderwijssysteem. In de praktijk betekent dit dat kinderen op deze drie eilanden net zoals hun leeftijdgenoten in de rest van Nederland recht hebben op goed onderwijs.

In een rapport beschrijft de Onderwijsraad uitvoerig hoe Nederland er structureel niet in slaagt dat voor elkaar te krijgen. Ja, veel problemen die er waren in 2010 zijn opgelost en ja, waar vijftien jaar geleden vrijwel geen enkele school voldeed aan de basiskwaliteitsnormen van de onderwijsinspectie, voldoen ze nu bijna allemaal. „Er zijn dus al enorme stappen gezet“, zei de voorzitter van de Onderwijsraad Louise Elffers deze week tegen NRC.

Tegelijkertijd ontbrak de afgelopen vijftien jaar een bredere blik op het hele onderwijssysteem, constateert de raad. Leerlingen worden onvoldoende voorbereid op de verschillende leerroutes die ze kunnen doorlopen, niet alle talen die ze daarvoor nodig hebben zijn goed op orde, scholen zijn niet goed toegerust om met de groeiende ondersteuningsbehoeften van leerlingen om te gaan en lokale onderwijsbesturen krijgen te weinig hulp vanuit het Rijk.

Als belangrijkste redenen noemt de Onderwijsraad dat de Caribische eilanden alle drie een eigen, andere

Begrip voor de moeilijke context, waarbinnen Nederland geen goede invulling geeft aan die grote verantwoordelijkheid, is geen excuus

sociale en taalkundige context kennen, dat ze ver weg van Den Haag liggen en dat de lokale voorzieningen beperkt zijn. Daardoor lopen scholen tegen problemen aan die ze zelf niet kunnen oplossen.

De eilanden zijn ook klein, met alle beperkingen die dat met zich meebrengt: Bonaire heeft 26.552 inwoners, negen basisscholen en één middelbare school, Sint Eustatius heeft 3.270 inwoners, vier basisscholen

en één middelbare school. Het kleinste eiland Saba heeft 2.158 inwoners, één basisschool en één middelbare school.

Het is daarom ook wel te begrijpen dat het organiseren van onderwijs op hetzelfde niveau als in Nederland lastig is zo ver weg. Alleen is begrip voor de moeilijke context, waarbinnen Nederland geen goede invulling geeft aan die grote verantwoordelijkheid, geen excuus. Nederland voldoet bovendien op veel meer terreinen niet aan zijn verplichtingen ten opzichte van de drie bijzondere gemeenten. Ook bij onder andere armoedebestrijding, gezondheidszorg en het belastingstelsel is de situatie op de eilanden een stuk minder goed geregeld dan in Europees Nederland.

Het is een constatering die voor eilandbewoners extra pijnlijk is in het licht van het koloniale verleden. Ook nu Bonaire, Sint Eustatius en Saba al vijftien jaar staatkundig onderdeel zijn van het Nederlandse staatsbestel, worden ze nog altijd niet gelijkwaardig behandeld.

Het is tijd dat Nederland dit inziet, erkent. Gelijkwaardigheid betekent hier juist: ongelijk durven behandelen, met structureel meer financiering, betere ondersteuning en beleid dat is toegesneden op de eilanden zelf. Dat is nodig om goed onderwijs op de BES-eilanden echt voor elkaar te krijgen.

Advertentie

nrc webwinkel

Van 34,99 voor

29,99

TIJDLIJN VAN DE WETENSCHAP

Het volledige verhaal van de menselijke vooruitgang in beeld

- Uiterst overzichtelijk boek met meer dan 500 afbeeldingen, verhelderende teksten en thematische pagina's
- Opvolger van de populaire *Tijdslijn van de geschiedenis* en *Tijdslijn van de Tweede Wereldoorlog*
- Samengesteld door een internationaal team van gezaghebbende historici en wetenschappers

De geschiedenis van de mensheid wordt gedreven door wetenschappelijke inzichten. Van onze verre voorouders die met werktuigen leerden omgaan tot de moderne doorbraken die de wereld hebben gevormd waarin we vandaag de dag leven. Denk aan de revolutionaire inzichten van Isaac Newton en Marie Curie en het baanbrekende werk van 's werelds eerste theoretische natuurkundige Christiaan Huygens en priester-astronoom Georges Lemaître.

Met prachtige illustraties en heldere uitleg legt *Tijdslijn van de wetenschap* de geschiedenis van de wereldwijde wetenschap uit en duikt het stap voor stap in het verhaal van wetenschappelijke ideeën, praktijken en vooruitgang.

Bestel nu > nrcwebwinkel.nl/tijdslijn

MAGTIGE TIJDEN

Een nieuwe chef van de Raad van State nu de Kamer rotzooit met nieuwe wetgeving

De benoeming van Sybrand Buma als vicepresident van de Raad van State komt op een moment dat de Staten-Generaal een rotzooi maken van nieuwe asielwetgeving. Politici belonen woede en buigen voor de massa.

Rob Jetten (D66) bedankt informateur Sybrand Buma (CDA) na afloop van een debat in de Tweede Kamer over Buma's eindverslag. FOTO REMKO DE WAAL/ANP

Dit artikel is een weergave van Machtige Tijden, een exclusieve nieuwsbrief van **Tom-Jan Meeus**.

Woede is de taal van deze tijd. Niet dat mensen voortdurend woedend zijn. Maar wie verzoeken dan wel eisen aan de politiek of de maatschappij heeft, weet intuïtief dat woede, of een pose van woede, de beste manier is om aandacht te krijgen.

De gevolgen zijn ernaar. Woede is nu een terugkerend thema in de nationale vergaderzaal. Volg een debat en de kans is groot dat Kamerleden zeggen dat „mensen het zat” zijn. Dat ze „woest” zijn op de politiek, op het bestuur, op wie ook.

Tegelijk beroepen parlementariërs zich toemend op de massa: zij claimen te spreken namens miljoenen. Na zijn zege in 2010 zei PVV-leider Geert Wilders dat hij voor „anderhalf miljoen kiezers” opkomt. Als Sigrid Kaag in 2021 hoog scoort wil zij „graag iets doen met het vertrouwen van de anderhalf miljoen kiezers” van D66. En na zijn overwinning in 2023 spreekt Wilders „voor die 2,5 miljoen Nederlanders” die zien dat „hun leven op alle mogelijke manieren naar de haaien gaat”.

Beloning van woede, buigen voor de massa: zie hier de politieke cultuur van 2026.

Alleen: politiek is ook bestuur. En wie let op de anonieme en introverte wereld van functionarissen die het politieke bestuur dienen - (top)ambtenaren, adviseurs, controleurs, toezichhouders - ziet groeiende verwijdering van het parlement.

Bewindslieden zitten vaak klem. Zij hebben steun van Kamerleden nodig maar werken met die anonieme en introverte wereld waar mensen routinematig aandringen op geduld, gelaagde keuzes en - vooral - zorgvuldigheid.

Want in het bestuur kun je nooit alleen afgaan op boze burgers of de massa. De kunst van goed bestuur is om alle belangen te wegen. Alleen: dat ziet geen kiezer, dat speelt zich af in de binnenwereld.

Dus die nadruk op de massa veroorzaakt óók dat de invloed van degenen die het belang van gelaagde keuzes benadrukken, zoals de Raad van State (sinds 1531), merkbaar afneemt. Het was veelzeggend dat de scheidend vicepresident van de Raad, Thom de

Graaf, zich donderdag in zijn jaarlijkse beschouwing keerde tegen de Haagse onmiddellijkheidscultuur - „de tirannie van het hedendaagse”.

Een vriendelijke manier om uit te drukken dat de politiek, gedreven door de massa, te vaak kiest voor de korte termijn, waardoor vooral de belangen van toekomstige generaties worden geschaad.

Trauma en wrok

Een wereldwijde trend. Sinds 9/11 raakt het Westen verwickeld in de ene oorlog na de andere: Afghanistan (2001-2021), Irak (2003-2021), Libië (2011), Syrië (2014) en Iran (2026). Meestal onder de misvatting dat terrorisme met militaire middelen is te bestrijden. Het leidt vaak tot méér terrorisme, tot trauma en wrok, zodat mensen vluchten.

Voeg daarbij de Russische aanvallen op de Krim (2014), Oost-Oekraïne (vanaf 2014) en Oekraïne als geheel (2022) en de talloze gewapende conflicten van Israël in de regio, en je ziet een wereld waarin regeringsleiders de korte klap - de schijnbaar snelle zege - meer belang toekennen dan de consequenties waarmee oorlog de volgende generaties opzadelt.

Het zegt mogelijk ook iets dat Nederlandse kiezers tijdens al die oplopende spanningen weinig blijvende waarde hechten aan politici - Sigrid Kaag, Frans Timmermans - die eerder als diplomaat een reputatie in conflictbeheersing opbouwden.

In deze politieke cultuur moest de Raad van State dit voorjaar dus op zoek naar een nieuwe vicepresident. Thom de Graaf (D66, 68), begon in 2018 en kondigde eind vorig jaar zijn vertrek aan.

De Raad bestaat uit twee onafhankelijk van elkaar opererende afdelingen. De afdeling 'Adviesring', veelal oud-politici en -topambtenaren, geeft niet-bindend advies over wetsvoorstellen - zie het zéér negatieve maar geenergeerde advies over de Wet Betaalbare huur uit 2023. De afdeling 'Bestuursrechtspreek' is de hoogste bestuursrechter van het land wiens uitspraken onherroepelijk zijn - zie de stikstofuitspraak uit 2019.

Politieke kritiek op adviezen van de Raad was er altijd al. Nieuw is dat BBB vorig jaar in het verkiezingsprogramma suggereerde dat de Raad een politieke agenda heeft. De partij wil „de interne politie-

ke kleuring” van de Raad „verminderen” door de benoeming van nieuwe leden in handen de Kamer te stellen. BBB-logica: minder politieke kleuring door meer politieke invloed.

De boerenachterban van de BBB is erg ontevreden over de stikstofuitspraak uit 2019 dus slimme politiek is het wel. Maar politieke voorkeuren spelen geen rol: het gerechtelijk oordeel van de Raad was gebaseerd op preliminair advies van het Europees Hof van Justitie.

Leden en medewerkers van de Raad hebben inspraak tijdens de benoemingsprocedure voor de nieuwe vicepresident. De procedure werd opgestart enkele dagen voordat Pieter Heerma (CDA) aantrad als minister van Binnenlandse Zaken.

De laatste twee benoemingen gaven reuring: het is altijd een zaak van grote politieke gevoeligheid. In 2011 werd Piet Hein Donner (CDA) gekandideerd als opvolger van Herman Tjeenk Willink (PvdA). Eerder was binnen de Raad de komst van Donners partijgenoot Ernst Hirsch Ballin aanbevolen. Hirsch Ballin lag slecht in de CDA-top. Hij was in 2010 wgens de gedoogrol van de PVV tegen CDA-deelname aan Rutte I. Nooit kreeg hij het formele verzoek zich ook te kandideren. Nadat minister van Justitie Ivo Opstelten (VVD) de benoemingsprocedure van hem had overgenomen, kreeg Donner de functie.

In 2017 werd tijdens de formatie informeel besproken dat Thom de Graaf een jaar later Donner zou opvolgen. De VVD, toen grootste partij, had volgens Mark Rutte opnieuw geen belangstelling. Het ging tussen CDA en D66.

Het CDA zinspeelde binnenskamers op een kandidatuur van oud-premier Jan Peter Balkenende maar D66-leider Alexander Pechtold haalde met enkele toezeggingen de hoofdprijs voor Thom de Graaf binnen. Op een laat moment lijd diens benoeming in 2018 nog gevaar toen oud-minister van Financiën Jeroen Dijsselbloem (PvdA) na aandringen vanuit de Raad ook solliciteerde - maar hij werd, net als Hirsch Ballin in 2011, nooit serieus overwogen.

Op de werkvloer van de Raad circuleerden maanden geleden al talloze namen als mogelijke opvolgers van De Graaf. Carola Schouten (CU) maakte een goede indruk toen ze jaren geleden al in beeld was voor de Raad - maar zij is pas kort burgemeester in Rotterdam. Oud-minister en burgemeester van Alphen aan den Rijn Liesbeth Spies (CDA) werd gesuggereerd. Oud-vicepremier Lodewijk Asscher (GL-PvdA) werd gepolst, maar had geen belangstelling. SER-voorzitter Kim Putters (GL-PvdA) besloot uiteindelijk niet te solliciteren.

En dus maakte burgemeester Sybrand Buma van Leeuwarden, die als CDA-fractieleider (2010-2019)

de benoemingen van Donner en De Graaf meemaakte, onlangs als laatst overgebleven kandidaat kennis met een personeelsdelegatie van de Raad. Hij begon zijn loopbaan ooit als stafjurist bij de Raad, en behoort tot de behoudende vleugel van het CDA. Ook niet-CDA'ers binnen de Raad zien in hem iemand met het gezag om de staatsrechtelijke rol van de Raad uit te dragen. De ministerraad ging vrijdag akkoord met zijn benoeming.

Intussen biedt de actualiteit aanleiding voor groeiende zorgen over wetgevingskwaliteit in deze politieke cultuur. Al driekwart jaar slagen Tweede én Eerste Kamer erin een rotzooi te maken van de invoering van de strafbaarstelling van mensen die illegaal in het land verblijven.

Nadat de PVV dit vorig jaar zomer - zonder voorafgaand debat - in de wet had gekregen, liep de SGP tegen de lamp: zij stemde voor het PVV-voorstel zonder de reikwijdte te overzien. Het leidde tot een afzwakking in een zogenoemde novelle, die 18 december vorig jaar met steun van alle PVV-Tweede Kamerleden werd aangenomen. Wilders juichte op X: „Leve de PVV!” Maar woensdag gaf zijn Eerste Kamerfractie via Alexander van Hattum een heel andere interpretatie aan de novelle: de „verzwakking” is ineens „onacceptabel”.

Geen heldenrol

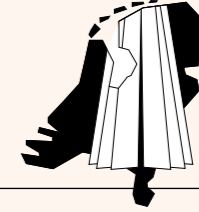
Het wetgevende werk van de Staten-Generaal teruggebracht tot de voorspelbaarheid van een flipperkast. Of, zoals Petra de Koning en Guus Valk in NRC schreven, een keuze van Wilders voor zijn aloude strategie van chaos.

Ook andere partijen spelen hier geen heldenrol. Zeker D66 niet, dat dinsdag in de senaat tegen de strafbaarstelling zei te stemmen maar uit coalitiebehoud eigenlijk wil dat de strafbaarstelling doorgaat.

En wat écht problematisch is: al vorig jaar waarschuwde de Nationale Politie, belast met de naleving, dat de maatregel ineffectief en amper uitvoerbaar is. De Raad van State constateerde eind 2025 dat „de voorbereiding van de voorgestelde strafbaarstelling [...] niet zorgvuldig” was. Zodat „een volwaardige [...] weging van alle relevante belangen en overwegingen niet heeft plaatsgevonden”.

Die laatste zin: daar gaat dit over. Zolang de politiek woede belooft en buigt voor de massa, waardoor een zorgvuldige belangenafweging uitblijft, houdt ze de desastreuze cyclussen van slecht uitvoerbare wetgeving en teleurgestelde kiezers in stand. En dus is het ieders belang dat een gezaghebbende stem de moed opbrengt het belang van wetgevingskwaliteit, zorgvuldigheid en gelaagde keuzes openlijk uit te dragen. Aan het werk, Buma.

COLUMN DE RECHTSSTAAT

De strafrechtspleging staat op de automatische stand

Wie een scherp stukje schrijft over de vastgelopen strafrechtspleging krijgt replek. Zeker als je daarin de kritiek van de Rekenkamer, de inspectie en Kamer nog eens hebt versterkt. Dan geeft die 'strafrechtketen' vanzelf antwoord. Er leeft daar behoorlijke ergernis en frustratie over 'de politiek' zo blijkt, maar ook over het eigen apparaat.

Tegelijk valt me ook altijd het engagement op. Hoezeer rechters, politiemensen en officieren het ook zat raken, hun beroepsethos staat voorop. Kennelijk moeten 'ze' het er maar mee doen. En dus doen ze dat, ook al kraakt het aan alle kanten. Onlangs legde rechter-commissaris Chris Beuker in het Noorden z'n functie neer met een ferm 'accuse'. Zó kan het eigenlijk niet langer. Maar dan toch met een ferme slotzin (op Linkedin) 'kop d'r veur'. Wat 'hou vol' betekent.

Zijn analyse van tien jaar strafpraktijk is zeer relevant en tegelijk ook bekend. „Het strafrecht moet oplossen wat jarenlang is verwaarloosd en wordt steeds vaker ingezet om maatschappelijke problemen op te vangen die [men] elders [het] liggen.” Bezuiniging op de geestelijke gezondheidszorg, jeugdhulpverlening en verslavingszorg leidt tot „dweilen met de kraan open in de rechtszaal”. Beuker ziet een groeiende groep die „geen opleiding, geen werk, geen inkomen, geen opvang, geen begeleiding, geen hulp, geen toekomst, geen leven [heeft]. Wat je zaait, is wat je oogst.”

Het leidt tot een samenleving „waar verslaving, psychische ontregeling en uitzichtloosheid uitmonden in geweld, brandstichting en plundering. En waar we iedere keer doen alsof dit ons overkomt.” Beuker hekkelt de Rutte-jaren van „marktwerking, zelfredzaamheid en doorgesloten individualisering”. En: „Wie veiligheid wil, moet investeren in mensen. Alles daarbuiten is schijnbeleid.” Die zit. Magistraten spreken dus ook weleens buiten hun kennis of requisitio, zo blijkt. In het *Dagblad van het Noorden* deed hij het dunnetjes over.

Een *evergreen* op de werkvloer is ook ergernis over flutzaken die nooit de zitting hadden moeten halen maar dat toch doen. Een strafrechter mailde me dit voorbeeld. Een zaak tegen een 55-jarige invalide bijstandsgerechtigde bij wie thuis, na een tip van z'n ex (...), een defecte taser, knalpatronen en een airsoftwapen (van een familielid) werden gevonden. Wat de politie verzuimde na te trekken. Waarna het parket 1.000 euro boete oplegt, waartegen de man verzet aantekent, want geen geld. Waarna de dagvaarding de verdachte niet bereikt, want PostNL faalt. Waarna de officier op zitting er 200 euro boete van maakt plus 800 euro voorwaardelijk, want flauwekulzaak. Waarna de rechter het op 800 euro voorwaardelijk afhamert, om dezelfde reden. „Zo zijn er ieder jaar duizenden”, staat er in de mail. Bullshitzaken die de keten verstoppen.

Inmiddels is zijn rechtbank bezig met wietplantagezaken die in 2022 werden opgerold. Een achterstand van vier jaar dus. Hebben

zulke zaken überhaupt wel nut? Hij vraagt het zich af. Wiet- en cokegebruik is wijdverbreid en breed geaccepteerd. „Intern stel ik weleens voor Opiumwetzaken alleen nog financieel te bestraffen”. Kun je algemeen voorkomend drugsgebruik nog wel als een serieuze inbreuk op de rechtsorde kwalificeren? „Ik zie nooit agressie door xtc”, maar wel door alcoholgebruik.” Eenzelfde twijfel bekruipt deze rechter bij de vele opgelegde zeer korte celstraffen. De helft van alle opgelegde celstraffen is korter dan een maand. Drie van de vier is korter dan drie maanden. In de penitentiaire wereld denkt niemand dat zo'n kort verblijf in de cel enige kans biedt op resocialisatie of herstel. Hij suggereert de collega's intern weleens „helemaal geen celstraffen korter dan zes maanden meer op te leggen”. Maar krijgt geen sjoegje, nog niet. Staat de strafrechtspleging op de automatische piloot? Staat het water aan de lippen? Muurvast zit het in ieder geval.

Ook de volhouders en idealisten zijn er een keer klaar mee

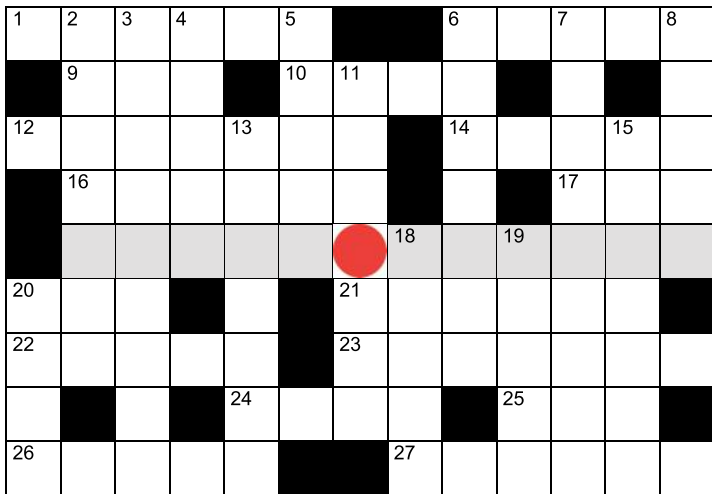
Veel oorzaken hoorde ik vaker. Van het strafrecht wordt altijd te veel verwacht. Behalve voor vergelding, preventie en rehabilitatie zou het bijvoorbeeld ook voor 'heiling' moeten zorgen, zo werd onlangs in NRC bepleit. In het opiniestuk kwam het aloude bezwaar kwam dat het strafrecht te veel om de dader draait. Om diéns schuld, diéns handelen, om diéns strafbaarheid; in het strafproces is het slachtoffer bijna een rekwisiet, een voorwerp, is de klacht. En de vele nieuwe slachtofferrechten veranderden dat niet echt, is mijn indruk.

Nog een *evergreen*. Er komt te veel matige wetgeving uit Den Haag, die in de praktijk niet goed uitvoerbaar is. Waarvoor dan wel is gewaarschuwd. Net als nieuwe prioriteiten, die automatisch andere verdringen. De zaakbehandeling wordt ook complexer en dus intensiever is de klacht. Slachtofferrechten zijn uitgebreid, er zijn meer tolken nodig, verdachten kregen door Europese rechtspraak ook meer rechten, het bestuur is lichtere zaken zelf gaan afdoen. Het aanbod van strafzaken is eenzijdig - te veel 'laaghangend fruit'. Milieu-, zeden- en fraudezaken blijken duur, tijdrovend en vragen om schaarse expertise. Die is vaak niet in te huren: elders zijn salarissen beter. Rechtspraak en OM lopen ook achter in diverse samenstelling, in goede digitale werkomgeving, in bestuurlijke slagkracht. En daarmee ingebakken. Er zit dus stevige spanning in het apparaat - ook de volhouders en idealisten zijn er een keer klaar mee. Dan blijft alleen nog „kop d'r veur” over.

Folkert Jensma is juridisch journalist en schrijft tweewekelijks over de rechtsstaat.

IN HET MIDDEN

Meer puzzels van Studio Steenhuis op steenhuispuzzels.nl

Vul in en ontdek wie of wat er midden in het nieuws staat

Horizontaal: **1.** Vormgeving **6.** Haar vader was koning van Taka-Tukaland **9.** Past voor aal of kip **10.** Transactie **12.** Voor die problemen moet je tot tien kunnen tellen **14.** Klassieke sterren **16.** Polynesiërs **17.** Kun je lekker in zitten **20.** '___ Kilmer tot leven gebracht met Al' **21.** Streep **22.** Steel ___, reggaeband **23.** Scoorde in 2010 het winnende doelpunt in de WK-finale **24.** ___ niet gek **25.** Klassieke dingen **26.** Band van Noel en Liam **27.** Ouderwetse opbergmap

Verticaal: **2.** Stofverwijderaar **3.** Plakken **4.** Welzijnswerker **5.** Bovenop mens of boom **6.** Franse vrijtrappenspecialist **7.** '___ hebben een eigen dialect' **8.** Past voor disco of Calvino **11.** ___ Enterprise **13.** Japie en zijn familie **15.** Past voor bal of directe **18.** Drummer **19.** ___ 'koekoek' de Vos **20.** Neemt afscheid van *Zomergasten* **21.** Frans slot

Oplossing puzzel 17 april. Horizontaal: 1. ECOSHOP 7. PABLO 11. MUNTEN 12. HAGA 13. BO 14. ALASKA 16. ADEL 17. AULA 19. ION 22. SNO 24. OR 25. NADA 28. MIEREN 30. DRAF 31. LATE 32. MEIT 34. LADY'S 35. PICASSO **Verticaal:** 1. EMMA 2. CU 3. ONBEDOELD 4. STOLA 5. HE 6. ONGAARNE 7. PALAU 8. AGA 9. BASISARTS 10. OMAN 12. HALLOUMI 15. KO 18. UK 20. TOETS 21. INDIA 22. SMAL 23. NI 26. DA 27. AFKO 29. RAY 33. EC **In het midden:** DATAKLUIS

© Studio Steenhuis steenhuispuzzels.nl

VIDEOTAPE

Onze onlangs overleden moeder heeft 60 jaar in het huis gewoond, dat wij nu aan het leegruimen zijn. Zij was, zoals velen van haar generatie, niet van het weggooien. Zo kom je ook vele dierbare en grappige herinneringen tegen. Afgelopen dinsdag vond ik tussen een stapeltje oude videobanden een band, die mij wel heel nieuwsgierig maakt. En toeval of niet Trump publiceerde die dag ervoor een ongepaste illustratie, die wel weer past bij de titel die onze moeder aan de band heeft gegeven: '5 minuten Trump daarna ontdekking van de hemel'

Frits van Exter

Lezers zijn de auteurs van deze rubriek. Een Ikje is een persoonlijke ervaring of anekdote in maximaal 120 woorden. Insturen via ik@nrc.nl

FOKKE & SUKKE
LAZEN DAT HAZELHOFF ROELFZEMA ALLES VERZONNEN HAD

RGvT

COLUMN
MARCEL

Nijmegen, het is jullie gegund

Op het moment van schrijven, een uur voor de nationale bekerfinale (voetbal), ga ik er gemakshalve maar van uit dat NEC de KNVB-beker heeft gewonnen. En anders winnen ze hem volgende jaar, of ze gaan de Champions League in.

Nijmegen van harte!

Het is jullie gegund, al is het maar vanwege de lange historie waarin nog nooit een noemenswaardige prijs werd gewonnen. Jullie zijn van 1900, mijn club Vitesse uit 1892 deed er ook heel lang over om (met Russisch geld, schande) een KNVB-bekertje te winnen.

Jullie zijn toch ook een echte voetbalstad hoor! In goede tijden en wat minder in slechte tijden, want toen ik in Nijmegen woonde kon je de inwoners nog niet in De Goffert getrappt krijgen.

Het grote succes is volledig te danken aan mijn naamgenoot Marcel, die in een heel andere league opereert, die van de miljardairs. Marcel Boekhoorn heeft een prachtig gebit wat we vaak te zien krijgen want hij staat altijd schaterlachend op foto's omdat hij alles kan kopen en juist hij heeft besloten om een deel van zijn vermogen dan eindelijk in NEC te investeren. *The sky is the limit*, maar in tegenstelling tot andere suikerooms hoeft hij naar eigen zeggen niets aan zijn club te verdienen. Gelukkig mag hij bij huldigingen de beker omhooghouden, scanderen ze vaak zijn naam en omringt hij zich met mensen die het liefst eigenhandig een standbeeld voor hem willen kleien.

Overal verschijnen kritiekloze interviews met de grote gulle gever. Zelfs Tom Knipping, het strenge boekhoudertje van *Voetbal International*, kwam op audiëntie naar Nijmegen voor een kritiekloos 'mega-interview' met de weldoener en

zijn directeuren/paladijnen Carlos Aalbers en Wilco van Schaik, die als gewone matrozen van de grote vaart opeens een luxe cruiseschip mogen besturen. Samenvatting: ze vinden alles aan Marcel geweldig en Marcel vaart blind op hun kennis en kunde, hij wordt er af en toe bij geroepen voor wat financiële power.

Ik ken Nijmegen als een meer dan linkse stad, waar ze te rijke mensen het liefst bloedend en berooid over de Waal zetten. Weg met het grootkapitaal, behalve als het grootkapitaal een hartje van goud heeft en in alle interviews zegt dat hij het voor de club, de stad en zijn

Het grote succes van NEC is volledig te danken aan mijn naamgenoot Marcel

overleden vader doet, dan heet het opeens visie.

Met geld koop je alles.

Zelfs Nijmegen.

Of eigenlijk: juist Nijmegen.

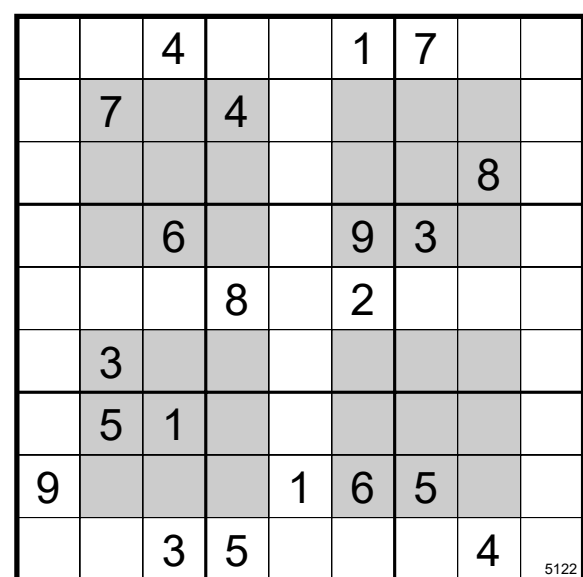
Het beste citaat van het interview stond al in de lead: 'Het moment waarop NEC mij niet meer nodig heeft, is niet meer zo heel ver weg.'

Een geruststellende gedachte, er dus een stip aan de horizon, want als de 125-jarige geschiedenis van NEC ons een ding geleerd heeft, is het dat de Wilco van Schaiks, Carlos Aalbers en hoe allemaal ook heten, het juist niet zelf kunnen.

Wat dat betreft lijken ze dan wel weer op Vitesse.

Marcel van Roosmalen schrijft elke maandag en donderdag een column.

SUDOKU

Meer puzzels en boeken van Peter Ritmeester op pzzl.com

nrc > puzzels

Crux: kleine kruiswoordpuzzel voor grote denkers

Speel alle puzzels op nrc.nl/puzzels

Plaats de cijfers 1 tot en met 9 zo in het diagram dat elk cijfer precies één keer voorkomt in elke rij, kolom, de negen vetomrande 3x3 vakken, én de vier grijze 3x3 vakken. © Peter RitmeesterPZZL.com Rechts: de oplossing van vrijdag.

9	5	3	7	1	6	8	2	4
6	8	7	4	9	2	3	5	1
4	2	1	5	3	8	6	9	7
2	9	6	3	5	1	7	4	8
7	1	8	9	2	4	5	3	6
3	4	5	8	6	7	9	1	2
8	3	2	1	7	5	4	6	9
1	7	9	6	4	3	2	8	5
5	6	4	2	8	9	1	7	3

‘Alsof je in luchtballon zweeft’

TWAALF JAAR GELEDEN ONTDEKTE PAUL OOSTVEEN
DE SENSATIE VAN DRONEFOTOGRAFIE

PAGINA C3

Cultuur

CULTUUR & MEDIA

Ruzie erfgenamen Bredius-collectie en Mauritshuis draait om één zinnetje

COLLECTIE BREDIUS

De erfgenamen van Abraham Bredius eisen dat het Mauritshuis zijn volledige collectie toont. Maar die schreef zijn wens in zijn testament in het Frans, met als gevolg: strijd in de rechtbank.

Hans Steketeer

‘Abraham Bredius en het Mauritshuis zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Deze zaak voelt voor ons net zo persoonlijk als voor de familie; dat wil ik hier nog wel kwijt.’

Het waren emotionele slotwoorden van Judith Niessen, hoofd collecties van het Mauritshuis, vrijdagmiddag na een lange zitting voor de Haagse rechtbank. Daar ging het hard tegen hard tussen twee ‘families’ over de vraag wie Bredius’ nalatenschap van 25 schilderijen het beste dient: het museum of Bredius’ erfgenamen.

Abraham Bredius (1855-1946), kunsthistoricus en van 1889 tot 1909 directeur van het Mauritshuis, liet na zijn overlijden bij testament de 25 zeventiende-eeuwse schilderijen uit zijn collectie na aan het Mauritshuis, die er al in bruikleen waren. Daaronder topstukken als *Saul en David* en *Twee Afrikaanse mannen* van Rembrandt, en een riviergezicht van Ruysdael. Voorwaarde was dat ze niet zouden worden uitgeleend en permanent te zien zouden moeten zijn in het Mauritshuis.

Bredius’ erfgenamen vinden echter dat het museum die afspraken schendt en eisen ze terug. 10 van de 25 werken hangen nu ‘op zaal’ - de afgelopen jaren waren het er ook wel eens minder - en de rest is in depot. Uitgeleend worden ze inderdaad niet.

Bredius’ erfgenamen zijn niet echt familie. Otto Kronig en zijn kinderen Otto jr. en Sophia zijn nakomelingen van Joseph Kronig (1887-1984), protégé en huisgenoot van de ongehuwde Bredius.

Hun positie is onwrikbaar. „Het testament is spijkerhard en juist zo opgesteld omdat Bredius precies datgene wilde voortkomen wat nu gebeurt”, zei Otto jr. „Het museum heeft het over dynamisch collectiebeheer, maar de wil van Bredius kan niet meebewegen.”

Zijn vader voegde eraan toe dat hun gedrevenheid „voortkomt uit een enorm familiegevoel, niet uit financieel gewin”. Hun advocaat sloot uit dat de werken geveild zouden worden, mocht de rechtbank bepalen dat de collectie wordt terugggegeven.

Do's-and-don'ts

Sinds 2024 staan ze tegenover el-

Niet op zaal maar in het depot van het Mauritshuis: *Haan en kippen in een landschap* van Gijsbert Gillisz d' Hondecoeter (1651), deel van de collectie-Bredius FOTO MAURITSHUIS

Saul en David (1655-1660, L) en *Twee Afrikaanse mannen* (1661, R), geschilderd door Rembrandt, hangen op zaal in het Mauritshuis. Het is een van de 25 kunstwerken dat de erfgenamen van kunsthistoricus Abraham Bredius terug willen van het museum. FOTO ANP

kaar. „Het verwijt dat ons wordt gemaakt, raakt ons in de kern”, zei Mauritshuis-directeur Martine Gosselink. „Op dag één van mijn directeurschap [in 2020] zijn mij de *do's-and-don'ts* van het legaat-Bredius duidelijk gemaakt. Wij hebben er al die jaren naar beste eer en geweten voor gezorgd. Dat de goede naam van het Mauritshuis door de familie Kronig in diskrediet wordt gebracht, is even treurig als bespotelijk.”

De kwestie draait *au fond* om één

zinnetje uit Bredius’ testament, in het Frans, want Bredius en Kronig woonden destijds in Monaco. Dat luidt dat de 25 schilderijen „devront rester exposés exclusivement dans ledit Musée”. Dat het „gemeende museum” het Mauritshuis is, betwist niemand. Over de rest woedt een semantische oorlog.

Het leidde wel tot het enige vrolijke moment van de zitting, toen beide advocaten elkaar tevergeefs probeerden af te troeven, omdat ze allebei een tijdje in Parijs hadden

gestudeerd. Betekent ‘rester exposés’ dat ze te allen tijde tentoongesteld moeten worden, of alleen al tijd in dat museum als ze tentoongesteld worden? Is de kwestie kortom dat ze ‘blijvend tentoongesteld worden’ of ‘tentoongesteld blijven worden’, zoals een van de drie rechters de partijen fijntjes voorhield.

Volgens landsadvocaat Wemmeke Wisman - de museumcollectie is staatseigendom - staat het Mauritshuis volkomen in zijn recht

om keuzes te maken bij het inrichten van tentoonstellingsruimtes. Dat is „essentieel om kunsthistorisch en maatschappelijk relevant te blijven, en om mee te blijven doen in de top - precies wat Bredius voor ogen had”. Bredius maakte in zijn tijd óók keuzes en zou dit hebben toegejuicht, betoogde ze.

Alle Bredius-stukken maken „volledig deel uit van de collectie”, ook in depot, waar ze worden gerestaureerd en kunsthistorisch onderzocht, en ook de ‘mindere’ stukken kunnen opeens toch relevant zijn, waardoor ze alsnog ‘op zaal’ komen. Zie Vermeers *Meisje met de parel*, nu de grootste ‘publiekstrekker’ van het Mauritshuis, dat vroeger „nauwelijks iemand interesseerde”.

Particulier mecenaat

Het museum hoeft daarvoor niet te overleggen met de familie Kronig „of wie dan ook”, zei Wisman. „De familie zegt te willen opkomen voor de belangen van het particuliere kunstmecenaat, maar laten we niet vergeten wie hier de mecenas is: Bredius.”

Een dwingende mecenas, dat wel, erkende Gert-Jan van den Bergh, die de Kronigs bijstaat. Dat „permanente zichtbaarheid” voorop stond, is volgens hem een feit. Bredius dreigde al eens een schenking aan het Rijksmuseum terug te trekken als het schilderij daar in een depot zou komen.

En hij was niet tegen het uitleenen van schilderijen, alleen die van hemzelf, ook omdat hij bang was voor beschadigingen. „Bredius zat in de *driver's seat*”, aldus Van den Bergh. „En hij kón eisen stellen omdat het museum op het punt stond het belangrijkste legaat uit zijn geschiedenis te ontvangen.” Het museum moest wel instemmen met zijn voorwaarden, „kon niet aan *cherry-picking* doen”, omdat het anders de hele collectie zou mislopen, inclusief de topstukken.

Hij suggereerde dat het museum de familie tegemoet had kunnen komen door een aparte Brediuszaal in te richten. Waarop Judith Niessen betoogde dat Bredius juist niet wilde dat zijn stukken bij elkaar hingen.

Na zes uur leken de partijen nog even onverzoenbaar. Het eindbod van de familie Kronig: „Als de staat de collectie teruggeeft vóór het vonnis kunnen we met het Mauritshuis praten over een langdurig bruikleen, maar alleen op onze voorwaarden. Zo niet, dan kijken we een deurtje verder.”

Volgens Otto jr. staan het Dordrecht Museum, De Lakenhal in Leiden, en Boijmans Van Beuningen in Rotterdam „te trappelen” om de collectie over te nemen. Op de vraag van Martine Gosselink of hij daar concrete aanwijzingen voor had, kwam geen antwoord.

De rechtbank wijst op 10 juni vonnis.

Foto boven: Nationaal Park De Biesbosch, onder: het Buurserzand. FOTO'S PAUL OOSTVEEN (LUCHTBEELD.NL)

Kester Freriks

DENEKAMP

De drone, een grijze Mavic 3 Pro met feloranje vleugeltips, staat op een landweg bij Denekamp. Natuurfotograaf Paul Oostveen (61) draagt een fluoerend hesje met de opdruk ‘Dronepilot’ erop. Het toestel met zijn zwarte camera-ogen lijkt op een libel. In werkelijkheid is het hoogstaande techniek. Om ons heen strekt het coulisselandschap van Twente zich uit, open velden afgewisseld met bostrand.

Verderop stroomt riviertje de Dinkel, maar die kunnen we vanaf onze lage positie niet zien. Het is een heldere dag, veel zon, blauwe lucht, weinig wind. De piloot zegt: „Straks stijgen we op en dan zien we de Dinkel wel, op het bedieningsscherm. De drone beschikt over twee lenzen, een groot-hoek- en een telelens; meestal gebruik ik de groothoeklens om het landschap als geheel te fotograferen.”

Oostveen maakt met behulp van een drone panoramafoto's van natuurgebieden in 360 graden, helemaal rondom; dus niet alleen langs de horizon, maar ook naar boven, naar de hemel, en weer naar beneden. We zien het landschap zoals je het zelden ziet, het is „alsof je in een luchtballon zweeft. Ik vind het een mooie manier om alle kenmerkende elementen van een gebied in één beeld te vangen.”

Oostveens luchtbeelden doen enigszins denken aan Panorama Mesdag in Den Haag, een op doek geschilderd horizontaal werk. Oostveens luchtfotografie is juist ook verticaal en biedt een verrassende, visuele reis boven natuurgebieden van al onze provincies. En omdat je er helemaal rond kunt kijken is de koepelzaal van Museon-Omniversum, ook in Den Haag, zo'n ideale plek voor de presentatie van Oostveens project, getiteld ‘Nederlandse natuurgebieden in 360 graden vanuit de lucht’, aldaar te zien op 24 april. Daarbij geeft hij live toelichting op de

REPORTAGE DRONEFOTOGRAFIE

Drone maakt panoramafoto's van natuur: 'Alsof je in luchtballon zweeft'

Natuurfotograaf Paul Oostveen kiest voor zijn 360 gradenluchtfoto's het liefst voor de lijnen in het landschap. „Vooral de overgang tussen water en land fascineert me.”

gefotografeerde landschappen: de kenmerken, ontstaansgeschiedenis en zijn persoonlijke ervaringen.

Veiligheidsmaatregelen

Fotografieren met een drone gaat niet zomaar, benadrukt hij. „Je moet alle veiligheidsmaatregelen in acht nemen en vooral vogels en dieren niet verstoren. Ik vlieg hoog, maak rustige vlieg-bewegingen en houd rekening met broedseizoen en vogel trek. Voordat ik opstijg vanuit een natuurgebied overleg ik eerst met de terreinbeheerder.”

Hij werkt onder meer samen met Staatsbosbeheer. Zo was hij met zijn drone getuige toen de ontpolderde Noordwaard in de Biesbosch voor het eerst onder water kwam te staan. Ook werd hij gevraagd beelden te maken na bijvoorbeeld grote bosbranden. Het zijn opdrachten die voortkomen uit de vraag hoe de natuur zich ontwikkelt als gevolg van ander natuurbeheer of ingrijpende verschijnselen. Hij heeft in de loop van de tijd de Nederlandse na-

Paul Oostveen met zijn drone. FOTO ANNIE VAN DEURSEN

tuur zien veranderen - soms ten positieve als er nieuwe natuur bijkwam, zoals het bos Bentwoud bij Zoetermeer, waar 2,5 miljoen bomen en struiken zijn geplant. Maar ook ten negatieve. Op zijn recente panorama's van bloeiende heide oogt de bloei minder uitbundig dan negen jaar eerder. Klimaatverandering met als gevolg warme zomers, stikstofneerslag en verdroging spelen hierbij een rol.

Vulkaanuitbarsting in IJsland

De sensatie van luchtfotografie ontdekte Oostveen zo'n twaalf jaar geleden op IJsland, een geliefde bestemming voor hem en zijn vrouw Annie, ook fotograaf. Oostveen: „Het landschap is gevormd door vulkanen. In 2014 was er een uitbarsting van de Holuhraun. We kregen de kans per helikopter naar de vulkaan te vliegen. De uitbarsting was imposant. Sinds die dag ben ik in de ban van luchtfotografie.”

Na terugkeer kocht Oostveen zijn eerste drone en werd hij een van de

eerste natuurfotografen die luchtbeelden gingen maken. Hij houdt van abstracte vormen en grillige lijnen. „Als de drone loodrecht naar beneden fotografeert, dan zie je eerder een schilderkunstige beeldtaal dan natuurfotografie. Vooral de overgang tussen water en land fascineert me, daar zie je vaak prachtige kleuren en structuren.”

Terug naar Twente. Met de twee joystick's op het bedieningspaneel stuurt Oostveen de drone lijnrecht de hoogte in, vrijwel geluidloos. Op het scherm zien we wat de dronecamera ziet. Bovenaan komt de Dinkel in beeld, als een blauw lint meanderend langs de bossen en weilanden. Terwijl de drone hoger gaat krijgen we een steeds weidser blik. Om de hele landschapsbol in beeld te krijgen zijn veertig tot vijftig foto's nodig die elkaar deels overlappen. Naderhand voegt Oostveen op de computer alle beelden samen tot het complete panorama. Zijn website Luchtbeeld.nl laat het beeldmateriaal zien.

Droom komt uit

Een dronevlucht vereist zorgvuldige voorbereiding. Allereerst moet de piloot een dronebrevet bezitten, want hij begeeft zich in het luchtruim. Oostveen checkt van tevoren het weerbericht; bij regen, mist of storm wordt niet gevlogen. Ook zoekt hij via satellietbeelden de juiste plek uit. De drone is nog net zichtbaar en draait langzaam om zijn as om de wereld rondom te bestrijken. De piloot staat naast me en telkens klikt de camera. Met zijn fotoproject komt Oostveens droom uit om onze natuurlandschappen vast te leggen, van duinen en kreken tot grote rivieren, stranden, weilanden, bossen en heuvels. Hij beseft al te goed dat drones heden ten dage helaas in oorlogsmissies worden ingezet. Oostveen: „Dat gebruik staat ver van me af. Ik wil met drones liever laten zien hoe prachtig het Nederlandse landschap is.”

‘Nederlandse natuurgebieden in 360° vanuit de lucht’, vrijdag 24 april om 13.00 uur in Museon-Omniversum, met Paul Oostveen.

'Die Passagierin' van Mieczyslaw Weinberg bij De Nationale Opera.

Auschwitz-opera onaanraakbaar schoon

'Die Passagierin' (1968) is een huiveringwekkende afdaling in de geest van het kwaad, van de Joodse componist Weinberg. Een onvergetelijke productie.

Joep Stapel
AMSTERDAM

Aan het begin van de Tweede Wereldoorlog schreef de Franse filosoof Simone Weil over het verwoestende effect van macht en geweld op slachtoffer én dader. „Even onverbiddelijk als het slachtoffer door de macht wordt verpletterd, laat degene die macht heeft of denkt te hebben zich daardoor het hoofd op hol brengen”, aldus Weil. Verterende schuld is het onderwerp van de opera *Die Passagierin* van Mieczyslaw Weinberg, die komende weken te zien is bij De Nationale Opera in Amsterdam.

Het ontstaan van *Die Passagierin* is eigenlijk een opera op zich. De joods-Poolse Weinberg, vriend van Sjostakovitsj, was de nazi's ontvlucht en stuitte in de Sovjetunie op de roman *De passagier* (1962) van Zofia Posmysz. Daarin verwerkte de katholiek-Poolse Posmysz een huiveringwekkende ervaring: eind jaren 50 herkende ze in Parijs de stem van de SS-kampbewaakster die haar in Auschwitz in haar macht had. Het bleek iemand anders, maar het voorval leidde ertoe dat ze haar ervaringen opschreef.

In haar roman draait Posmysz de rollen echter om. Tijdens een overtocht naar Brazilië herkent ex-kampbewaakster Lisa een medepassagier als haar ex-gevangene Marta. Of het echt Marta is blijft ongewis, maar de suggestie is genoeg om de gehaktmolen van het geweten aan te zwengelen. Lisa biecht haar verleden op aan kersverse echtgenoot Walter, die woedend reageert (vanwege mogelijke reputatieschade) en zich dan met vloeiend opportunisme aanpast

aan de nieuwe werkelijkheid.

Weinberg voltooide de opera in 1968. Pas in 2006, tien jaar na Weinbergs dood, was in Moskou de concertante première. Sindsdien is de opera veelvuldig opgevoerd. De Amsterdamse productie is een samenwerking met de Bayerische Staatsoper, waar deze versie in 2024 te zien was.

Dirigent Vladimir Jurowski (in Amsterdam niet betrokken) knipte verschillende scènes en personages eruit, zodat de opera ruim twee (in plaats van drie) uur duurt. Dat voelt precies goed.

Genadeloze strop

De dramaturgie van *Die Passagierin* is als een strop die genadeloos met kleine rukjes wordt aangehouden. Wanneer Lisa Marta denkt te zien krijgt het cruisegekeuvel van haar en Walter een tik - een duistere orkestklap hakt in de vrijblijvende dobberjazz. Het kampverleden breekt daarna steeds heviger in op het heden. Met veel finesse en gelaagdheid ontleeft de opera de geest van de

dader, die een belichaming is van het banale kwaad. Lisa klampt zich vast aan de 'gunsten' die ze Marta verleende - deed ze dan niet het goede?

De regie van Tobias Kratzer laat Auschwitz buiten beeld en plaatst slachtoffers en daders gezamenlijk in het surreële decor van het cruiseschip. Lisa's martelende herinneringen komen tot leven als een *reenactment* door haar medepassagiers.

De eerste akte toont een verticale dwarsdoorsnede van het schip. De compartimentenwereld verandert in de tweede akte in één grote zwarte ruimte met lange rijen witgedekte tafels: eetsalon, maar ook kampbarak.

De climax is het moment waarop Marta's geliefde, violist Tadeusz (bariton Gyula Orendt), gedwongen wordt de favoriete wals van de kampcommandant te spelen. In plaats daarvan speelt hij de 'Chaconne' van Bach, als het hoogste dat de Duitse cultuur heeft voortgebracht.

Schmierende walsjes botsen op

afgrondelijke uitzichtloosheid. Weinbergs muziek is een verbluffend rijke collage van sferen, kleuren en nuances, flitsend gemonoteerd en vol voorafschaduwingen. Het is muziek die alles al weet, en wat ze oproept is iets om nooit te vergeten.

Het Nederlands Philharmonisch speelt schitterend onder de jonge dirigent Adam Hickox, en ook de solistencast is goed, met mezzo Jenny Carlstedt als de vanbinnenuit opgevretten kampbewaakster Lisa, soprana Sylvia D'Eramo als het frêle maar soevereine spook Marta en Nikolai Schukoff als heldentenor-op-sokken Walter. Het operakoor jaagt rillingen over je rug.

Recensie Opera

Die Passagierin

Van Mieczyslaw Weinberg door De Nationale Opera. Muzikale leiding: Adam Hickox. Gezien: 17/4 Opera & Ballet Amsterdam; herh. t/m 2/5. Op 2/5 live op NPO Klassiek.

●●●●●

Kippenvel op je schenen bij de 'Siegfried' van Yannick Nézet-Séguin

Recensie Opera

Siegfried van Richard Wagner (concertant). Rotterdams Rotterdams Philharmonisch Orkest o.l.v. Yannick Nézet-Séguin. Gehoord: 17/4 De Doelen R'dam. Tournee: 19/4 Parijs; 24/4 Dortmund; 26/4 Baden-Baden. (Betaald) terugkijken via Medici.tv. Op 23/4 leidt Nézet-Séguin ook nog een concert met Wagner, Mendelssohn en Schumann in R'dam.

Mischa Spel
ROTTERDAM

Acht jaar geleden nam dirigent Yannick Nézet-Séguin afscheid als de knuffelbaarste chef in de geschiedenis van het Rotterdams Philharmonisch. Wat orkest en stad aan zijn chefschap (2008-

2018) overhielden: dat 'Yannick' als erdirigent regelmatig loyaal terugkomt voor concerten die evenementen zijn. Daartoe behoort ook een reeks spectaculaire concertante uitvoeringen van de vier opera's die samen Wagners *Der Ring des Nibelungen* vormen. Na *Das Rheingold* (2022) en *Die Walküre* (2024) was vrijdag deel drie aan de beurt: *Siegfried*, de grappigste en muzikaal meest contrastrijke van de vier.

Hoe verging het 'Yannick' (de eerste dirigent die beroemd werd onder zijn voornaam) sinds 2018? Hij werd muzikaal-directeur van de Metropolitan Opera én chef in Philadelphia, bleef het in thuisstad Montreal en geeft naast zijn drie eigen orkesten en internationale gastdirecties les in orkestdirectie.

Voor Rotterdam zijn er alleen maar voordelen. Met Yannick staat

Yannick Nézet-Séguin dirigeert het Rotterdams Philharmonisch Orkest. FOTO EDUARDUS LEE

er een ervaren operachef van wereldklasse voor het orkest, die bovendien kostbare topzangers meebrengt voor de korte prestigieuze Europese *Siegfried*-tournee.

Voordeel twee: als Yannick er is, hangt om Rotterdams Philharmonisch Orkest weer even het 'hier moet je zijn!'-festivalgevoel dat het sinds de noodzakelijke stopzetting

van het Gergjev Festival mist.

De voorbereiding was voorbeeldig. Zoals je traint voor een marathon, zo is het Rotterdams Philharmonisch Orkest in Wagners wonderwereld warmgespeeld tijdens de uitvoeringen van *Tristan und Isolde* bij De Nationale Opera. Yannick zelf dirigeerde *Siegfried* niet eerder: de concertante Wagners in Rotterdam zijn voor hem een warme start voor zijn scenische 'Ring' aan de Metropolitan Opera - vanaf 2027.

Het bleek een ontdekkingstocht waar je als luisteraar dolgraag en met kippenvel op je schenen getuige van was: hoe koperblazers voorwereldlijk grommen, strijkers zwellen als blaasbalgen, houtblazers excelleren in bij voorbeeld de scène met het sprekende woudvogeltje (mooi strakke Julie Roset). Het orkest speelt onder Yannick met zichtbaar plezier hoorbaar op

zijn allerbest, en dan komen daar de vitaliteit (humor, bewegelijkheid) en de zinnelijkheid waarin hij excelleert nog bij.

De cast is uitstekend, met Brian Mulligan als aansprekende, geplaagde Wotan/Wanderer en Ya Chung Huang als een bevredigende, zij het iets keurige gifdwerg Mime. Bij hen denk je soms wel: hadden alle orkestmusici in een verzonnen bak gezeten, dan waren deze stemmen nog beter tot hun recht gekomen. Dat geldt niet voor donderbas Salomon Howard als draak, noch voor de krachtsopraan van Rebecca Nash (Brünnhilde). En al helemaal niet voor dé vocale attractie van deze avond: tenor Clay Hilley. Hij hen denk je soms wel: zoals je hem droomt. Soepel, vol argeloze branie, en pas aan het slot echt menselijk. Uitzien dus naar Yannicks *Götterdämmerung*, in 2028.

REPORTAGE

HEAVY MUZIEK

Op de 30ste editie van het Tilburgse festival laten headbangers zich door metalgitaren wegblazen, maar óók door dwarsfluiten en saxofoons.

Frank Provoost

TILBURG

Idee voor een fotoboek: omstreeks half april op de hoek van de Tilburgse Spoorlaan en Heuvelring bij de Italiaanse ijssalon Intermezzo het bloedlink ogende legioen headbangers documenteren dat tijdens het festival Roadburn staat te smullen van aardbei-, wattermeloen- of smurfenijssjes.

Vier dagen pendelt een oneindige optocht van zwartgeklede metalheads, vleermuizen en misfits (m/v/x) op en neer tussen poppodium 013 en de concertzalen achter het spoor waar ze zich laten wegblazen door een louterende orkaan van striemende blackmetal (Portrayal of Guilt), overdonderende powerviolence (World Peace) of trippende space- en stonerrock (Slift, Boris). Struinend van band naar band lopen ze precies halverwege hun route, op de plek waar ze voor het stoplicht moeten wachten, in een fuik van mierzoet roomijs.

Het is een beeld dat het motto en de muzikale missie van een van 's werelds luidste festivals - 'Redefining Heaviness' - perfect samenvat: de hardste zullen de zachtste zijn. Dat geldt de laatste jaren ook voor de line-up van Roadburn dat steeds meer hardheid is gaan zoeken in andere dimensies en disciplines: ook duistere troubadours, rappers en dj's bleken 'heavy' te kunnen zijn.

Vrijplaats voor buitenbeentjes

Je zou ook kunnen zeggen: 'heavy' is alles wat niet normaal is, want normale mensen zijn er al genoeg. Behalve om hun oren te laten uitblazen komen de hondstrouwe (en vaak internationale) bezoekers namelijk óók om hun soortgenoten te ontmoeten en samen geduldig doch tevergeefs in een oneindige rij te staan voor de zoveelste *secret show*. Om die reden noemde artistiek directeur en zelfbenoemd 'welzijnswerker' Walter Hoeijmakers zijn festival vorig jaar in *NRC* „een support system en vrijplaats voor buitenbeentjes die het leven zwaar vinden en hier samen met gelijkgestemden volledig zichzelf kunnen zijn”.

„De eerste keer dat ik hier was, kwam ik mezelf voortdurend tegen”, vatte zanger-gitarist Dan Meyer die camaraderie samen tijdens zijn zeldzaam drijvende show met de Amerikaanse extatische blackmetalband Agriculture. „Weer zo'n gast met een lange

De Britse noiserockband Pigs Pigs Pigs Pigs Pigs Pigs op festival Roadburn. FOTO'S NIELS VINCK

Op festival Roadburn geldt: de hardsten zullen de zachtsten zijn

De New Yorkse pioniers van **Unsane** op het Tilburgse festival (midden), bij de Amerikaanse metalband **Inter Arma** mocht het publiek meespelen en keek bassist Joel Moore vanaf een afstand met een biertje toe.

baard! Laten we die weirde gemeenschap van ons koesteren.”

Maar zoveel eensgezindheid wil allermist zeggen dat alles peace, love and happiness is. Geheel volgens de tactiek der verschroeiende aarde brandt het experimentele New Yorkse blackmetalviertal Krallice in drie verwoestende sessies (*past, present, future*) 013 plat tot de laatste toehoorder was ge-roosterd.

De even grimmige stadgenoten van Yellow Eyes blonken juist weer uit in ijzige gitarrarzenij waarbij het brute hakbeest Michael Rekevic met opengesperde mond liet zien hoe je een drumstel vermorzelt. Maar wie goed luisterde, hoorde in al het brute blackmetalgeweld ook een tiftjaf.

Het imposant ogende neanderthalertrio Primitive Men sloopte liever alles in slow motion met hun tergend trage 'sludge metal' die zowel de snelheid als vernietigingskracht heeft van een genadeloze gletsjer.

Maar waar dergelijke decibellen vallen onder het gebruikelijke Roadburn-lawaai, was er deze dertigste editie een onmiskenbare hoofdrol weggelegd voor echte blazers. Het Vlaamse Wiegedood jamde voor de gelegenheid met het dwarse saxofoonkwartet Blindman. Het resultaat was bij vlagen geniaal - als de shoegaze-blackmetal en freejazz drones elkaar daadwerkelijk kruisbestoven - maar verzandde soms ook in onbegrijpelijke piepknars van het niveau: heel ingewikkeld kijken terwijl je een strijktok langs een metalen plaat trekt.

Pure chaos

Voor de noisecore van Backengrillen verruilden drie leden van de legendarische Zweedse post-hardcoreband Refused de scheurgitaren voor een vlammeende en soms rochelende altsaxofoon en een - echt waar - gierende dwarsfluit. Maar blazen deed het. Het anarchistische getrompetter door de gitarist Idris Mirza van de Britse punkband Bad Breeding bleek het startsein te zijn voor dertig minuten pure chaos waarbij binnen de kortste keren bierbekers, blikken, wc-rollen en lichamen door de lucht vlogen. Op den duur was het gissen wie bandlid was en wie bezoeker.

Bij de Amerikaanse metalband Inter Arma, die in een felverlichte skatehal hun meesterwerk *Sky Burial* (2013) integraal vertolkten, mochten fans zelfs meespelen. Bassist Joel Moore hing zijn instrument om de nek bij willekeurige moshers uit het publiek. Kon hij mooi even een biertje drinken en tevreden toekijken.

Artiesten die zelf vol bewondering staan te genieten: ook dat is typisch Roadburn. Nadat hij een uur lang in een boksoffit hyperactief had rondgesprongen met de Britse noiserockband Pigs Pigs Pigs Pigs Pigs Pigs zei zanger Matthew Baty zich vooral te verheugen op de rest van de avond. „Tijd om heel dronken te worden en naar onze helden Unsane te kijken.” Ook die New Yorkse pioniers zouden Tilburg, voor de zoveelste keer in vier dagen, in de as leggen.

Een inkijkje in het huishouden van Jan Steen én zijn veelzijdigheid

BEELDENE KUNST Zo'n dertig schilderijen van Jan Steen in de Leidse Lakenhal illustreren wel zijn artistieke veelzijdigheid maar niet veel van zijn persoonlijk leven.

Bram de Klerck

LEIDEN

Het is verleidelijk om de uitdrukking 'leven in de brouwerij' te relateren aan de Hollandse schilder Jan Steen (1626-1679). Hij is immers geboren als zoon van een Leidse bierbrouwer, zou later zelf werken als brouwer en kroegbaas en veel van zijn schilderijen kenmerken zich door een energieke vrolijkheid waarbij gezang en muziek, drank en tabak een vaste rol spelen. In combinatie met de titel 'Thuis bij Jan Steen' vormt de verwijzing naar het brouwersvak de naam van de expositie ter gelegenheid van het vierhonderdste geboortjaar van de schilder in Museum De Lakenhal. De suggestie wordt erdoor gewekt dat we er iets te zien krijgen van het persoonlijke leven van Steen en de manier waarop zich dat weerspiegelt in zijn werk.

Er lijkt ook wel iets voor te zeggen: zo vertoont de forse, langgelokte man met een grote neus in een vlezig gezicht die regelmatig in zijn schilderijen figureert een opvallende gelijkenis met een zelfportret van de schilder. Ook zijn vrouw en kinderen poseerden regelmatig voor goedlachse figuren in rommelige interieurs die zelf weer aan de basis staan van de spreekwoordelijke notie van het 'huishouden van Jan Steen'. En schreef de 18de-eeuwse kunstenaarsbiograaf Arnold Houbraken niet over Steen dat „zijn schilderijen zijn als zijn levenswijze, en zijn levenswijze als zijn schilderijen“?

De expositie toont een kleine dertig schilderijen van de hand van Jan Steen zelf plus een aantal werken van tijdgenoten, hoofdzakelijk uit de eigen verzameling en andere Nederlandse openbare collecties. Bekende werken uit het Rijksmuseum trekken de aandacht, zoals het *Bakkerschepaar* (1658), waarin een man met stoer opvallend wit hemd en zijn juist keurig in het zwart geklede vrouw staande voor hun Leidse bakkerij verse broden en krakelingen presenteren, en het *Vrolijke huisgezin* (1668) met een wanordelijke familie rond de eettafel, met zingende en drinkende volwassenen die de kinderen duidelijk het slechte voorbeeld van liederlijk gedrag geven.

Virtuoos geschilderde witte jurk

Verassender zijn enkele bruiklenen uit particuliere verzamelingen, die zelden aan het grote publiek worden getoond.

Een vroeg werk van de schilder is een niet zo lang geleden herontdekt dorpsgezicht met dansende boeren (*Meidans*, 1648), terwijl juist uit zijn laatste jaren een toneelachtig tafereel dateert dat met veel figuren tegen de achtergrond van een exotische architectuur een bruiloftsfeest voorstelt (*Het Spaanse bruidje*, 1670-1679). Na afloop van de tentoonstelling blijft het schilderij als langdurig bruikleen in de Lakenhal te zien. Een portret (rond 1673) stelt Steens tweede echtgenote Maria van Egmond voor. Geamuseerd glimlachend en gekleed in een virtuoos geschilderde witte jurk, poseert ze in de rol van de oudtestamentische figuur Bathseba.

Hoe bescheiden deze greep uit Jan Steens honderden schilderijen ook is, toch geeft die een mooi beeld van zijn artistieke veelzijdigheid. Een van zijn vroegste werken is bijvoorbeeld een boslandschapje in de stijl van Jan van Goyen. Van geleerde ambitie getuigen grotere schilderijen gebaseerd op verhalen uit de Bijbel of de klassieke mythologie, waarin de kunstenaar ook zijn uitstekende beheersing laat zien van de techniek in het precies weergeven van de stoffen van mantels en jurken.

Van de persoonlijke leefwereld van Jan Steen die de expositie beoogt te illustreren, verraden zulke schilderijen in feite maar weinig. Hoogstens, en dan nog indirect, verwijst het landschap naar het huwelijk dat Steen rond die tijd aanging met Van Goyens dochter Grietje. Zijn soms, maar lang niet altijd, delicate schildertechniek past in de traditie van Leidse fijnschilders als Steens stadgenoten Gerard Dou en Gabriël Metsu. En het uitbeelden van literaire thema's kan verband houden met de opleiding van de jonge Jan Steen aan de Latijnse school en misschien ook zijn latere inschrijving bij de Leidse universiteit, voor zover die niet ten doel had om accijnzen en andere verplichtingen te ontlopen. Maar in hoeverre schilders in die tijd hun onderwerpen werkelijk zelf koken, blijft in de expositie en bijbehorende publicatie in het midden.

De kluchtige tafereelen waarmee de schilder vooral bekend is geworden, stellen in elk geval niet zijn eigen huishouden voor. Wel zit er onmiskenbaar zelfspot in de manier waarop Jan Steen zijn eigen beeltenis opvoert. Nu eens zit hij er prominent en breed lachend bij, dan weer staat hij blazend op een doedelzak terzijde, of poseert hij ietwat onnozel met een koddig mutsje scheef op het verder serieuze hoofd.

Jan Steen: *Bathsheba*, ca. 1673. Particuliere collectie.

Recensie Tentoonstelling

Thuis bij Jan Steen – 400 jaar leven in de brouwerij.
T/m 23/8, Museum De Lakenhal, Leiden. Info: lakenhal.nl
●●●○○

Jan Steen: *De meidans*, ca. 1648. Particuliere collectie.

Jan Steen: *Het vrolijke huisgezin*, 1668. Collectie Rijksmuseum. COPYRIGHT RIJKSMUSEUM AMSTERDAM

ALBUMS VAN DE WEEK

Bnnyhunna is geweldig, alleen iets te kort

Soul/jazz

Bnnyhunna
Psalm Funk
●●●○○

Het vierde nummer van het nieuwe album *Psalm Funk* van de Amsterdamse producer en multi-instrumentalist Bnnyhunna, de artiestennaam van Benjamin Ankomah en band, is een gebed: 'He Is'. Op een eenzame pianotoon, later opgevuld met harmonieuze akkoorden en een vioolpartij, klinkt de stem van Ankomah: „Strength that holds its ground / hands built for work / a heart trained in discipline and mercy / made in the image of God / he is a man who stands with destiny.“

Na dit plechtige intermezzo dient het hoogtepunt van dit korte album zich aan: 'Waiting for You', met de Canadese zanger Reggie Dartery. Een klein beetje highlife, een klein beetje jazz, een klein beetje reggae, een groot beetje Fela Kuti en D'Angelo. Ik kan het toch niet kleiner maken dan het is: zo muzikaal, zo emotioneel, zo gevoelig, zo fijnmazig, zo ritmisch en funky. Die baslijn, mijn God, samen met die sax? Het is een van de beste Nederlandse nummers van

de afgelopen jaren. Een klein gospelintermezzo, 'You Are', en dan door naar 'Rest Here' met saxofonist Marco Bernardis. Het doet denken aan de betere Londense of Berlijnse nu-jazz en neo-soul: Jasmine Myra, Venna, Cleo Sol, Alfa Mist, Kamaal Williams, dat soort. Een geweldenaar, deze Bnnyhunna.

De highlife affiniteit heeft hij van zijn vader, de gospel en soul komt uit de kerk. Nog steeds gaat Ankomah iedere zondag naar de kerk. Daar, in de kerk in Amsterdam Zuidoost, leerde hij muziek kennen, zoals zovelen die hem voorgingen, en werd hij multi-instrumentalist: piano, gitaar, drums. Al op zijn debuutalbum *Echoes of Prayer*, waarmee hij een Edison won, vermengde hij op vijfde, elegante wijze jazz, soul, gospel, highlife, hiphop en r&b. En ook daarop is God zijn grootste inspiratiebron, naar eigen zeggen. De muziek uit die omgeving heeft zijn denken, zijn handelen en zijn klankwereld diepgaand gevormd. Dat zwaar religieuze fundament doet overigens niets af aan de waarde van zijn muziek voor atheïsten en niet-christenen.

Het voorlaatste nummer, 'Walk With Me', met Sheila Maurice-

Grey, een van de drijvende krachten achter de Londense highlife-band Kokoroko, is een funky track met een uptempo hiphopbeat, die heerlijk past vóór de four-to-the-floor-electrotrack 'The Rock' met 3DDY, een techno-artiest uit Brooklyn. Ook 'The Heart Part 2' is een samenwerking met deze door de Berlijnse technoscene geïnspireerde Amerikaanse producer. Een onverwachte, maar goed werkende harmonie, die de highlife van Bnnyhunna wat elektronischer maakt, of zoiets. Het is moeilijk er precies de vinger op te leggen, maar in dat vreemde zit de kunst. En wat te denken van de samenwerking met saxofonist Braxton Cook? Deze Amerikaanse grootheid werkte al met Mac Miller en Rihanna en gooit er nu, op 'Sorry Not Sorry', een heerlijke altsolo uit die het album van Hugo Wollfliederen. Tussendoor klinkt een keur aan korte stukken, zoals een a-capellazetting van het Onze Vader, elegieën voor onder meer T.S. Eliot en president Kennedy en Stravinsky's laatste voltooide opus, een arrangement van twee Hugo Wolf-liederen. Daniel Reuss inspireert Cappella Amsterdam, het Noord-Nederlands Orkest en de solisten-cast tot voorbeeldige en bezield uitvoeringen, kraakhelder, warm van klank, kleurrijk en wars van sentimentaliteit.

Allemaal heerlijke kanten, maar als luisteraar had je graag net wat langer geluisterd, net wat meer vlees op de trommelvliezen.

Jonasz Dekkers

De pop van Ca7riel & Paco Amoroso schiet alle kanten op

Pop

Ca7riel & Paco Amoroso
Free Spirits
●●●○○

Het enige dat Ca7riel & Paco Amoroso nog kan redden van hun burn-out is een uitgebreide behandeling in het kuuroord van Sting. Daar ondergaat het Argentijnse duo een neurobiologische reset. Dat wil zeggen: het verwijderen van alle piercings en tatoeages, voor een onverstoord zelfbeeld. Hypnosetherapie met acteur en rockster Jack Black en een ijsbad met zanger Anderson .Paak. Maar ook: als een levende kwast je bebloede gezicht over een wit doek wrijven na een 'full facial micro-needling epidermal renewal session'.

Dat is, in een notendop, het hallucinante plot van de korte film ter promotie van het album *Free Spirits*, waarop alle bovengenoemde artiesten te horen zijn. Eindresultaat van de fictieve wedergeboorte is te bewonderen op de albumhoes. De samenwerkingen op het tweede album van het duo bevestigen de nieuwe sterrenstatus van deze jeugd vrienden uit Buenos Aires, al waren er het afgelopen jaar meer signalen. Hun Tiny Desk-concert op het populaire YouTube-account van NPR Music werd ruim 50 miljoen keer bekeken.

Free Spirits schiet, geheel in lijn met de vrije geesten van de makers, alle kanten op, zowel muzikaal als thematisch. Op 'Goo Goo Ga Ga' trabbelt Jack Black als een baby op de achtergrond van een liftmuziekachtige bossa, terwijl Paco Amoroso zijn existentiële angst bezingt. Wat blijft er van hem over als de mensen hem vergeten? Die onzekerheid is geen lang leven beschoren. In het volgende nummer 'No Me Sirve Más' - een van de muzikale hoogpunten op de plaat - pocht Ca7riel dat hij slecht nieuws heeft gekregen van de bank. Er passen geen nullen meer bij op zijn bankre-

kening. De springerige hyperpop wordt in de brug na een harde knip onderbroken voor een Cubaans intermezzo. Alsof er plotseling een Havanaanse oldtimer met open dak de dansvloer op komt gereden.

Dan is er nog die zalvende samenwerking met Sting: 'Hasta Jesús Tuvo un Mal Día' (Ook Jesus had weleens een slechte dag), radiovriendelijk als Maroon 5. Of de duistere spirituele climax 'Lo Quiero Ya!', met Fred again..., die niet zou misklinken in een technobunker. En zo flippersen Ca7riel & Paco Amoroso heen en weer tussen licht en zwaar, twijfel en hoogmoed, tussen overdaad en leegte.

Aan iedereen een gebrek. *Free Spirits* is een album waar de humor, het plezier en de knaldrang vanaf spatten. De renaissance van de Latijns-Amerikaanse popmuziek is de afgelopen jaren in volle gang. Daar zijn Ca7riel & Paco Amoroso een uitstekend voorbeeld van.

Melle Meijer

COLOFON

Mediahuis NRC BV

Hoofdredacteur:
Patricia Veldhuis
Algemeen directeur:
Dominic Stas

Redactie

Vragen, opmerkingen of suggesties?
Mail naar redactie@nrc.nl of ga naar nrc.nl/contact.
Postadres: Postbus 20673, 1001 NR Amsterdam, t.a.v. rubriek, redactie of persoon.
T: **020-755 3000** (algemene nummer)

Ingezonden brieven

Reageren op artikelen? Stuur maximaal 250 woorden naar opinie@nrc.nl. Vermeld naam, adres en tel. nummer.

Advertenties

T: **020-755 3049**,
E: sales@nrc.nl,
W: adverteren.nrc.nl

Familieberichten

T: **020-755 3052**,
E: familieberichten@nrc.nl

NRC Webwinkel

E: klientenservice@nrcwebwinkel.nl

Bezorging en abonnementen

Wij streven ernaar NRC te bezorgen voor 9.00 uur, op zaterdag voor 9.00 uur. W: nrc.nl/service, T: **088-572 0572** (ma-vr 8.00-17.00, za 9.00-13.00)

Omgang persoonsgegevens

Mediahuis NRC BV legt van abonnees en gebruikers van online dienstverlening gegevens vast voor de uitvoering van een (abonnee)overeenkomst en/of het verlenen van diensten. Deze gegevens kunnen worden gebruikt om u te informeren over relevante producten en diensten van Mediahuis NRC BV (zie ook nrc.nl/privacyverklaring). Almelden kan via privacy@nrc.nl.

Auteursrecht

© NRC, 2026. Alle auteursrechten en databankrechten ten aanzien van (de inhoud van) deze uitgave worden uitdrukkelijk voorbehouden. Deze rechten berusten bij Mediahuis NRC BV c.q. de betreffende auteur. Zie voor de volledige tekst: nrc.nl

Zo leest u de NRC waardering

●●●●● buitengewoon
●●●●● zeer goed
●●●○○ goed
●●○○○ matig
●○○○○ zwak

Ook uitgekomen

Klassiek

Cappella Amsterdam & Noord-Nederlands Orkest
Igor Stravinsky: Late works
●●●●●

Stravinsky is natuurlijk de grootste en beste componist van de vorige eeuw (geen ironie), maar zijn 'moeilijke' late werk blijft betrekkelijk onbekend. 'Moeilijk', omdat Stravinsky in deze periode de strenge twaalftoonstechniek van zijn rivaal Schönberg omarmde, of beter gezegd, naar zijn hand zette. Want Stravinsky blijft Stravinsky. En wie deze cd opzet, gaat op een afwisselende, uitmuntend gecureerde reis door overwegend vocale muziek van uitgepuurde schoonheid.

Zwaartepunten zijn het meesterwerk *Threni* voor solisten, koor en orkest, de duister-glanzende *Requiem Canticles* en het ontroerend lied *In Memoriam Dylan Thomas*. Tussendoor klinkt een keur aan korte stukken, zoals een a-capellazetting van het Onze Vader, elegieën voor onder meer T.S. Eliot en president Kennedy en Stravinsky's laatste voltooide opus, een arrangement van twee Hugo Wolf-liederen. Daniel Reuss inspireert Cappella Amsterdam, het Noord-Nederlands Orkest en de solisten-cast tot voorbeeldige en bezield uitvoeringen, kraakhelder, warm van klank, kleurrijk en wars van sentimentaliteit.

Joep Stapel

Rock

Ploegendienst
Geen Titel
●●●●●

Ploegendienst houdt de vaart erin. Zowel in het tempo van de meeste nummers, als in de verschijning van hun albums. *Geen Titel* is het derde album in drie jaar. Dit is hun meest afwisselende plaat, er wordt niet meer uitsluitend gejakkerd en getierd. Sommige nummers zijn iets langzamer, en er zijn enkele postpunk-parrels inclusief galmend gitaarloopje, zoals 'Architect van het Bordeel' en 'Berg'. Een van de hoogpunten is 'Liefde is Alcohol' ('geef maar een fles'). De simpele maar rake formulering is typisch voor voorman Ray Fuego - die inmiddels ook een dichtbundel publiceerde - en de melodie is toepasselijk sentimenteel.

Hester Carvalho

Luxe hotelarrangementen tot -47%

Van een iconisch 5-sterrenhotel aan het strand van Scheveningen en een luxe stadshotel in het hart van Arnhem tot een charmant verblijf in Parijs en een 16e-eeuwse herenboerderij in Zuid-Limburg: deze hotelarrangementen bieden een gevarieerde selectie bijzondere verblijven. Elk arrangement combineert comfortabele 4- en 5-sterrenhotels met culinaire verwennerij en extra's die het verblijf compleet maken. Alle arrangementen zijn zorgvuldig samengesteld met onze partner ViaLuxury.

★★★★★

Grand Hotel Amrâth Kurhaus, Scheveningen

Luxe overnachten aan het strand van Scheveningen

Voel de zeebries en beleef een iconisch verblijf aan de Nederlandse kust! Het Grand Hotel Amrâth Kurhaus in Scheveningen vormt het perfecte decor voor een luxe minivakantie aan het strand. Wandel zo de boulevard op voor een frisse strandwandeling en keer daarna terug naar het historische hotel voor ontspanning in de spa & wellness en een verfijnd diner.

Compleet arrangement voor 2 personen

- ✓ 2 x Overnachting, incl. ontbijtbuffet
- ✓ 3-Gangendiner in Restaurant Waves
- ✓ Gebruik van spa & wellness
- ✓ Toegangskarten Holland Casino + welkomstdrankje
- ✓ Late check-out tot 12:00, en meer...

Korting 41%

Totaalprijs voor 2 personen €399 (€99,75 p.p.p.n.)

Vanaf 681,-
399,-

Vanaf 420,-
239,-

★★★★★

Hotel Haarhuis, Arnhem

Verblijf in luxe 5-sterrenhotel met Spa in Arnhem

Compleet arrangement voor 2 personen

- ✓ 1 x Overnachting, incl. uitgebreid ontbijt
- ✓ Kamerupgrade naar Superior Room (o.b.v.b.)
- ✓ 4-Gangendiner in LOCALS (MICHELIN gids)
- ✓ Toegang tot City Spa by Haarhuis
- ✓ Early check-in & late check-out (beiden o.b.v.b.)

Korting 43%

Totaalprijs voor 2 personen vanaf €239 (€119,50 p.p.p.n.)

Vanaf 645,-
409,-

★★★★

Hotel Mademoiselle, Parijs

Geniet 3 dagen van Parijs vol smaak, stijl & beleving

Compleet arrangement voor 2 personen

- ✓ 2 x Overnachting, incl. ontbijtbuffet
- ✓ Seine cruise tickets voor 2 personen
- ✓ Macaron box
- ✓ Franse kaasplank
- ✓ Glas bubbels

Korting 37%

Totaalprijs voor 2 personen vanaf €409 (€102,25 p.p.p.n.)

Laatste kans!

Vanaf 538,-
299,-

★★★★

Winselerhof, Landgraaf

Luxe en rust in 16e-eeuwse herenboerderij in Zuid-Limburg

Compleet arrangement voor 2 personen

- ✓ 2 x Overnachting, incl. ontbijtbuffet
- ✓ 3-Gangendiner in Restaurant Luigi's
- ✓ Welkomstdrankje
- ✓ Late check-out tot 13:00 (o.b.v.b.)
- ✓ Gratis parkeren

Korting 44%

Totaalprijs voor 2 personen vanaf €299 (€74,75 p.p.p.n.)

Vanaf 446,-
249,-

★★★★

Resort Bad Boekelo, Enschede

Verken en beleef verrassend Twente

Compleet arrangement voor 2 personen

- ✓ 2 x Overnachting, incl. ontbijtbuffet
- ✓ 3-Gangendiner Du Chef
- ✓ Gebruik van zwembad & wellness
- ✓ Late check-out tot 12:00
- ✓ Gratis parkeren

Korting 44%

Totaalprijs voor 2 personen vanaf €249 (€62,25 p.p.p.n.)

Vanaf 445,-
289,-

★★★★

Hotel Merici, Sittard

3-Daags verblijf in een prachtig voormalig klooster

Compleet arrangement voor 2 personen

- ✓ 2 x Overnachting incl. ontbijtbuffet
- ✓ Kamerupgrade naar luxer kamertype (o.b.v.b.)
- ✓ 3-Gangendiner in Restaurant George's (Gault&Millau 13 pnt.)
- ✓ Late check-out tot 13:00 (o.b.v.b.)
- ✓ Midden in het historische centrum

Korting 35%

Totaalprijs voor 2 personen vanaf €289 (€72,25 p.p.p.n.)

Vanaf 940,-
499,-

★★★★★

Hotel Des Indes, Den Haag

Verken en beleef in 3 dagen Den Haag vanuit luxe 5*-hotel

Compleet arrangement voor 2 personen

- ✓ 2 x Overnachting, incl. luxe ontbijt
- ✓ Kamerupgrade naar Deluxe kamer
- ✓ 3-Gangendiner in de Lounge met aperitief
- ✓ Late check-out tot 13:00
- ✓ Gelegen in het hart van Den Haag

Korting 47%

Totaalprijs voor 2 personen vanaf €499 (€124,75 p.p.p.n.)

Boek nu > nrcwebwinkel.nl/overnachtingen

Of bel met +31 85 888 0825 ma - vr 8.00 - 18.00 u.

Prijzen vanaf en op basis van beschikbaarheid. Exclusief €27,50 boekingskosten en lokale belastingen. Typ- en drukfouten voorbehouden.